

123/2005

Johanna Kullas

**Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden
yleissuunnitelma
Isokyrö**

VAASA 2005

Kannen kuva: Kleemolanmäen joenrantaniitty (kohde 79)
Valokuvat ja kartat: Johanna Kullas
Paino: Multiprint Oy
Vaasa 2005

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet	5
3 Suunnittelun vaiheet ja menetelmät	6
3.1 Suunnittelualueen valinta	6
3.2 Esiselvitykset	6
3.3 Tiedotus ja osallistava suunnittelu	6
3.4 Maastotyöt	7
3.5 Raportti	7
4 Suunnittelualueen yleiskuvaus	8
4.1 Sijainti ja maisemakuva	8
4.2 Kulttuuripiirteet ja maankäyttö	8
4.3 Luonnonpiirteet	8
4.3.1 Maaperä ja vesistöt	8
4.3.2 Kasvillisuus	9
4.3.3 Eläimistö	10
5 Hoitotoimenpiteiden taloudellinen toteutus	11
5.1 Maatalouden ympäristötuen erityistuet	11
5.1.1 Luonnon monimuotoisuuden edistäminen	11
5.1.2 Perinnebiotoopin hoito	12
5.1.3 Maiseman kehittäminen ja hoito	12
5.1.4 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito	12
5.2 Muut rahoitusmahdollisuudet	12
6 Hoitotoimenpiteiden yleisiä periaatteita	13
6.1 Raivaus	13
6.2 Niitto	13
6.3 Laidunnus	14
6.4 Kulotus	14
7 Luonnon monimuotoisuuskohteet	15
7.1 Kohteiden valintaperusteet ja luokittelu	15
7.2 Kohdekuvaukset ja hoitosuosituks	16
7.2.1 Yleistä	16
7.2.2 Kohteet 1-8 (Kartat 1-2)	18
7.2.3 Kohteet 9-18 (Kartat 3-4)	20
7.2.4 Kohteet 19-25 (Kartat 5-6)	25
7.2.5 Kohteet 26-49 (Kartat 7-8)	32
7.2.6 Kohteet 50-72 (Kartat 9-10)	39
7.2.7 Kohteet 73-82 (Kartat 11-12)	49
7.2.8 Kohteet 83-87 (Kartat 13-14)	54
Lähteet	58

1

Johdanto

Maaseudun perinteinen maisema ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana erilaisten maankäyttötapojen tuloksena. Maatalous on luonut avoimet viljelymaisemat ja niihin vaihtelua tuovat niityt ja laitumet sekä metsien reunavyöhykkeet ja erilaiset peltojen saarekkeet. Maatalouden tarjoamissa elinympäristöissä elää noin neljäsosa Suomen luonnonvaraisista eliölajeista. Viime vuosikymmenten aikana maisema on kuitenkin muuttunut ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt maatalousympäristössä. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkien eliölajien sekä niiden elinympäristöjen ja elottoman luonnon moninaisuutta.

Maatalousalueiden ympäristönhoitoa edistetään tällä hetkellä lähinnä maatalouden ympäristötukijärjestelmään sisältyvillä perus- ja lisätoimenpiteillä sekä erilaisilla erityistukimuodoilla. Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella käynnistettiin vuonna 2003 koko maassa maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmahankkeet, joita koordinoivat alueelliset ympäristökeskukset. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on kartoittaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet, joita voitaisiin hoitaa ja säilyttää erityistukien avulla.

Länsi-Suomen ympäristökeskuksen alueella laadittiin ensimmäinen maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma vuonna 2003 Kristiinankaupungin Härkmerifjärdenille. Seuraavana vuonna kohteena olivat Keski-Pohjanmaalta Toholampi sekä Etelä-Pohjanmaalta Ylistaro. Vuoden 2005 suunnittelukunta on Isokyrö Pohjanmaalta. Projektin vetäjäksi valittiin suunnittelija Johanna Kullas Länsi-Suomen ympäristökeskuksesta. Hanketta ohjaamaan perustettiin alueellinen ohjausryhmä, jonka jäseniä olivat Länsi-Suomen ympäristökeskuksesta ylitarkastaja Leena Rinkineva-Kantola, ylitarkastaja Jouni Hongell ja suunnittelija Johanna Kullas; Isonkyrön kunnasta maaseutuasiamies Patrik Lindholm ja maaseutulautakunnan puheenjohtaja Päivi Koivusalo; kunnan ja viljelijöiden edustajina Tapani Varpula ja Timo Ikola; TE-keskuksesta agronomi Leif Smeds; ProAgria Etelä-Pohjanmaan maaseutukeskuksesta suunnitteluhortonomi Anneli Heinen; Pohjanmaan liitosta kaavoitusarkkitehti Mirikka Niemi sekä Kyrön Seudun Luonnonsuojeluyhdistys ry:n puheenjohtaja Hannu Lehtiö. Suunnittelu toteutettiin Isossakyrössä Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluoppaan ohjeita noudattaen (Heikkilä toim. 2002).

2

Suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on ohjata ja tehostaa maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden hoitoa ja suojelua. Suunnitelmassa selvitetään suunnittelualueen luonnon monimuotoisuuden ja perinteisen maaseutumaiseman kannalta tärkeät kohteet. Lisäksi esitetään kohteille hoitosuosituksia ja hoidon taloudelliset toteuttamismahdollisuudet. Yleissuunnitelmassa otetaan aina huomioon alueelliset tarpeet. Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat ekologisten ja maantieteellisten tekijöiden ohella maisemarakenne sekä alueella harjoitettu maatalous.

Viime vuosikymmenien aikana maataloudessa on tapahtunut voimakas rakennemuutos. Perinteinen niitto- ja laidunnuskulttuuri on häviämässä nykyiselle tehomaataloudelle, joka edellyttää suuria peltokokoja ja karjamääriä. Tämä kehitys on johtanut maaseudun luonnonympäristössä negatiivisiin muutoksiin, jotka olisi tärkeä saada hallintaan. Yleissuunnitelma tehdään, koska

- maisema on yksipuolistunut ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt
- pientareet ja peltosaarekkeet ovat vähentyneet
- luonnonniityt ja –laitumet ovat hoidon puutteessa jääneet metsittymään ja pensoittumaan
- 28 % Suomen uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti perinneympäristöissä (Rassi ym. toim. 2001)
- kasvien, hyönteisten ja peltolinnuston vaatimat elinympäristöt ovat vähentyneet
- maisemallisesti kaunis ja luonnonoloiltaan rikas maatalousympäristö on jo arvo sinänsä

Suunnitelman tavoitteena on lisätä viljelijöiden tietämystä ympäristöasioissa sekä kiinnostusta ympäristönhoitoon, jotta maaseudulla harvinaistuvat sekä luonnon että maiseman kannalta merkittävät alueet saataisiin säilytettyä tuleville sukupolville.

Tällä hetkellä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuutta edistetään pääasiassa maatalouden ympäristötukijärjestelmän avulla. Lähes 96 % viljelijöistä on sitoutunut ympäristötukijärjestelmään. Tarkoituksena suunnitelmassa on, että maanomistaja voisi rahoittaa maatalousympäristön luontokohteiden hoitoa maatalouden ympäristötuen erityistuen turvin. Suunnitelma toimii pohjana tarkemmille tilakohtaisille hoitosuunnitelmille, joita tarvitaan muun muassa haettaessa maatalouden ympäristötuen erityistukia.

Suunnitelman tavoitteena on myös parantaa viranomaisten, neuvojen ja viljelijöiden välistä vuorovaikutusta, sillä se laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden, kuten viranomaisten, viljelijöiden, kylätoimikuntien, viljelijäjärjestöjen ja luonnonsuojeluyhdistysten edustajien kanssa.

Kuva 1. Maaseudun vaihtelevat maisemat ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana ihmisen työn tuloksena.

3

Suunnittelun vaiheet ja menetelmät

3.1 Suunnittelun alueen valinta

Isonkyrön kunta valittiin Pohjanmaalta vuoden 2005 maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun alueeksi, sillä se täytti useimmat alueen valintaan liittyvät kriteerit sekä toimi luontevana jatkona edellisestä vuonna laaditulle naapurikunnan, Ylistaron, yleissuunnitelmalle. Ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa toukokuussa suunnittelun alueeksi rajattiin noin 4000 hehtaarin suuruinen Kyrönjoen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä noin tuhannen hehtaarin alue Lehmäjoelta. Yhteensä noin 5000 hehtaarin suunnittelun alue koostuu pääasiassa maatalousympäristöstä, missä peltojen osuus on suurempi kuin muiden maankäyttömuotojen. Lisäksi suunnittelun alueella on enemmän aktiivista maataloutta harjoittavia maatiloja kuin muualla lähiympäristössä. Viljelijöiden kiinnostuksesta ympäristönhoitoon kertoivat ympäristökeskukselle tulleet erityistukihakemukset, joista kuitenkin monissa oli puutteita. Voimassa olevat erityissopimukset sekä tiedossa olevat perinnebiotoopit ovat alueella hyvin harvassa. Isonkyrön alueella ei aikaisemmin ole tehty maiseman tai luonnonympäristöjen yleissuunnittelua.

3.2 Esiselvitykset

Esiselvityksessä käytiin läpi suunnittelun alueella aiemmin tehdyt luontoselvitykset ja muut alueelta saatavissa olevat luontotiedot, jotta jo olemassa olevaa tietoa voitaisiin hyödyntää projektin eri vaiheissa. Suunnittelun alueelta selvitettiin aiemmin inventoidut perinnebiotoopit (Kekäläinen ja Molander 2003), nykyiset erityistuki-kohteet, suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmien kohteet, kaavoitukseen liittyvät luontoselvitykset, muinaisjäännökset, uhanalaisten lajien esiintymät sekä maatalousympäristöön rajautuvat luonnonsuojelun alueet, Natura-alueet sekä metsälain ja luonnonsuojelulain kohteet. Suunnittelun alueeseen ei sisällynyt inventoituja perinnebiotooppeja eikä voimassa olevia erityistukisopimuksia. Lehmäjoelle laadittua Tarja Savean vuonna 1996 toimittamaa suojavyöhykkeiden mallisuunnitelmaa hyödynnettiin Lehmäjokea koskevissa toimenpidesuosituksissa. Yksityiskohtaisia lajisto- ja aluekuvauksia saatiin Tuija Warénin (2005) tekemästä Tervajoen kaava-alueen luontoselvityksestä sekä Keijo T. Seppälän (2002) Isonkyrön kaava-alueilla tekemistä luontoselvityksistä. Alueen muinaisjäännöksistä vain yksi, Leväluhdan uhrilähde, rajautui suoraan maatalousympäristöön. Suunnittelun alueella ei ollut sellaisia lailla suojeltuja luonnonalueita, jotka olisivat rajautuneet tai sisällyneet suunnitelman kohteisiin.

Suunnittelun aluetta tarkasteltiin myös vanhojen maakirjakarttojen ja pitäjänkarttojen avulla. 1700-luvulta peräisin olevat maakirjakartat toivat mielenkiintoisuudestaan huolimatta hyvin vähän informaatiota, jota suoraan olisi huomioitu suunnittelun kuluessa. Sen sijaan Isostakyröstä laadittu pitäjänkartta vuodelta 1936 toimi mainiona oppaana maastotöissä. Karttaan merkityt niittyalueet ja hakamaat kertoivat Isonkyrön maatalousympäristön historiasta ja erityisesti kohdistivat huomion juuri näille alueille.

3.3 Tiedotus ja osallistava suunnittelu

Ennen suunnittelun aloittamista laadittiin tiedotussuunnitelma, jonka tarkoituksena oli varmistaa, että tietoa välitetään tarpeeksi kaikille suunnitteluun liittyville tahoille. Yleissuunnittelu toteutetaan myös aina osallistavan suunnittelun periaatteilla, jossa kyläläiset ja maanomistajat saavat tietoa suunnittelun edistymisestä ja voivat vaikuttaa siihen omilla tiedoillaan ja kokemuksillaan.

Ensimmäisen kerran suunnittelusta tiedotettiin 3.6.2005 järjestetyssä lehdistötilaisuudessa. Tämän jälkeen suunnittelun käynnistymisestä ilmoitettiin kirjeitse kaikille suunnittelun alueen 219 maanviljelijälle. Suunnittelijalla ei ollut mahdollisuutta projektille varatun ajan ja resurssien puitteissa ottaa henkilökohtaisesti yhteyttä kaikkiin alueen maanviljelijöihin. Sen sijaan kirjeessä esitettiin projektin tarkoitus ja tavoitteet sekä

kohteet, joita alueelta etsitään. Liitteenä oli kartta suunnittelualueen rajauksesta. Viljelijöitä pyydettiin ottamaan yhteyttä, mikäli heillä oli tiedossa tällaisia alueita tai muuten kysyttävää projektiin liittyen. Tarpeen mukaan sovittiin tilakäynneistä, jolloin suunnittelija yhdessä maanomistajan kanssa kävi läpi tilan luonnon monimuotoisuuskohteita.

Maastotöiden päätyttyä järjestettiin 22.9.2005 Isonkyrön koululla yleisötilaisuus, johon kirjeitse kutsuttiin kaikki alueen viljelijät. Tilaisuudessa suunnittelija esitteli inventoituja kohteita ja kertoi niiden valintaperusteista sekä merkityksestä maiseman ja luonnon kannalta. Nähtävillä oli myös kartta suunnittelualueesta ja suunnitelman kohteista. Asiantuntijat kertoivat ja neuvoivat erityistukien hakumenettelyssä. Tilaisuudessa esiteltiin myös samanaikaisesti alueella käynnissä oleva Maaseudun palvelusopimus -hanke, jonka toiminnan yhtenä osa-alueena on luonnonympäristön säilyttäminen ja hoito. Yleisöllä oli vielä mahdollisuus ilmoittaa uusista kohteista syyskuun loppuun saakka. Kartta suunnittelualueesta ja suunnitelman kohteista jätettiin kunnan maaseutuviranomaiselle, jotta halukkailla olisi mahdollisuus tarkastella kohteita ja niiden sijaintia vielä ennen suunnitelman valmistumista.

3.4 Maastotyöt

Maastotyöt aloitettiin kesäkuun puolivälissä, sen jälkeen, kun alueen viljelijöitä oli tiedotettu suunnittelun alkamisesta. Suunnittelualueen tiestö ajeltiin läpi mahdollisimman tarkkaan. Kohteille kuljettiin jalan peltoteitä, metsän reunoja ja ojien pientareita pitkin. Joillekin kohteille, joille ei avo-ojien vähäisyydestä johtuen ollut mahdollista päästä, palattiin syksyllä puinnin jälkeen. Maastotöiden aikana tarkistettiin myös vanhan pitäjänkartan osoittamat niityt ja hakamaat.

Maanomistajien ja muiden kyläläisten kanssa keskusteltiin aina tavattaessa. Jos kohde rajautui piha-piiriin tai jos kohteelle pääsy edellytti pihan läpi kulkua, pyrittiin maanomistajaan ottamaan yhteyttä ennen inventointia. Joidenkin maanomistajien kanssa sovittiin erikseen käynnistä tilalla, jolloin heille oli mahdollista olla itse mukana kohteiden kartoituksessa. Myös kaksi ohjausryhmän jäsenistä osallistui maastokäynneille. Maastotöiden perusteella maanomistajien ja kyläläisten suhtautuminen hankkeeseen oli positiivista ja kiinnostunutta.

Kyrönjoen valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella inventoinnit aloitettiin kesäkuun puolivälissä Ylistaron kunnanrajalta ja jatkettiin jokivartta myötävirtaan kulkien aina Vähänkyrön rajalle saakka. Elokuussa inventoitiin Lehmäjoen suunnittelualue. Syyskuun puolella tehtiin vielä hajanaisia maastokäyntejä kohteilla, joille ei aiemmin ollut mahdollista päästä tai joiden inventoinnista oli erikseen sovittu viljelijän kanssa.

3.5 Raportti

Yleissuunnittelun viimeisenä vaiheena maastotöiden tulokset kootaan raporttiin, joka lähetetään kaikille alueen maanviljelijöille. Yleissuunnitelma on raportti, josta ilmenee suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet, perustiedot suunnittelualueesta, alueella aiemmin tehdyt selvitykset, maastotöiden tulokset, kohteiden hoitosuosittukset sekä hoidon taloudelliset toteuttamismahdollisuudet. Raportin sisällön suunnittelussa on noudatettu yleissuunnitteluoppaan ohjeita (Heikkilä toim. 2002). Hoidon suunnittelussa sekä alueen yleiskuvauksessa on käytetty apuna edellä mainittuja luontoselvityksiä sekä muualla Kyrönjoen varrella tehtyjä suunnitelmia ja selvityksiä (Koivisto 2002, Ranto 1999, Rautio ja Ilvessalo toim. 1998, Savea-Nukala ym. 1997).

4

Suunnittelualan yleiskuvaus

4.1 Sijainti ja maisemakuva

Isokyrö sijaitsee eteläisellä Pohjanmaalla. Pinta-alaltaan noin 360 km² kokoisen kunnan rajanaapureita ovat Vöyri, Vähäkyrö ja Laihia sekä Etelä-Pohjanmaan puolelta Ylistaro, Ylihärmä ja Ilmajoki. Isonkyrön läpi virtaava Kyrönjoki on hallitseva tekijä maisemakuvassa. Jokilaakson vahva historia antaa oman leimansa isokyröläiseen maisemaan, jonka ominaispiirteitä ovat laajat peltoaukeat ja jokivarren nauhamainen asutus, jossa kylät vaihtuvat toisiksi ilman selvää rajaa. Peltolakeus muuttuu laaksosta etäännyttäessä loivasti kumpuilevaksi, metsien ja soiden luonnehtimaksi vedenjakaja-alueeksi. Isonkyrön noin 5000 hehtaarin suuruinen suunnitteluala muodostuu Kyrönjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta (Maisema-alueityöryhmän mietintö II 1992) sekä noin tuhannen hehtaarin alueesta Lehmäjoella. Lehmäjoki sijaitsee noin kymmenen kilometriä Isonkyrön keskustasta koilliseen. Tunnusomaista Lehmäjoen suunnittelualueelle on sen läpi virtaava Lehmäjoki, jota reunustava viljelyaukea on keskimäärin noin kilometrin levyinen. Maisemallisesti omaleimaiseksi alueen tekee joen vartha myötäilevä vanha maantie, jolta lukuisat pienet sillat poikkeavat joen vastarannan tiloille. Sekä Kyrönjokilaaksolle että Lehmäjoelle ovat vielä nykyäänkin leimaantavia viime vuosisadan lopun pohjalaistyyliset talot.

4.2 Kulttuuripiirteet ja maankäyttö

Kyrönjokilaaksosta on löydetty runsaasti rautakautisia esineitä. Jo 1200-luvulla alkoi jokilaaksoon levittäytyä vakituksia asukkaita. Varhaisempaa asutusta ei ole juuri voinut olla, sillä alue on varsin myöhään paljastunut merestä. Vanhat maantiet seurailevat Kyrönjokivartta molemmin puolin. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä alueita ovat Valtaalan ja Orismalan tieosuuksien varret. Alueella on esihistoriallisten muinaisjäännettöjen ohella monia historiallisia muistomerkkejä, kuten 1300-luvun kivikirkko, Napuen taistelun muistomerkki, maamme vanhin riippusilta Perttilässä sekä vuonna 1896 rakennettu Valtaalan kiviholvisilta (Maisema-alueityöryhmän mietintö II 1992).

Kyrönjokilaakson peltolakeuksia on pidetty yhtenä maamme parhaista maanviljelyalueista. Isonkyrön pinta-alasta peltoa on 11 711 hehtaaria ja metsää 12 448 hehtaaria. Maatiloja on 408 (Isonkyrön kunta 2005). Maatilojen määrä on viime vuosikymmenien aikana laskenut, mutta viljelty pinta-ala on ennallaan. Moni tila on luopunut karjasta ja lukuisat laitumet on muutettu viljapelloiksi. Sekä Kyrönjoen varressa että Lehmäjoella on kuitenkin vielä lampaiden, hevosten ja maitokarjan laitumia.

4.3 Luonnonpiirteet

4.3.1 Maaperä ja vesistöt

Isonkyrön kohdalla jokilaakso on Pohjanmaan liuskekivivyöhykettä. Leveässä ja mutkaisessa jokilaaksossa on maankohoamisen eri vaiheissa syntyneitä paksuja savikerroksia ja niiden päällä joen kuljettamista lietteistä muodostuneita tulvakerroksia (Maisema-alueityöryhmän mietintö II 1992). Moreeni ja savi ovat yleisimmät maalajit (Savea-Nukala ym. 1997). Erikoisuutena Isossakyrössä ovat sen itäpuolelle sijoittuvat, Ylistaron puolellekin ulottuvat suuret, vähäpuustoiset ja korkeat kalliosaarekkeet, jotka ovat avoimien peltojen ympäröimiä.

Isonkyrön poikki virtaava Kyrönjoki on Etelä-Pohjanmaan suurin joki. Siihen laskevia sivujokia Isonkyrön kohdalla ovat Orismalanjoki ja Lehmäjoki. Isokyrö kuuluu Kyrönjoen alaosan valuma-alueeseen, jonka pinta-ala on yli 1100 km². Vesistöalueella on hyvin vähän tulvimista tasaavia järviä, mistä syystä jokilaakson viljelykset ovat usein olleet tulvaveden vallassa. Tulvaveden korkeuksia ovat alentaneet 1600-luvulta saakka

tehdyt jokien perkaukset sekä järvien ja tekoaltaiden säännöstelyt. Kyrönjokea, Orismalajokea ja Lehmäjokea ympäröivät niin sanotut sulfaatti- eli alunamaat, joiden alueella maaperä on paikoin hyvin hapanta. Avo- ja salaojitusten sekä perkauksien seurauksena jokien veden happamuus on lisääntynyt ja vaikuttanut haitallisesti kalalajistoon (Savea-Nukala ym. 1997).

4.3.2 Kasvillisuus

Isonkyrön pohjois- ja eteläkulmat kuuluvat keskiboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen, mutta rannikon lähetyvillä sijaitsevasta kunnasta valtaosa, suunnittelualue mukaan lukien, kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Jokivartta reunustavissa metsissä on runsaasti hyväkasvuisia mustikkatyyppin kuusi- ja havusekametsiä. Isossakyrössä jokivarren savikot rajautuvat paikoin laajoihin suoalueisiin, joista varsinkin savikkopohjaiset on otettu viljelyyn (Maisema-alue työryhmän mietintö II 1992). Korkeilla peltoihin rajautuvilla kallioalueilla kasvillisuus on karumpaa kanerva- ja jäkälätyyppin kangasmetsää. Valtaosa suunnittelualueen pinta-alasta on viljeltyä peltoa. Luonnonvaraisille kasveille elinympäristöjä tarjoavat jokirannat, ojen ja teiden pientareet, tilakeskusten lähiympäristöt, käytöstä poistuneet pelto- ja laidunalueet, metsän reunat sekä peltojen keskelle jääneet saarekkeet, joita ei kivikkoisuutensa vuoksi ole voitu raivata pelloksi. Pientareiden ja muiden reuna-alueiden niittykasvillisuus on tavallisimmin tuoretta niittyä, joka paikoin on hyvin rehevää. Alueelle tavanomaisia niittylajeja ovat muun muassa koiranputki, pelto-ohdake, nurmipuntarpää, hiirenvirna, niittynäkelmä, siankärsämö, ahomatara, maitohorsma ja nurmitädyke. Kallioisilla ja kivikkoisilla alueilla viihtyvät myös kuivan niityn lajit.

Jokirannoilla tyypillisesti esiintyviä lajeja ovat ruokohelmi, viiltosara ja ranta-alpi. Rantakivikoissa tava- taan myös rantatädykettä. Kosteimmilla paikoilla viihtyvät kastikat. Usein lajisto on joen pientareilla samankaltaista kuin alueen muilla avoimilla paikoilla. Vedessä tavattavista lajeista yleisimpiä ovat ulpukka ja uistin- vita sekä reheviä vesiä suosiva pystykeiholehti (Koivisto 2002). Jokivarsilla puusto ja pensasto esiintyy lai- kuttaisesti harmaaleppä-, kiiltopaju-, tuomi- ja pihlajakasvustojen vaihdellessa avoimien kohtien kanssa. Metsien laidoilla ja peltosaarekkeissa viihtyvät edellä mainittujen lajien lisäksi alueelle tyypilliset katajat, koi- vut, kuuset ja männyt. Paikoin jokipientareille on istutettu hopeapajua ja terijoen salavaa.

Harvinaisia tai uhanalaisia kasveja ei maatalousympäristöön rajautuvilta alueilta löytynyt. Orismalasta on aikaisempien inventointien yhteydessä löydetty illakko, joka on vanha kulttuurikasvi (Seppälä 2002). En- nen hyvin yleiselle ketoneilikalle löytyi vain yksi esiintymispaikka, mikä huolestuttavaa lajin tulevaisuuden kannalta. Ketoneilikka on valtakunnallisesti silmälläpidettävä laji (Rassi ym. toim. 2001).

Kuva 2. Isonkyrö on kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta. Asutus alkoi vakiintua jokilaaksossa jo 1200-luvulla. Kuvassa Palonkylän tilukset 1740-luvulla (Suomen virtuaaliyliopisto 2005: 1600-luvun maakirjakartat. – www.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat, 6.10.2005).

4.3.3 Eläimistö

Isokyrö kuuluu Etelä-Pohjanmaan eliömaantieteelliseen vyöhykkeeseen. Isonkyrön tyypillisimpiä lintulajeja ovat pajulintu, vihervarpunen, räkättirastas, mustavaris ja naakka (Warén 2005). Runsaina esiintyvät myös harakat, varikset ja erityisesti fasaanit. Joen rannoilla on tavattu kalalokkeja, rantasipejä ja pikkutyllejä. Pieniä lammikoita asuttavat satunnaisesti sinisorsaperheet. Petolinnuista on havaittu kana- ja varpushaukka (Warén 2005) sekä Orismalan alueella varpus-, tuuli- ja sinisuohaukka (Seppälä 2002). Suunnittelun maastotöiden yhteydessä tehtiin havaintoja myös punavarpusesta sekä isokuoveista, joita eräällä peltoaukealla lenteli ja varoitteli useampi yksilö. Valtakunnallisesti vaarantunut tiltalti kuultiin useasti vanhojen kuusikoiden liepeillä. Valtakunnallisesti silmälläpidettävistä lajeista havaittiin kivitasku, varpunen ja peltopyy. Peltopyy on lakeuksien kanalintu, jolle tärkeitä ovat jokivarsien kasvillisuus, avo-ojat ja ladot. Viljelytekniikan muutokset ja niitä seuranneet peltoelinympäristöjen muutokset ovat heikentäneet pyyn elinolosuhteita, etenkin talvisai-kaan (Rautio ja Ilvessalo toim. 1998). Nämä syyt ovat johtaneet myös useimpien muiden silmälläpidettävien lintulajien vähenemiseen (Rassi ym. toim. 2001). Paikallisten asukkaiden mukaan ennen niin runsaana esiintynyttä kottaraista ei ole havaittu alueella.

Suunnittelualueen nisäkäslajistoon kuuluvat muun muassa pienet jyräjät, kuten pelto- ja metsämyyrä, rusakko, orava, hirvi, kettu ja ilves sekä kunnan pohjoisosissa metsäkauris ja saukko (Rautio ja Ilvessalo toim. 1998). Myös liito-orava esiintyy satunnaisesti metsäalueilla. Erityisiä hyönteislajistoon liittyviä selvityksiä alueella ei ole tehty. Luontoselvityksen yhteydessä päiväperhosista on havaintoja tehty muun muassa suokelta-, lanttu- ja nokkosperhosista, loistokultasiivistä, juolukka-, hopea-, niitty- ja ketosiniivistä sekä hopeatäplästä (Seppälä 2002). Alueen yleisimpiä hyönteisiä ovat erilaiset kaksisiipiset ja pistiäiset. Metsän reunoilla lentelevät peltokimalaiset ja peltoaukeilla sirittävät heinäsiirakat (Warén 2005). Vanhojen veden täyttämien savikuoppien ympäristössä lentelee läpi kesän aurinkoisina päivinä runsaasti sudenkorentoja, muun muassa hentoja tytönkorentoja, suuria ukonkorentoja sekä loppukesällä syyskorentoja.

5

Hoitotoimenpiteiden taloudellinen toteutus

5.1 Maatalouden ympäristötuen erityistuet

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on pienentää ympäristöön, pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvaa kuormitusta, vähentää torjunta-aineiden haittavaikutuksia sekä hoitaa maaseutumaisemaa ja luonnon monimuotoisuutta. Maatalouden ympäristötuen erityistuilla rahoitetaan hoitotoimenpiteitä, jotka voivat kohdistua sekä peltoalalle että muihin maatalousalueiden elinympäristöihin. Valtaosa maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman kohteista ovat sellaisia, joiden hoito voidaan rahoittaa erityistukien avulla. Erityistukipäätöksiä tehtäessä etusijalla ovat alueet, jotka sijaitsevat yleissuunnittelualueilla, inventoiduilla perinnemaisemilla, hoito- ja maisemasuunnitelma-alueilla sekä Natura-alueilla. Etusijalla ovat lisäksi kohteet, joilla on edellisellä sopimuskaudella ollut vastaava sopimus (Heikkilä toim. 2002). Erityistukien myöntäminen ja maksaminen yleisesti edellyttää, että

- viljelijä on sitoutunut ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteiden noudattamiseen
- viljelijä on 18-65 -vuotias (muille tukea myönnetään vain poikkeustapauksissa)
- viljelijällä on oltava peltoa viljelyksessä koko sopimuskauden ajan vähintään kolme hehtaaria
- sopimuksen koskiessa vuokratonta, vuokrasopimuksen on oltava vähintään koko sopimuskauden pituinen
- sopimusalan on oltava vähintään 0,15 hehtaaria, joka voi kuitenkin muodostua useammasta vähintään viiden aarin kokoisesta lohkoista

Hakemukset liitteineen jätetään TE-keskuksen maaseutuosastolle. Hakemuksen ja hoitosuunnitelman voi tehdä joko viljelijä itse tai suunnitteluapua voi pyytää suunnitteluun erikoistuneilta yrittäjiltä tai alueen maaseutukeskuksesta (Maa- ja metsätalousministeriö 2004, Maa- ja metsätalousministeriö 2005).

Tässä suunnitelmassa on maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden sekä perinteisen viljelymaiseman säilymistä edistämiseksi ehdotettu seuraavia erityistukimuotoja: luonnon monimuotoisuuden edistäminen, perinnebiotoopin hoito, maiseman kehittäminen ja hoito sekä suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito.

5.1.1 Luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteena on maatalousympäristöissä tyypillisten kasvi- ja eläinlajien määrän lisääminen, riistan viihtyvyys, luontokohteiden määrän lisääminen ja niiden laadun parantaminen sekä olemassa olevien kohteiden säilyttäminen. Luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevan sopimuksen mahdollisia kohteita ovat pellon ja metsän reunavyöhykkeet, pelloilla sijaitsevat metsäsaarekkeet sekä puu- ja pensasryhmät, pienet kosteikot, vesiuomat pientareineen, tulvapellot, tärkeät lintujen levähdys- ja ruokailupellot sekä uhanalaisten lajien esiintymispaikat. Sopimusaluetta hoidetaan erillisen suunnitelman mukaisesti eikä sitä saa metsittää, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Luonnon monimuotoisuuden edistämisestä saa tukea enintään 420,47 euroa hehtaarilta vuodessa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2004)

5.1.2 Perinnebiotoopin hoito

Perinnebiotooppeja ovat erilaiset perinteisten maankäyttötapojen seurauksena syntyneet niityt, hakamaat ja metsälaitumet. Perinnebiotooppeja niittämällä tai laiduntamalla vaalitaan niille tyypillistä eliölajistoa, maaseudun kulttuuriperintöä sekä maisemallisia arvoja. Perinnebiotooppeja ei saa muokata, lannoittaa, käsitellä torjunta-aineilla, ojittaa tai metsittää. Perinnebiotoopeista voi tehdä vain 5-vuotisia sopimuksia. Perinnebiotoopin hoidosta saa tukea enintään 420,47 euroa hehtaarilta vuodessa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2004)

5.1.3 Maiseman kehittäminen ja hoito

Maiseman kehittämisen ja hoidon tavoitteena on lisätä viljelymaiseman avoimuutta ja monipuolisuutta sekä hoitaa ja parantaa maisemallisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti arvokkaita maatalousmaisemia. Maiseman kehittämisen ja hoidon sopimus voidaan tehdä maiseman avaamiseen, maiseman monipuolistamiseen, puukujanteiden perustamiseen ja uusimiseen, maisemakasvien viljelyyn, pienimuotoisiin istutuksiin sekä perinteisten maatalouden rakennelmien kunnostamiseen. Maiseman kehittämisen ja hoidon sopimuksissa viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Tukea hoidosta saa enintään 336,38 euroa hehtaarilta vuodessa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2004)

5.1.4 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Suojavyöhykkeiden tarkoituksena on vähentää ravinteiden ja kiinteän aineksen kulkeutumista pelloilta vesistöön. Ne myös elävöittävät maisemaa ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Suojavyöhyke on hyödyllistä perustaa pelloille, jotka viettävät jyrkästi vesistöön tai valtaojaan tai jotka kärsivät toistuvasti vettymishaitoista tai tulvista. Suojavyöhykkeen voi perustaa myös pohjavesialueelle. Suojavyöhyke on vähintään 15 metriä leveä monivuotisen kasvillisuuden peittämä hoidettu alue, jolle ei saa levittää lannoitteita eikä kasvinsuojeluaineita. Suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon sopimuksissa viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Suojavyöhykesopimuksessa tukea maksetaan enintään 449,90 euroa hehtaarilta vuodessa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2005)

5.2 Muut rahoitusmahdollisuudet

Ympäristötuen erityistuen ulkopuolelle jäävien erityisen tärkeiden perinnebiotooppien hoidolle voi saada ympäristöministeriön tukea. Hoitoa koordinoivat alueelliset ympäristökeskukset. Työt voidaan toteuttaa erilaisten yhdistysten tai yksityishenkilöiden avustuksella yhteistyössä maanomistajien kanssa.

Perinneympäristöjen hoitoavustusta myöntävät TE-keskukset. Sillä voidaan rahoittaa esimerkiksi kesänavettojen, luhtien, aittojen, maisemallisesti arvokkaiden latojen, riukuaitojen ja muiden maaseudun perinneympäristöjä edustavien kohteiden kunnostus. Avustusta ei kuitenkaan voida maksaa ympäristötuen erityistuen kanssa päällekkäin ja kohteen on oltava hakijan hallinnassa (Heikkilä toim. 2002).

Lisätietoja erityistukien hakemisesta ja hoitosuunnitelman laatimisesta sekä kohteiden muista rahoitusvaihtoehdoista voi kysyä alueellisesta ympäristökeskuksesta, TE-keskuksesta, kunnan maaseutuviranomaiselta tai alueen maaseutukeskuksesta.

6

Hoitotoimenpiteiden yleisiä periaatteita

Luonnon monimuotoisuuskohteilla ja perinnebiotoopeilla oikeanlainen hoidon toteutus on tärkeää toivotun lopputuloksen saavuttamiseksi. Seuraavaksi on perinnebiotooppien hoitokorttien (Priha toim. 2003, Priha ja Borg toim. 2003) sekä yleissuunnitteluoppaan pohjalta koottu tässä suunnitelmassa esitettyjen toimenpidesuosittelujen yleisimpiä ja tärkeimpiä periaatteita, joita noudattamalla päästään maatalousluonnon monimuotoisuuden kannalta parhaaseen tulokseen. Yksityiskohtaisempaa tietoa voi kysyä alueellisesta ympäristökeskuksesta, TE-keskuksesta tai alueen maaseutukeskuksesta.

6.1 Raivaus

Pitkään hoitamatta olleilla kohteilla puiden ja pensaiden raivaus on usein ensimmäinen hoitotoimenpide. Raivausta tarvitaan muun muassa pajukon valtaamilla rantaniityillä, metsittyvillä hakamailla sekä monimuotoisia metsän reunavyöhykkeitä perustettaessa. Raivauksella pyritään lisäämään kohteen valoisuutta, palttamaan ja korostamaan sen ominaispiirteitä sekä valikoimaan kohteen luonteelle sopiva puusto ja pensasto. Raivaus tulisi suunnitella etukäteen kohteen hoitotavoitteet huomioon ottaen. Raivausjäte kerätään kaikilta kohteilta pois, jottei maaperän ravinteikkuus lisääntyisi. Raivauksen jälkeinen juurien lahoaminen sekä valomäärän lisääntyminen johtaa usein aukkopaiikkojen kasvillisuuden rehevöitymiseen. Siksi onkin tärkeää huolehtia jatkotoimenpiteistä raivatulla alueella. Laidunnus ja niitto pitävät kasvillisuuden kurissa.

Luonnon monimuotoisuuskohteilla, kuten metsän ja pellon välisillä reunavyöhykkeillä sekä puustoisilla saarekkeilla, raivaus toteutetaan huomioiden sekä lajistollinen että rakenteellinen monimuotoisuus. Lajistossa suositetaan lehtipuita, katajia sekä erilaisia marjovia ja kukkivia puita ja pensaita. Tavoitteena on, että erilaiset ja eri-ikäiset puut ja pensaat muodostavat monikerroksisen metsän reunavyöhykkeen. Raivaamalla tehdään reunaan myös satunnaisesti aukkoja, joiden kasvillisuutta hoidetaan yleensä niittämällä. Vanhat komeat puuyksilöt sekä lahopuut säästetään.

Umpeutuneilta perinnebiotoopeilta liiallinen puusto ja pensasto voidaan poistaa joko kerralla tai vaiheittain, jolloin vältetään yhtäkkinen ravinteiden vapautuminen maaperään ja valoisuuden lisääntyminen, jotka kertaraivauksen jälkeen saavat usein ongelmakasvit rehottamaan. Niityiltä poistetaan erityisesti kantoja ja juurivesoja muodostavat kuuset ja lehtipuut. Vanhat puut ja lahopuut säästetään. Myös laidunniityille jätetään puuryhmiä eläinten suojaksi. Hakamaiden raivauksessa pyritään avoimien niitylaikkujen ja puuryhmien vuorotteluun. Raivausjätteen lisäksi erityisesti niitettäviltä kohteilta tulee kannot poistaa tai sahata mahdollisimman matalalta niiton helpottamiseksi. Raivattujen alojen tehokkain jälkihoito on useimmiten laidunnus.

6.2 Niitto

Niiton tavoitteena on lisätä niitettävän alueen avoimuutta ja valoisuutta sekä vähentää maaperän ravinteisuutta. Niiton myötä matalakasvuiset, valosta ja lämmöstä hyötyvät niitylajit sekä niillä viihtyvät perhoset, pistiäiset ja kovakuoriaiset runsastuvat. Niitto on perinteinen niittyjen hoitomuoto ja yleensä sitä suositellaan myös muilla perinnebiotoopeilla laidunnuksen lisäksi. Niiton avulla ylläpidetään myös avoimia pientareita sekä metsän reunavyöhykkeen aukkopaiikkoja.

Niitto tehdään tavallisimmin heinä-elokuun vaihteessa, jolloin useimpien niitylajien siemenet ovat ehtineet kypsyä. Niiton ajoittamista suunniteltaessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon mahdollisten uhanalaisten lajien kukkimisajankohdat. Umpeutuneiden niittyjen kookkaat ja kilpailullisesti voimakkaat lajit kannattaa alkuvuosina niittää tehostetusti, muutaman kerran kasvukauden aikana. Niitetty kasvillisuus korjataan pois alueelta, sillä muuten se varjostaa pienikokoisia kasveja ja rehevöittää niittyä. Jos niityn lajisto on toivottua, voidaan niitetty kasvillisuus jättää maahan kunnes siemenet ovat varisseet. Osa niitystä voidaan vuosittain jättää niittämättä tai niittää vasta loppukesällä perhoslajiston elinolosuhteiden turvaamiseksi. Niiton jälkeinen laidunnus on suositeltavaa luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Kuva 3. Niitto on niittyjen perinteisin hoitomuoto. Nykyään niittäminen on vähentynyt ja niitosta hyötyvä monimuotoinen eliölajisto on häviämässä.

6.3 Laidunnus

Laiduntaminen on luonnollinen perinnebiotooppien hoitotapa, etenkin puustoisilla laitumilla, kivikkoisilla niityillä sekä joenrantaniityillä. Laidunnuksen seurauksena maaperän ravinteisuus vähenee sekä valoisuus ja lämpö lisääntyvät, mistä hyötyvät erityisesti matalakasvuiset ja vähäravinteisuuteen sopeutuneet lajit. Laiduneläimet syövät kasvillisuutta vähitellen, epätasaisesti ja valikoiden. Laiduneläintä valittaessa on otettava huomioon alueen aiempi laidunnushistoria sekä eri eläinlajien ravintotottumukset ja soveltuvuus erityyppisille luonnonlaitumille.

Laidunnus aloitetaan kasvukauden alussa ja sitä jatketaan myöhään syksyyn. Aloittamisajankohta riippuu kuitenkin kohteen kasvillisuudesta. Kunnostettavilla kohteilla on tärkeää aloittaa laidunnus varhain, sillä vanha kasvillisuus ei ole enää niin maittavaa ja hoitotulos heikkenee. Toisaalta toistuvan liian varhaisen aloittamisen seurauksena jotkut toivottavat lajit eivät ehdi kukkia eivätkä siementää. Syksyllä eläimiltä syömättä jäänyt kasvillisuus ja hylkylaukut on hyvä niittää.

Laidunnuspainetta on tarkkailtava viikoittain koko laidunkauden ajan. Laidunnuspaine määrätty eläinlajin tai -rodun sekä kohteen kulutuskestävyyden ja hoitotilanteen mukaan. Eläinmäärän tulee olla sopiva niin, ettei synny yli- tai alilaidunnusta. Liian pieni laidunpaine ei johda toivotun alkuperäiskasvillisuuden palautumiseen, kun taas jatkuva liian suuri eläinmäärä estää niitylajien kukinnan ja siementuoton sekä vähentää hyönteislajien runsautta. Laidunnuspainetta voidaan säädellä laidunkierron avulla. Perinnebiotoopeilla ei saa eläimille antaa lisärehua, sillä tavoitteena on vähäravinteinen maaperä, mutta lisärehu sitä vastoin lisää kierrossa olevien ravinteiden määrää. Kivennäisiä voi sen sijaan tarjota laitumen vähäarvoisimmassa osassa. Jos rehuntuotto on liian vähäistä, voidaan laidunkierto ottaa mukaan myös viljelty lohko, joka kuitenkin on aidattava erilleen luonnonlaitumista ravinteiden kulkeutumisen estämiseksi perinnebiotoopille.

6.4 Kulotus

Niityille, laidunnetuille perinnebiotoopeille sekä kunnostettaville kohteille kertynyttä kuloheinää ja kariketta voidaan poistaa kulottamalla, mikä helpottaa vuosittaisia hoitotoimia ja edistää uutta kasvua. Rehevöitymisen estämiseksi tehokas jatkoahoito, kuten niitto tai laidunnus, on tarpeen. Hyönteislajiston ja pieneliöstön monimuotoisuuden turvaamiseksi koko aluetta ei kuitenkaan pidä kulottaa kerralla, vaikka jotkut lajit hyötyvätkin kulottamisen kuivattavasta vaikutuksesta. Suositeltavin kulotusaika on keväällä ennen kasvun alkamista, mutta se voidaan suorittaa myös syksyllä. Kulotusta suunniteltaessa on otettava huomioon tuulen suunta, maaston kaltevuus, alueen sijainti ja laajuus sekä mahdolliset maassa ja pensaissa pesivät lintulajit. Kulotuksesta on aina ilmoitettava paloviranomaiselle. Laajan tai asutuksen lähellä olevan alueen kulotuksesta on tarpeen ilmoittaa myös aluehälytyskeskukseen.

7

Luonnon monimuotoisuuskohteet

7.1 Kohteiden valintaperusteet ja luokittelu

Isonkyrön ja Lehmäjoen suunnittelualueilta inventoitiin yhteensä 87 luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää kohdetta, jotka maastotöiden aikana määriteltiin elinympäristötyypeittäin yleissuunnitteluoppaan pohjalta seuraavasti:

A Perinnebiotoopit <ul style="list-style-type: none">• tuoreet niityt• joenrantaniityt• hakamaat• metsälaitumet	D Vesiuomat pientareineen <ul style="list-style-type: none">• jokikäytävät pientareineen• ojanotkot pientareineen
B Peltojen reunavyöhykkeet ja peltosaarekkeet sekä peltojen puu- ja pensasryhmät <ul style="list-style-type: none">• pellon ja metsän väliset reunavyöhykkeet• peltojen metsäsaarekkeet• peltojen kivisaarekkeet• peltojen puu- ja pensasryhmät sekä yksittäiset vanhat kookkaat puut ympäristöineen	E Kosteikot ja pienvedet <ul style="list-style-type: none">• peltolähteet ympäristöineen• kosteikot• lammikot ympäristöineen
C Peltotiet pientareineen ja puukujanteet <ul style="list-style-type: none">• pelto- ja tilustiet pientareineen• puukujanteet pientareineen	F Muut luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät ympäristöt <ul style="list-style-type: none">• ladot ympäristöineen• muut

Suunnitelmaan valitut kohteet ovat maatalousympäristöön rajautuvia tai aikaisemmin maatalouskäytössä olleita alueita, joilla katsottiin olevan merkitystä suunnittelualan luonnon monimuotoisuuden tai maiseman kannalta. Kohteiden valintaan vaikuttivat yleissuunnitelmaoppaassa annetut kriteerit eri elinympäristötyypeille, kohteiden edustavuus ja yleisyys suhteessa alueen muuhun luontoon, kohteen historia sekä suunnittelijan oma kokemus ja tuntemus alueesta.

Kaikki sekä hoidetut että käytöstä poistetut perinnebiotoopit otettiin mukaan suunnitelmaan. Alueelta löytyi 28 perinnebiotooppia, joista 9-10 oli vielä laidunnuksessa. Vähävetisellä seudulla myös vanhat veden täyttämät mutahaudat inventoitiin, jotta niiden säilymiseen kiinnitettäisiin huomiota. Erityistä huomiota kiinnitettiin joenpienentareisiin. Suunnittelualueella virtaavien kolmen joen, Kyrönjoen, Orismalanjoen ja Lehmäjoen, pientareille laadittiin yhtenäiset toimenpidesuosituksen. Tavanomaisesta poikkeavat jokirannat inventoitiin erillisiksi kohteiksi. Runsaimpia alueella olivat erilaiset peltojen keskelle jääneet pienet metsäsaarekkeet ja kivisaarekkeet, joita ei ole voitu ottaa viljelykäyttöön. Noin 5000 hehtaarin kokoiselta suunnittelualueelta inventoitiin luonnon monimuotoisuuskohteita yhteensä noin 70 hehtaaria. Kohteiden pinta-ala vaihteli muutamasta aarista pariin hehtaariin. Pieniä lähekkäin sijaitsevia kohteita tarkasteltiin kuitenkin usein kokonaisuutena. Taulukossa 1. on esitetty kohteiden lukumäärät ja pinta-alat edellä mainitun luokittelun mukaisesti.

Taulukko 1. Elinympäristötyyppien lukumäärät ja pinta-alat.

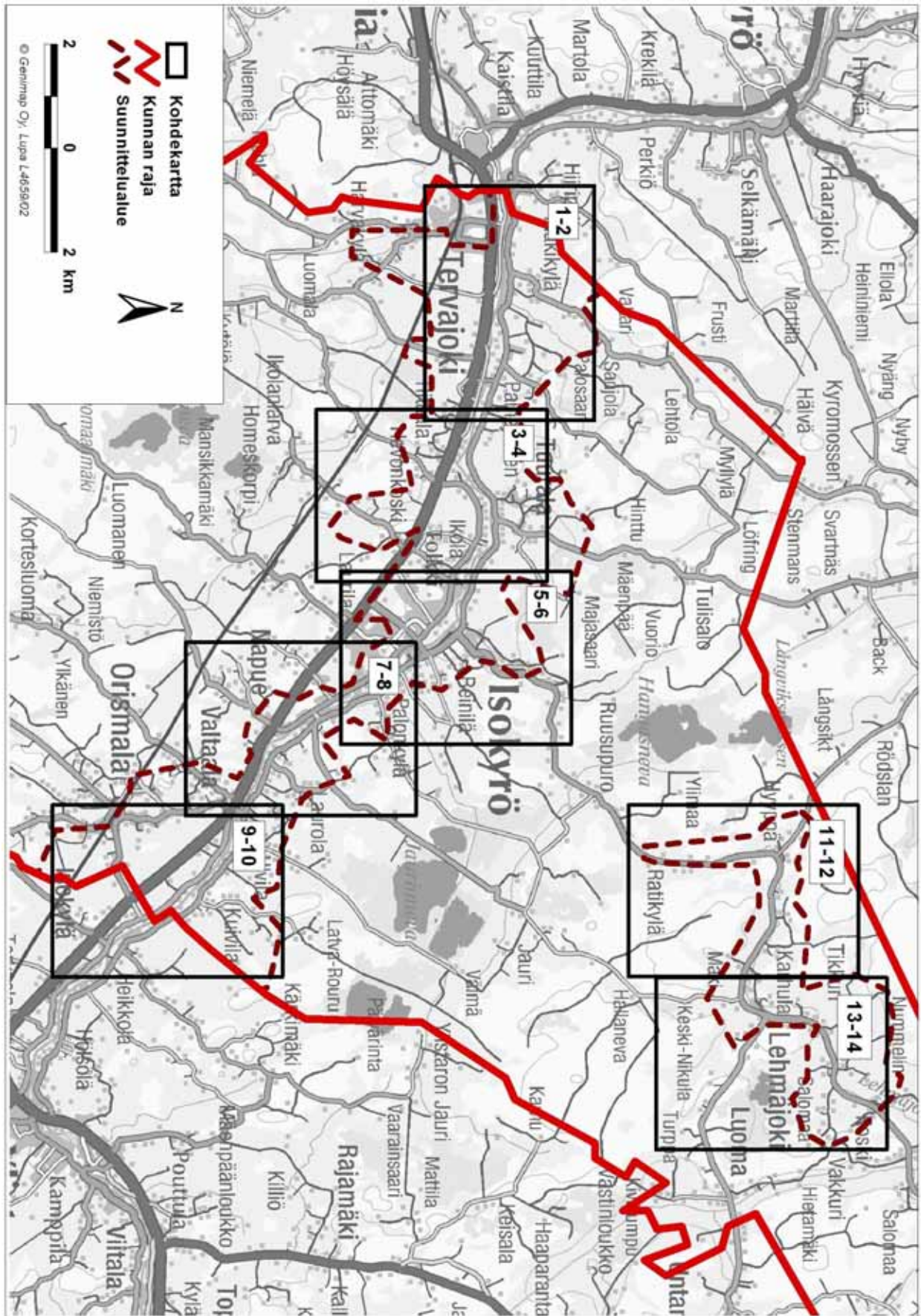
ELINYMPÄRISTÖTYYPPI	ISOKYRÖ (KPL)	LEHMÄJOKI (KPL)	PINTA-ALA (HA)
Perinnebiotoopit	23	5	12,2
Peltojen reunavyöhykkeet ja peltosaarekkeet sekä peltojen puu- ja pensasryhmät	28	4	6,2
Peltotiet pientareineen ja puukujanteet	7	3	2,1
Vesiuomat pientareineen	3	1	47,9
Kosteikot ja pienvedet	5	1	0,3
Muut luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät elinympäristöt	6	1	4,4
YHTEENSÄ	72	15	73,1

7.2 Kohdekuvaukset ja hoitosuosituksset

7.2.1 Yleistä

Jokaiselle suunnittelualueelta inventoidulle ja suunnitelmaan mukaan otetulle luonnon monimuotoisuuskohteelle on laadittu sanallinen selostus kohteen yleispiirteistä, kasvillisuudesta ja tapauskohtaisesti myös kohteen merkityksestä alueen luonnon tai maiseman kannalta. Kohteille esitetyt toimenpidesuosituksset ovat ensisijaisia ja usein hoidolle on esitetty myös useampia vaihtoehtoja. Hoidon rahoittamiseksi on ehdotettu maatalouden ympäristötuen erityistukia kohteille, joiden pinta-ala on vähintään viisi aaria. Ehdotetulle tukimuodolle on joissakin tapauksissa useampia vaihtoehtoja viljelijän omista lähtökohdista ja tavoitteista riippuen. Tätä pienemmätkin kohteet tai muuten erityistukeen sopimattomat kohteet on sisällytetty suunnitelmaan, sillä niillä on joko maatalousympäristön maiseman tai luonnon kannalta merkitystä ja ne suositellaan säilytettäväksi tai hoidettavaksi suositusten mukaan. **Hoidon toteuttaminen ja erityistukien hakeminen on maanomistajalle aina vapaaehtoista. Kohteen sisältyminen suunnitelmaan ei velvoita maanomistajaa mihinkään eikä rajoita kohteen käyttöä.** Kohdekuvaukset hoitosuosituksiin toimivat esimerkkeinä myös suunnittelualueen ulkopuolisille sekä suunnittelijalta huomaamatta jääneille vastaavanlaisille kohteille, joita maanomistaja voi oman kiinnostuksen mukaan alkaa hoitaa sekä hakea rahoitusta suunnitelman antaman mallin perusteella. Rahoitusmuodoista ja hoitotoimenpiteistä on laajemmin tietoa sivuilla 11-14.

Suunnittelualue on jaettu seitsemään osaan, joista jokaisesta on laadittu kaksi mittakaavaltaan 1:20000 karttaa. Jokainen kohde on rajattu kahdelle erilaiselle kartalle. Ensimmäisessä kartassa kohteet on luokiteltu elinympäristötyypeittäin ja toisesta kartasta taas voi nähdä kohteelle annetut toimenpidesuosituksset. Kartalle rajattujen kohteiden numerointi vastaa kohdekuvausten numerointia. Kuvassa 4. on esitetty kohdekarttojen sijainti suunnittelualueella.

Kuva 4. Kohdekarttojen sijainti suunnittelualueella.

7.2.2 Kohteet 1-8 (Kartat 1-2)

1. Metsäsaareke

Osittain raivatun metsäsaarekkeen keskellä kulkee sähkölinja. Saarekkeen länsipuolella kasvaa tuomea, pihlajaa ja koivua korkeana ja tiheänä kasvustona. Puuston juurella kasvaa suuruhoja ja vadelmaa. Saarekkeen itäpuolella taas on haaparyhmä, jonka ympärillä kivikossa kasvaa pihlajaa, katajaa ja punaherukkaa sekä matalaa niittylajistoa.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeen kasvillisuutta suositellaan raivattavaksi niin, että puusto- ja pensasto on mahdollisimman monikerroksinen, eri-ikäinen ja monilajinen vaihdellen avoimien niittylaikkujen kanssa. Aukkoja ja saarekkeen reunoja niittämällä luodaan olosuhteet vaateliaammalle ja monimuotoisemmalle niittylajistolle ja estetään avoimien kohtien umpeenkasvu.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

2. Koivukujanne pientareineen

Hyvin vanha, yli kaksisataa metriä pitkä koivukuja, jossa on puuttomia aukkoja.

Toimenpidesuositukset: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenokkien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

3.-4. Palhojaisen vanha joenuoma ja katajaniitty

Palhojaisen kylän kohdalla Kyrönjoen pohjoispuolella maantiehen rajautuen alkaa monipuolinen alue, jonka olennaisin elementti on vanha joen uoma ja sen varrelle syntyneet elinympäristöt. Alue on vuoden 1936 pitäjänkartassa ollut avointa niittyä. Nykyään niittymäistä kasvillisuutta on jäljellä lähinnä alueen itäpäässä Palhojaisen koulun ja maantien välisessä notkossa, jonka myös Warén (2005) on huomionnut selvityksessään (3.). Etelään viettävän rinteeseen kuuluvat muun muassa koiranputki, pietaryrtti, nokkonen, niittysuolaheinä, nurmitädyke, hiirenvirna ja niittyleinikki. Avara, vanhojen puiden ja katajien koristama niitty muuttuu peltojen keskellä valoisaksi ja rehevöityneeksi lammikkoalueeksi, jonka laitamilla kasvavat suuruhot, pajut ja tuomi. Maantien vastakkaisella puolella on vanhoja koivuja, joiden juurella, paahteisella paikalla, kasvavat kissankellot ja ahopukinjuuri. Kohteeseen rajautuu myös vanha suuruhovaltainen niittyalue. Tien eteläpuolella itään päin mentäessä oja myötäilee maantietä ja laskee lopulta Kyrönjokeen (4.). Ojan pientareet ovat umpeenkasvaneet ja lajistoltaan tavanomaiset. Erityisen piirteen ojan varteen tuo pihapiiriin rajautuva laajahko varjoisa kosteikkoalue.

Toimenpidesuositukset: Perinteiselle niitylle tärkeää on avoimena säilyminen. Puuntaimia ja pajuja raivaamalla sekä kenttakerrosta niittämällä tai laiduntamalla säilytetään alueen avoimet ja harkittavat ominaispiirteet, kehitetään niittykasvillisuutta monimuotoisemmaksi sekä tuodaan paremmin esille vanhat puut, katajat ja pensaat. Ojan pientareilla luonnon monimuotoisuutta voisi kehittää niittämällä pientareiden kasvillisuutta ja raivaamalla puustoa ja pensastoa kuitenkin niin, että myös varjoisia, puustoisia kohtia säilytetään. Kosteikot ja lammikot suositellaan säilytettäväksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen (oja pientareineen) ja perinnebiotoopin hoito (katajaniitty).

5. Kyrönjoki pientareineen

Kyrönjoki on keskeinen osa Isonkyrön peltolakeuksien maisemaa. Joenvarren maisemakuvalle tyypillisiä ovat jokea molemmin puolin myötäilevät maantiet, nauhamainen jokivarsiasutus sekä jokipientareiden vaihteleva kasvillisuus. Maaseudulle perinteisen niitto- ja laidunnuskulttuurin muuttuminen yksipuolisemmaksi tehoviljelyksi on vaikuttanut myös jokivarren maisemaan. Vielä sodan aikaan valtaosa jokirannasta sekä muutamat suurimmista saarista olivat avointa niittyä. Perinteisen laidunnuksen loputtua ovat joen pientareet alkaneet kasvaa umpeen ja maisema on monin paikoin sulkeutumassa tai jo sulkeutunut. Pensoittumista pidetään kurissa lähinnä raivauksen avulla. Jokivarressa laitumia on satunnaisesti ja vain muutamassa paikassa laidunnettu alue ulottuu

vesirajaan saakka. Maisemallisten tekijöiden ohella Kyrönjoen pientareilla on myös merkitystä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuudelle. Hallitsevien viljelylakeuksien keskellä joki ja sen pientareet muodostavat niin kutsutun ekologisen käytävän, joka toimii kulku- ja leviämisyälänä erilaisille kasvi- ja eläinlajeille. Jokipientareiden merkitys korostuu edelleen, kun salaajituksen seurauksena ovat myös ekologisina käytävinä toimineet avo-ojat vähentyneet ja yhteydet eri elinympäristöjen välillä heikentyneet. Kyrönjoen pientareiden tyypillisimpiä puu- ja pensaslajeja ovat kiiltopaju, pihlaja, kuusi, harmaaleppä, hieskoivu, tuomi ja terttuselja. Jokivarteen on myös istutettu hopeapajua ja terijoen salavaa. Pientareiden kasvillisuus on yleensä korkeaa ja rehevää vaihdellen tuoreista heinäniityistä kosteisiin suurrohoniittyihin. Kasvillisuudessa hallitsevat mesiangervo, pietaryrtti, nurmipuntarpää, pelto-ohdake, niittynätkelmä, hiirenvirna, lehtovirmajuuri, nokkonen, ruokohelpi, koiranputki, rönsyleinikki ja maitohorsma. Laidunnetuilla pientareilla (muun muassa kohteet 32., 61. ja 79.) kasvillisuus on pysynyt matalana ja heinien joukossa viihtyvät muiden muassa päivänkakkara, kissankello, ahomansikka, nurmitädyke ja huopakeltano. Vedessä ja vesirajassa tyypillisiä lajeja ovat ulpukka, järvikorte, ratamosarpio, röyhyvihvilä, suo-orvokki, ranta-alpi, viitakastikka, viiltosara ja rantakukka.

Toimenpidesuosituks: Toimenpiteiden tavoitteena on avoimen pelto- ja viljelymaiseman tärkeimpien näkymien säilyttäminen ja avaaminen sekä pientareiden eliölajiston monipuolistaminen. Joenpientareiden puustoon ja pensastoon tulisi raivata aukkoja erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea korkeampaa kasvillisuutta vaan jättää maisemaan luonnollisesti sopivia puu- ja pensasryhmiä sekä yksittäisiä maisemapuita avoimien kohtien kanssa vaihdellen. Puustoa ja pensastoa voidaan myös istuttaa. Tällöin olisi käytettävä alueelle ominaista lajistoa, kuten leppää, koivua, mäntyä, haapaa, kuusta, raitaa ja pihlajaa. Istutusten tulisi olla mahdollisimman luonnollisen näköisiä eivätkä ne saa maisemallisesti tärkeillä kohdilla peittää näkymää. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimena. Suojavyöhykkeet vähentävät huomattavasti pelloilta vesiin huuhtoutuvan maa-aineksen ja ravinteiden määrää, sillä suojavyöhykkeiden maaperään ja kasvillisuuteen pidättyy ravinteita ja torjunta-aineita. Lisäksi suojavyöhykkeet elävöittävät maisemaa ja toimivat eri eläinlajien suojapaikkoina ja kulkureitteinä. Suojavyöhykkeitä on suositeltavaa perustaa muun muassa tulvaherkille tai kalteville peltoalueille.

Mahdollinen erityistukimuoto: Jokirannan historiasta, toimenpiteistä ja hoidon tavoitteesta riippuen joko maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito tai suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito. Edellä mainittujen erityistukimuotojen sopimusala on vähintään 0,15 hehtaaria. Sopimusala voi muodostua useammasta erillisestä alueesta, joista jokaisen pinta-alan on kuitenkin oltava vähintään 0,05 hehtaaria.

6. Metsäsaareke

Pellolla sijaitsevan suurehkon metsäsaarekkeen molemmissa päissä kasvaa vanhoja kuusia sekä isoja haapoja ja koivuja. Muita puu- ja pensaslajeja ovat pihlaja, tuomi, paju, kataja, terttuselja ja punaherukka. Avoimissa kohdissa kasvaa suurruoho- ja heinäniittyä sekä rehevöitynyttä vadelmapensaikkaa ja nokkosta. Viereisellä pienemmällä saarekkeella kasvaa niittymäisten laitamien ympäröimänä muutaman metrin korkuisia nuoria lehtipuita ja pensaita.

Toimenpidesuosituks: Saarekettä tulisi raivata niin, että puusto- ja pensasto on mahdollisimman monikerroksinen, eri-ikäinen ja monilajinen vaihdellen avoimien niitty-laikkujen kanssa. Aukkoja niittämällä luodaan olosuhteet vaateliaammalle ja monimuotoisemmalle niittylajistolle ja estetään avoimien kohtien umpeenkasvu.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

7. Vähäpuustoinen niemeke

Metsänlaidasta pellolle länteen työntyvän kivisen niemekkeen keskellä kasvaa lehtipuita, pensaita ja katajaa matalana kasvustona. Pensaiden varjoon jääneet pylväsmäiset katajat kertovat alueen aikaisemmasta avoimuudesta. Reuna-alueilla kasvavat rehevänä vadelma sekä maitohorsma, huopaohdake, karhunputki ja muut suurruohot. Niemekkeen terävä kärki on vielä avoin ja niittykasvillisuus matalampaa ja edustavampaa kuin muualla kohteella. Vadelma ja nokkonen ovat kuitenkin merkkeinä rehevöitymisestä.

Toimenpidesuosituks: Kohteella voi suorittaa varovaisia raivaustoimia siten, että puustosta ja pensastosta kehitty mahdollisimman monilajinen ja monikerroksinen tarjoten elinympäristön muun muassa useille lintulajeille. Myös vanhoja pylväsmäisiä katajia voi tuoda esiin raivaamalla. Niittymäiset kohdat säilyvät avoimina niittämällä. Niitto ja niittojätteen poiskeruu vähentävät rehevää kasvillisuutta ja edesauttavat monimuotoisen niittykasvillisuuden kehittymistä kohteelle.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

8. Mäntykujanne pientareineen

Myllykosken paikkeilla Kyrönjoen pohjoispuolella maisemasta erottuu komea vanha mäntykuja, jonka myös Warén (2005) on huomionnut kaavoitukseen liittyvässä luontoselvityksessä maisemakohteena.

Toimenpidesuosituks: Maisemallisesti arvokkaan ja pohjalaiselle maaseudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen puiden korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla puilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenoksien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

7.2.3 Kohteet 9-18 (Kartat 3-4)

9. Hevonkosken vanha joen uoma ympäristöineen

Hevonkosken vanha joen uoma ympäristöineen luo tärkeän elinympäristön alueen eliöstölle. Vanhan joen uoman ja Kyrönjoen väliin jää tiheä lähes läpikäsemätön pajukko. Joen uoman ruovikossa laulavat lehtokerttuset ja ruokokerttunen (Warén 2005). Vanhan joen uoman ja pellon välissä on tuomista, haavoista, pihlajista, harmaalepystä, vadelpensaista ja kuusista sekä niitä ympäröivästä suurruohoniitystä muodostuva puoliavoin ja kerroksellinen pellon reunavyöhyke.

Toimenpidesuosituks: Luonnonarvoiltaan monimuotoista reunavyöhykettä ylläpidetään ja kehitetään avoimia kohtia niittämällä sekä puustoa ja pensaistoa raivaamalla niin, että tuloksena olisi mahdollisimman monilajinen, eri-ikäinen ja kerroksellinen metsänreuna. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla luoden näin olosuhteet monipuolisemmalle niittykasvillisuudelle. Puustoisten ja avoimien kohtien vaihtelu lisää pienelinympäristöjen ja niistä riippuvaisten eliölajien, kuten lintujen ja hyönteisten, määrää.

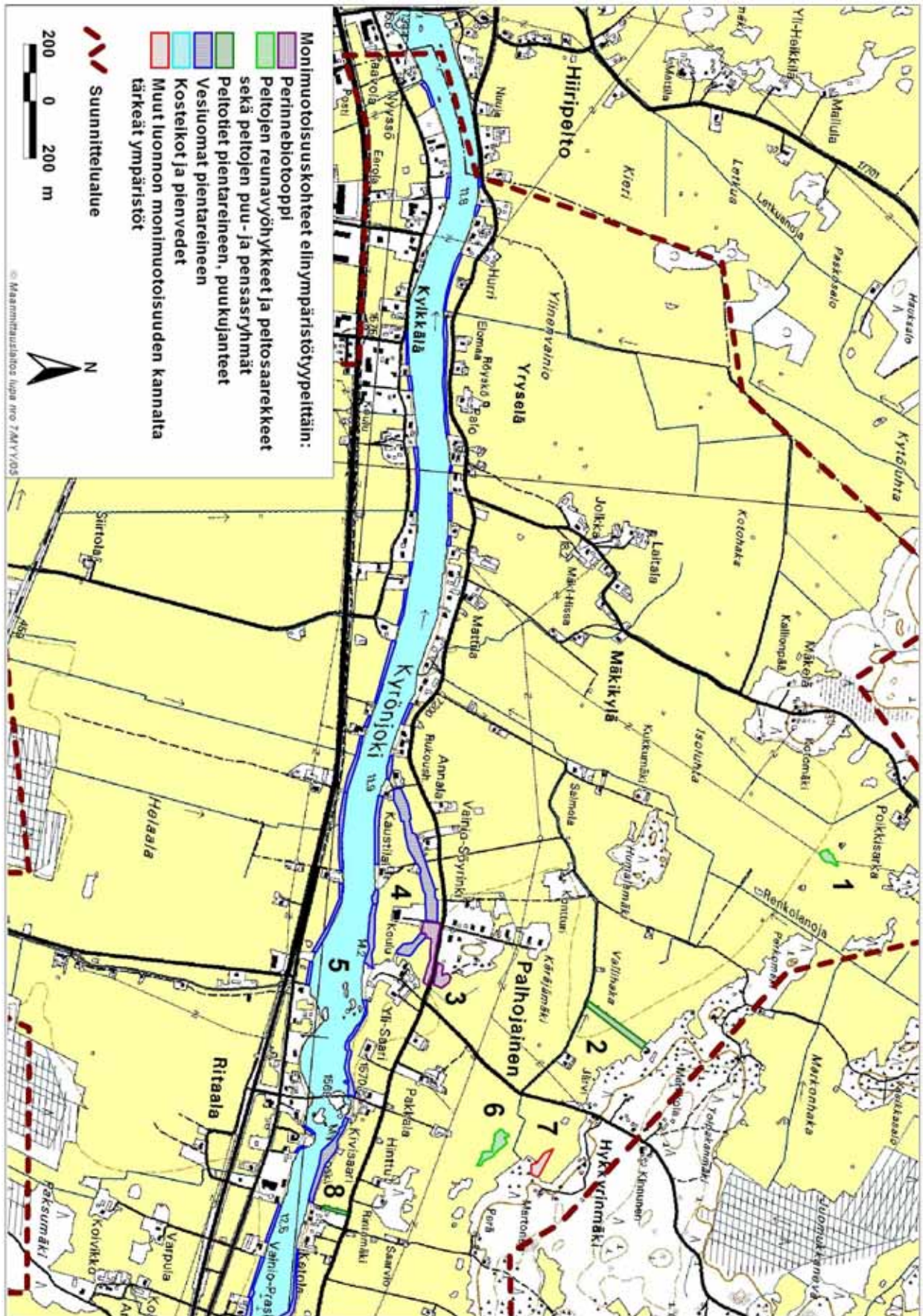
Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

10. Metsäsaareke

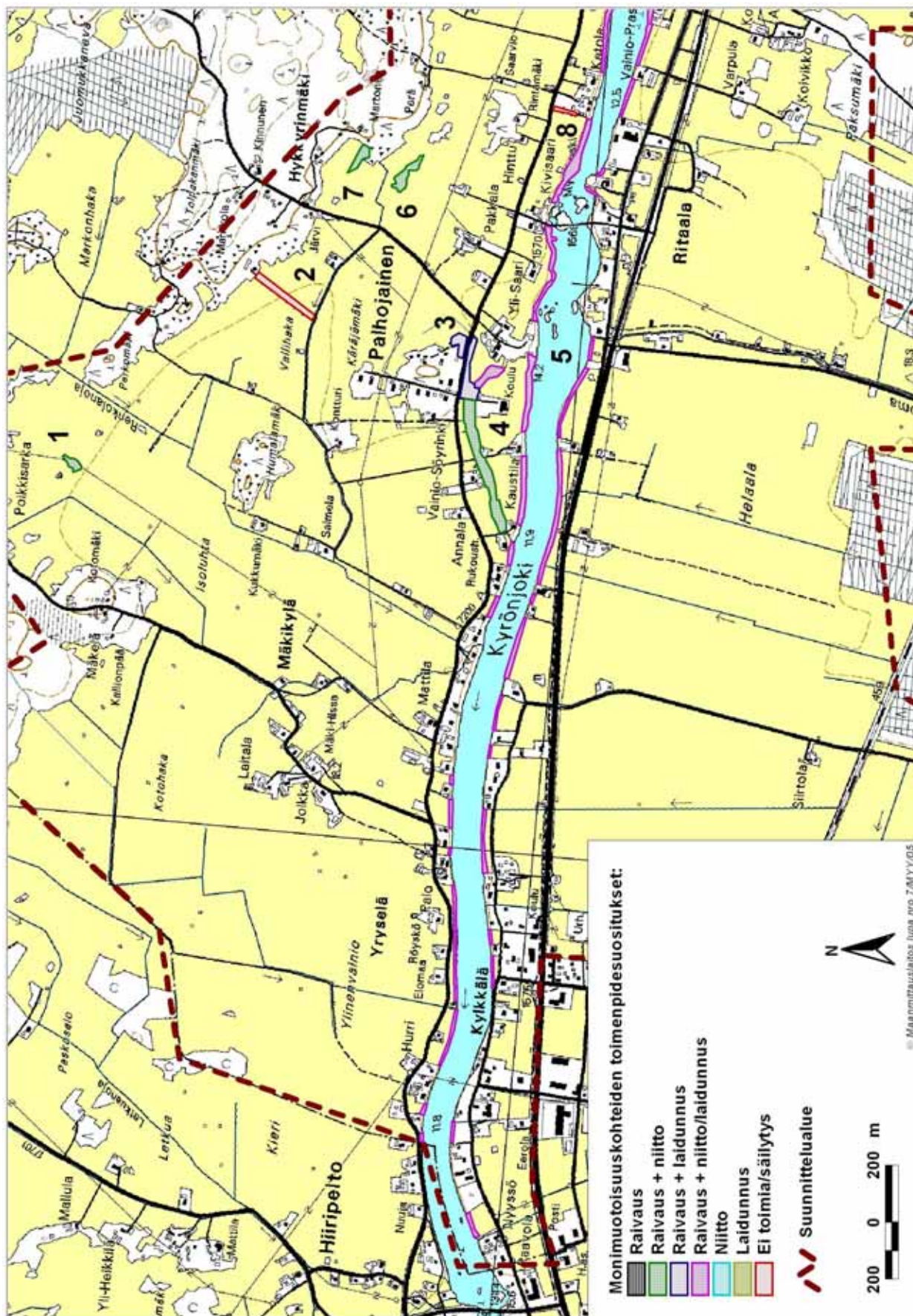
Pieni peltojen ympäröimä saareke on pohjoispuolelta tasainen ja siinä kasvaa haapaa. Reuna on paikoin avoin ja paikoin pensaiden ja suurruohojen valtaama. Saarekkeen eteläisessä päässä on kallioinen mäki. Reunat ovat kallioisia kohtia lukuun ottamatta sulkeutuneet. Paikoin on myös pieniä paahteisia laikkuja, joilla kasvaa muun muassa huopakeltanoa. Saarekkeen puu- ja pensaslajeja ovat pihlaja, tuomi, koivu, kuusi, mänty, kataja, vadelpensaista ja punaherukka. Kenttäkerroksessa on sekä tuoreen niityn että tuoreen metsän lajeja.

Toimenpidesuosituks: Harkiten raivaamalla voi saarekkeeseen luoda kerrostuneen reunan erikäisistä ja -lajisista puista ja pensaista. Niittymäiset kohdat pidetään avoimina niittämällä. Niittykasvillisuudelle otollisia aukkoja voi luoda lisää esimerkiksi pajua ja vadelpensaista raivaamalla.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kartta 1. Kohteiden 1-8 elinympäristötyypit.

Kartta 2. Kohteiden 1-8 toimenpidesuosituksset.

11.-12. Haka ja lammikko

Kylätien ja pellon välissä on noin 50 metriä pitkä ja 15 metriä leveä hakamainen vyöhyke (12.). Pituussuunnassa alue rajautuu autioituneeseen tilaan ja metsään. Piikkilankakerä kiven päällä sekä pienruoho- ja heinäniityn ympäröivät yksittäiset kivet, katajat sekä vanhat kuuset viittaavat alueen olleen joskus laidunmaana. Laitamilla kasvillisuus on rehevöitynyttä, mutta alueen keskiosissa viihtyvät muun muassa ahomansikka, apilat, lampaannata, nurmipiippo ja siankärsämö. Alueen rajaukseen on otettu mukaan myös metsänreuna, jossa on hakamaisia piirteitä. Metsän reuna päättyy tilalle vievään hiekkatiehen, jonka toisella puolella on pellon, tien ja metsän laidan risteyksessä pieni ja syvä veden täyttämä kuoppa (11.). Vähävetisessä ympäristössä lammikolla on kokoonsa nähden suuri merkitys. Lammikon reunoilla kasvaa viiltosaraa ja kurjenjalkaa. Vesikasveja ei ole. Lammikon reuna on tien ja pellon puolelta avoin, niittykasvillisuuden ympäröimä.

Toimenpidesuositukset: Hoidon tavoitteena on maisemallisella paikalla sijaitsevan kohteen pitäminen avoimena sekä vanhojen puiden ja katajien säilyttäminen ja korostaminen. Hoitosuosituksenä on puiden taimien ja villiintyneen angervopensaun raivaus sekä kenttäkerroksen niittäminen, jolloin alue säilyttää hakamaiset piirteensä ja monimuotoisempi niittykasvillisuus pääsee leviämään myös reunoille. Lammikko suositellaan säilytettäväksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

13. Tuore niitty

Laajalla kivikkoisella suurruohoniityllä on pitkät perinteet. Se on merkitty niityksi jo vuoden 1936 pitäjänkarttaan ja on säilyttänyt piirteensä näihin päiviin saakka. Niitty on kuitenkin ollut jo jonkin aikaa hoitamatta ja osoittaa umpeenkasvun merkkejä. Kasvillisuutta hallitsevat suurruohot ja korkeat heinät; valtalajeinaan nokkonen, koiranputki ja nurmipuntarpää. Kivien ympärillä on kuitenkin vielä säilynyt matalampaa niittykasvillisuutta. Erityisen runsaasti on ahomansikkaa. Siellä täällä kasvaa myös pihlajia, tuomia ja muita marjovia pensaita. Hieman mäkinen niitty sijaitsee avoimella ja tuulisella paikalla pellon ja tien välissä. Maisemallisen merkityksen niitylle tuo sen näkyvyys valtatielle.

Toimenpidesuositukset: Laiduntamalla alue säilyy avoimena, yksittäiset pensaat korostuvat maisemasta ja niittykasvillisuus kehittyy monimuotoisemmaksi. Kivikkoisuutensa vuoksi soveltuu huonosti niitettäväksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

14. Metsäsaarekkeet

Kaksi suurehkoa vierekkäistä metsäsaarekettä ovat suunnittelualueen metsäsaarekkeista edustavimmat. Saarekkeet ovat pinnanmuodoiltaan melko tasaisia ja niissä on satunnaisesti yksittäisiä kiviä ja pieniä kivikasoja. Aidan rippeet kertovat osittain avoimien saarekkeiden tai niiden ympäristön olleen aikoinaan laidunnuksessa. Saarekkeissa on myös vanhoja puita sekä toisessa niistä on haaparyhmä. Saarekkeiden laiteilla on vain paikoin niittykasvillisuutta ja kerroksellinen reunapuusto ja -pensasto.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeista voidaan kehittää luonnon monimuotoisuuskohteita varovaisella raivauksella ja aukkokohtia niittämällä. Tavoitteena on metsän reuna, jossa vaihtelevat monikerroksinen ja monilajinen puusto- ja pensasto avoimien niitylaikkujen kanssa.

Mahdollinen erityistukisopimus: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

15. Metsäsaareke

Karjan laidunnus on aikoinaan pitänyt vanhan kivikkoisen saarekkeen puoliavoimena. Laidunnuksen loputtua naakkojen valtaaman saarekkeen kasvillisuus on rehevöitynyt ja sulkeutunut. Alueen laidoilla kasvaa lehtipuustoa sekä suurruohoja. Korkean ja rehevän reunakasvillisuuden takana on kuitenkin monimuotoisempaa heinä- ja pienruohoniitytä, lajeina muun muassa ahomansikka, rohtotädyke ja ahopukinjuuri. Saarekkeen sisäosissa on pieniä sammalpeitteisiä kiviä ja jonkin verran lahoppua. Kenttäkerros on heinikkoinen. Alueella on viisi erittäin vanhaa koivua, joiden rungoilla kasvaa kääpiä. Saarekkeen pohjoispäässä on vanhan tuomen alla suuri lohkarainen kivi. Eteläpään erikoisuuksia ovat vanha kivien reunustama maakellarin paikka sekä suuri kuusi.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeen laitamien korkeaa suurruohokasvustoa niittämällä niitylajisto kehittyy vähitellen monipuolisemmaksi. Myös korkean kasvillisuuden varjoon jäänyt matala ja monimuotoinen niittykasvillisuus säilyy, kun valoisuus lisääntyy. Suunnitellulla raivauksella pide-

tään huoli siitä, että saarekkeen reunat eivät kasva umpeen esimerkiksi pajusta, vadelmasta ja puiden taimista, vaan avoimet niittymäiset kohdat sekä reunapuuston ja -pensaston kerroksellisuus ja monilajisuus säilyvät. Vanhat puut, etenkin edellä mainitut vanhat koivut, tulisi säilyttää. Jo saarekkeessa oleva ja syntyvä lahoppuusto tulisi säilyttää lisäämään monimuotoisuutta.

Mahdollinen erityistukisopimus: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

16. Koivukujanne pientareineen

Vanha noin sadan metrin mittainen koivukuja.

Toimenpidesuositukset: Maisemallisesti arvokkaan ja pohjalaiselle maaseudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenoksien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

17. Myllymäki

Kyrönjoen pohjoispuolella Tuuralan kylässä sijaitsee luonnonmäki, jonka käytöllä on pitkä historia. Sodan aikaan mäeltä hävisivät asuin- ja ulkorakennukset, minkä jälkeen mäkeä on käytetty etenkin talviurheilun merkeissä. Pohjois- ja länsipuolelta mäki rajautuu asutukseen. Itäpuolella mäen reunaa seuraa Tuuralan kylätie, jonka vastakkaisella puolella sijaitsee vanha Tuuralan kyläkoulu. Mäen eteläpuolta rajaa kapea asutukselle vievä hiekkatie, jonka toisella puolella on peltoa. Suurimman osan alasta vallanneet korkeat suurruohot, heinät ja pajupensaat viittaavat mäen hiljalleen kasvavan umpeen. Rehevästä kasvillisuudesta huolimatta mäeltä löytyy myös pieniä alueen luontoarvoja lisääviä elinympäristöjä. Etelään laskevan rinteeseen juurella, tiehen rajautuen, on paahteinen laikku, jolla kasvaa ketomaista kasvillisuutta. Kulottuneiden heinien seassa kasvavat ketoneilikka, ahomansikka, pukinjuuri, kissankello, siankärsämö, hiirenvirna ja niittynätkelmä. Havaittu ketoneilikkaesiintymä on ainut laatuaan koko suunnittelualueella. Ketoneilikka on valtakunnallisesti silmälläpidettävä putkilokasvi. Lajin säilymistä uhkaavat avoimien alueiden sulkeutuminen, muun muassa niitty- ja hakamaiden sekä metsälaidunten umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton loputtua sekä sorakuoppien ja muiden avointen kenttien metsittäminen ja umpeenkasvu. Mäen itäpuolella on kenties kylätiehen kohdistuneiden toimenpiteiden seurauksena muodostunut jyrkkä, kuiva ja paahteinen maapaljastuma, jossa melkein yksinomaan kasvaa kissankelloa ja huopakeltanoa. Tien vastakkaisella puolella kahden koivun juurella on ketomainen kissankellojen ja pukinjuuren valtaama alue. Muita erityispiirteitä mäelle tuovat komeat vanhat kuuset, jotka yhdessä kattan, pihlajan, terttuseljan, tuomen ja herukoiden kanssa lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta.

Toimenpidesuositukset: Maisemallisesti näkyvällä paikalla sijaitsevan ja pitkään avoimena säilyneen mäen umpeenkasvu tulisi estää raivaamalla pajukkoa ja niittämällä kenttäkerroksen suurruohoniittyä. Niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää ja luo vähitellen olosuhteet vaateliampien, valoa tarvitsevien niittykasvien leviämiseen pieniltä ketolaikuilta laajemmalle alueelle. Vanhoja puita ja marjovia pensaita tulee säilyttää, sillä ne tarjoavat varjoisia ja viileitä elinympäristöjä sekä suojapaikkoja useille eliölajeille. Vaihtoehtoisesti mäelle voidaan perustaa haka, jolloin laiduneläimet pitävät kenttäkerroksen kasvillisuuden matalana. Kylätien varressa sijaitseva jyrkkä paahteinen rinne sekä koivuja ympäröivä niitylaikku olisi hyvä säilyttää nykyisessä tilassaan.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito.

18. Koivukujanne pientareineen

Koivukuja sopii Kyrönjoen eteläpuolta seuraavan vanhan maantien ympäristöön.

Toimenpidesuositukset: Maisemallisesti arvokkaan ja pohjalaiselle maaseudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleel-

lisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenokkien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

7.2.4 Kohteet 19-25 (Kartat 5-6)

19. Lammashaka

Pellon keskellä sijaitseva puustoinen saareke on vielä 60-luvulla toiminut lampaiden laitumena. Pinnanmuodoiltaan tasaisella saarekkeella on runsaasti pieniä, osittain kasvillisuuden peittämiä kiiviä. Saarekkeen eteläpäädyssä on 50-luvulla rakennettu suurehko lato sekä koivuryhmiä ja pihlajaa. Kenttäkerros on melko valoisa ja pääosin heinävaltaista niittykasvillisuutta. Varjoisissa paikoissa kasvaa myös puolukkaa. Rehevöitymisen ja umpeenkasvun merkkejä ovat pellon laidalla kasvavat maitohorsmat sekä niittykasvillisuuden sekaan levinneet vadelman taimet. Saarekkeen pohjoispään yläpuolella kulkee sähkölinja, jonka alta kookkaammat puut on kaadettu. Alue on puusikoitumassa ja kasvaa runsaasti koivun ja haavan taimia sekä suurruohoja, kuten nokkosta ja maitohorsmaa. Taimien varjoon uhkaavat jäädä myös pylväsmäiset katajat.

Toimenpidesuositukset: Laidunnuksen aloittaminen uudelleen pysäyttäisi alkaneen umpeenkasvun ja ylläpitäisi saarekkeelle perinteistä avointa kenttäkerrosta. Puuntaimia raivaamalla aluskasvillisuus saisi enemmän valoa ja tuottaisi täten myös enemmän ravintoa lampaille sekä helpottaisi näiden kulkua saarekkeessa. Yksittäisiä vanhempia puita ja puuryhmiä tulee saarekkeelle jättää lampaiden suojaksi. Ennen laidunnuksen aloittamista tulisi sähkölinjan alta raivata runsaasti taimikkoa sekä niittää rehevää suurruohokasvillisuutta. Etenkin pylväsmäiset katajat tarvitsevat valoa ja tilaa kasvaa ja ne tulisi raivata esiin taimikon keskeltä.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

20. Lehmäjoki pientareineen

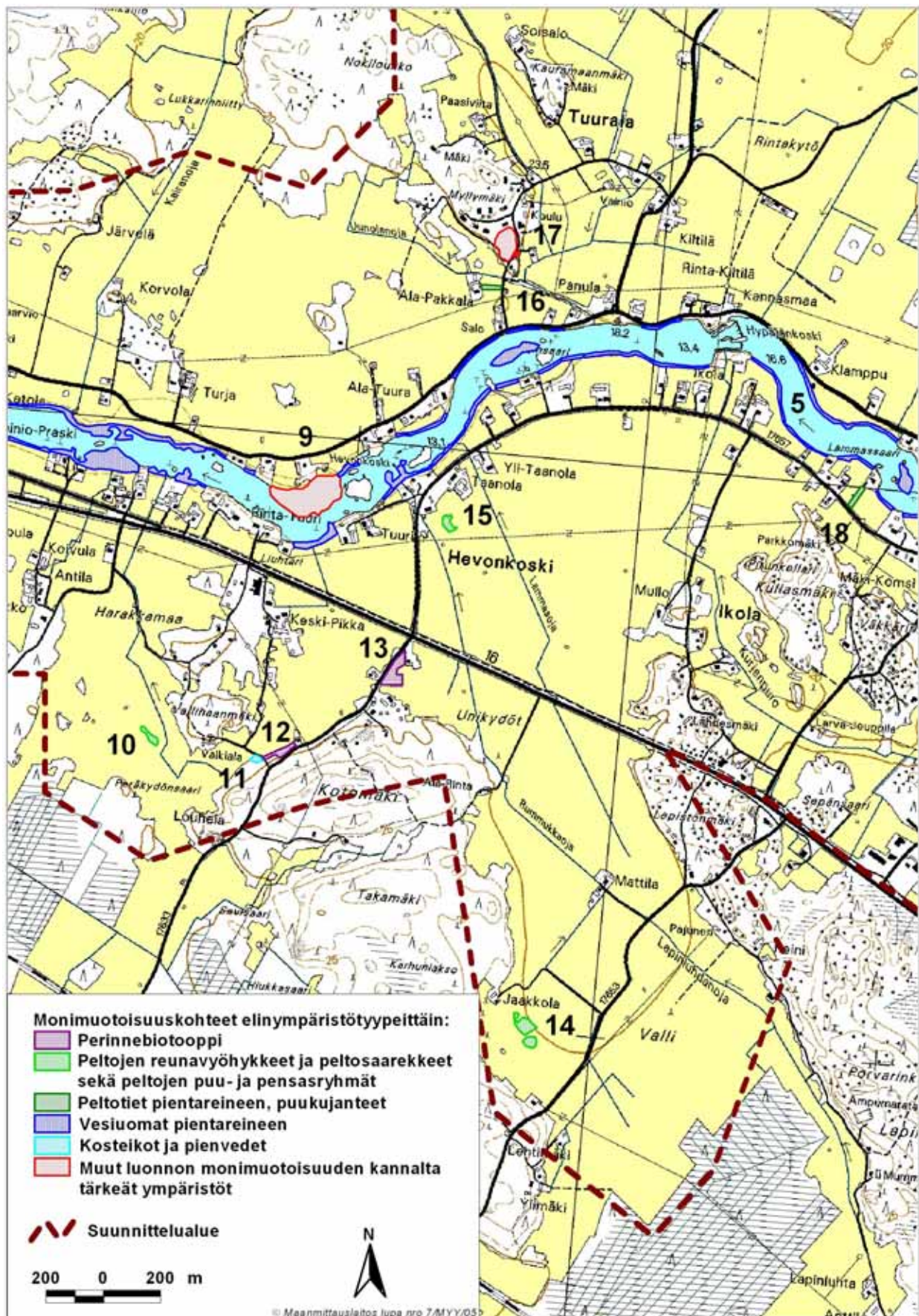
Katso kohde 74 (sivu 49).

21. Puu- ja pensasryhmä

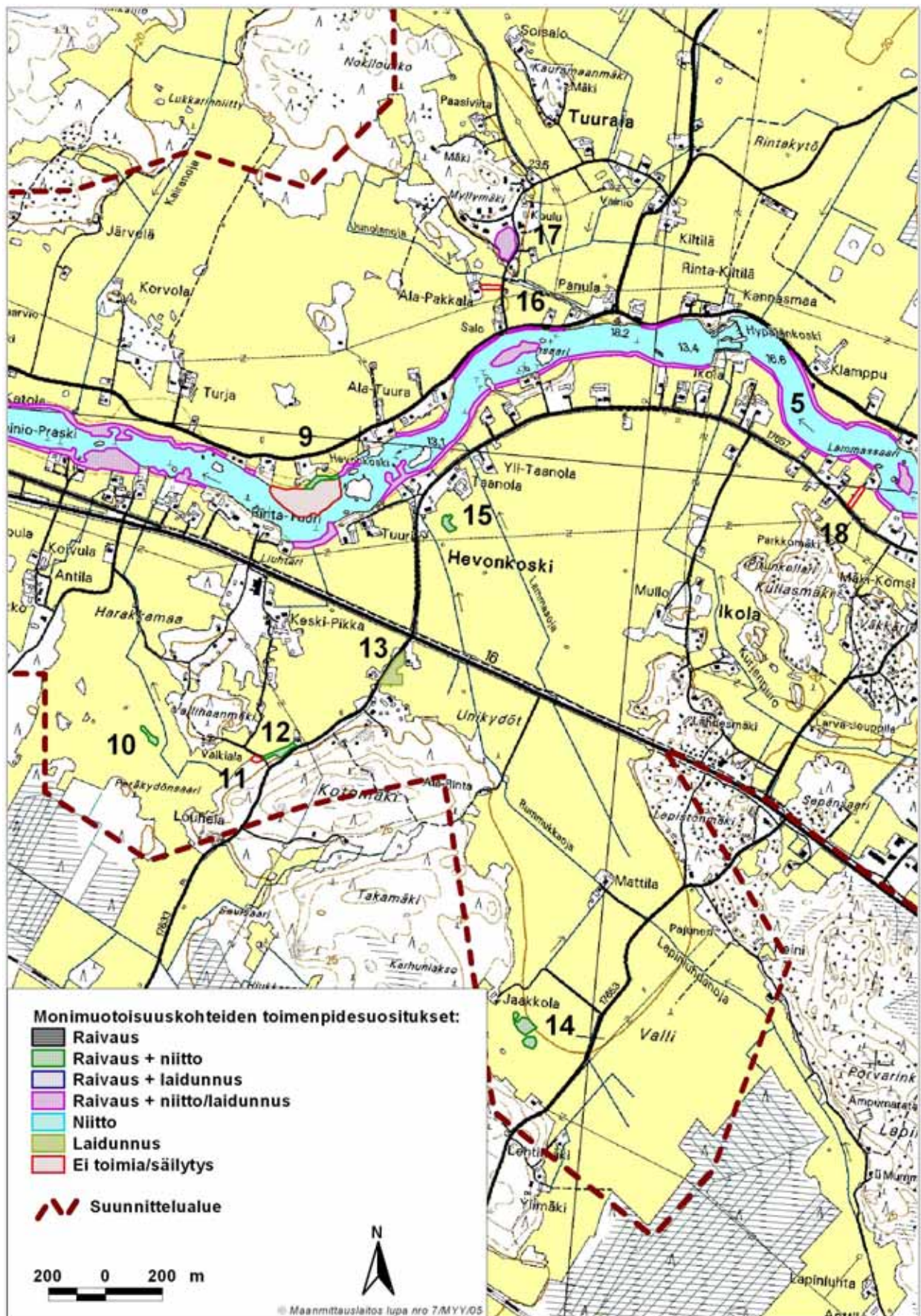
Leveäpientareisen ojan varressa on kaistale niittyä, jolla kasvaa kauniin muotoisista pihlajista, koivuista ja tuomista muodostuva lehtipuuryhmä. Lisäksi kohteella on punaherukkaa ja vadelmaa. Monimuotoisuutta lisää keskellä oleva kivikko sekä puu- ja pensasryhmää ympäröivä heinävaltainen niitty. Heinien seassa kasvaa myös vaihtelevan kokoisia ruohokasveja.

Toimenpidesuositukset: Puu- ja pensasryhmä suositellaan säilytettäväksi. Kohdetta voi tarvittaessa raivata niin, että erilaiset kaunismuotoiset puut ja pensaat korostuvat. Keskiosia ympäröivää niittykaistaleta voi niittää tarkoituksena kehittää niittylajisto monipuoliseksi ja pitää kivikkoa näkyvillä.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemuksesta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kartta 3. Kohteiden 9-18 elinympäristötyypit.

Kartta 4. Kohteiden 9-18 toimenpidesuosukset.

22. Hakamaa

Reiniläntielle näkyvä kahden pellon väliin sijoittuva kalliainen metsäalue on vanhaa hakamaata. Alue on osittain keskeltä ja reunoiltaan avoin ja valoisa ja osittain tiheämmän puuston varjostama. Avoimilla alueilla kallioilla kasvaa ketomaista kasvillisuutta ja kulottunutta heinää. Valoisat ja kuivat kalliot luovat viihtyisän elinympäristön ahomansikalle, lampaannadalle, kissankelloille ja ahosuolaheinälle. Kallioiden väliset alueet ovat paikoitellen rehevöityneet ja osoittavat umpeenkasvun merkkejä. Haan metsäisen osan ja pellon välinen reunavyöhyke on sulkeutunut. Reunan takana on paljon tuomia ja puiden seassa piilossa vanhoja pylväsmäisiä katajia ja kiviaitaa. Kallioiden väliset maa-alueet kasvavat matalaa pienruoho- ja heinäniittyä. Lajeihin kuuluvat muun muassa jä-nönsara, särmäkuisma, ojakellukka ja huomionarvoisena nurmitatar. Puiden varjosta löytyy myös lahon puisen aidan ympäröimä vanha kaivo. Siellä täällä on jäänteitä puu- ja piikkilanka-aidasta kertomassa vanhan hakamaan rajoista. Lähempänä Reiniläntietä laajemman haan edustalla on pellolla pieni kalliainen niemi, joka on merkitty niityksi jo vuoden 1936 pitäjänkarttaan.

Toimenpidesuositukset: Pellon laidan tiheään reunapuustoon aukkoja raivaamalla saadaan valoa takana oleville ja varjoon jääneille vanhoille katajille ja niittylaikuille. Raivaamalla ja niittämällä tuodaan esiin ja säilytetään alueen hakamaiset piirteet. Ihanteellisin hoitotapa olisi vanhan haan ottaminen uudelleen laidunkäyttöön.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

23. Tuore niitty

Kylätielle näkyvä pellon laitaan rajautuva vanha niitty osoittaa umpeenkasvun ja rehevöitymisen merkkejä. Niityn laidalla kasvaa erikokoisia koivuja, harmaaleppiä, pajua ja pihlajia erilaisina ryhminä sekä yksittäisinä puina. Metsän rajassa on haaparyhmä, jonka juurella on kulottuneen heinän värittävä kallio. Kenttäkerroksen rehevöitymistä indikoivat nokkonen, nurmipuntarpää, koiranputki ja rönsyleinikki. Kasvillisuuden seassa on kuitenkin edustaviakin niittylajeja, kuten metsäkurjenpolvi, kissankello, heinätähtimö ja niittysuolaheinä. Samankaltainen niitty jatkuu taloille vievän kapean tien toisella puolella. Kivikkoisella niityllä villiintynyt angervopensas valtaa alaa niittykasvillisuudelta. Metsän laidassa on puiden varjossa piilossa vanha pylväsmäinen kataja kertomassa alueen aikaisemmasta avoimuudesta.

Toimenpidesuositukset: Puiden taimien sekä villiintyneen angervopensaikon raivaus estää niityä umpeutumasta. Vanha pylväsmäinen kataja tarvitsee tilaa ja valoa säilyäkseen paikalla. Se tulisi raivata esiin haavan, koivun ja männyn keskeltä. Niittykasvillisuuden niitto ja niittojätteen keruu kehittäisivät kasvilajistoa monimuotoisemmaksi ja estäisivät rehevyyttä indikoivia suurruohoja valtaamasta enempää alaa pienempien valoa tarvitsevien lajien kustannuksella.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

24. Tuore niitty

Kylätien varrella kohteen 23. vastapäätä pellon toisella laidalla on vanha niittyalue, joka on kasvassa umpeen. Kenttäkerros on pääasiassa korkeaa ja rehevää suurruohokasvustoa. Pajut, koivut, katajat, pihlajat, vadelma- ja ruusupensaat sekä tuomet muodostavat niityn monipuolisen puuston ja pensaston. Alue on merkitty niityksi vuoden 1936 pitäjänkarttaan.

Toimenpidesuositukset: Niityn säilyminen perinteisesti avoimena edellyttää kenttäkerroksen jatkuvaa niittämistä tai laiduntamista. Umpeenkasvu estetään puuntaimien sekä vadelman ja pajun raivauksella.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

25. Metsäsaareke

Isonkyrön keskustan tuntumassa näkyvällä paikalla sijaitsee suurehko pinnanmuodoltaan tasainen, mutta paikoin kivinen metsäsaareke. Saarekkeen puulajisto muodostuu hyvin erikokoisista ja -ikäisistä puista ja pensaista. Pitkänomaisen saarekkeen molemmissa päissä on alueelle tavanomaista lajistoa kasvavat niittylaikut. Keskiosassa on vanhoja koivuja ja kuusia, lahoppuopökelö sekä hieman lahoppua myös maassa. Kenttäkerros on tuoreen kangasmetsän kasvillisuutta. Saa-

rekkeen eteläpäässä on kivilohkareita, joiden ympärillä kasvaa katajaa, vanhoja koivuja ja mäntyjä sekä tuomiryhmä. Muuten saarekkeen laidat ovat pajujen ja suurruohojen valtaamat.

Toimenpidesuositukset: Metsän reunaa raivataan varovasti niin, että tuloksena on kerroksellinen, eri-ikäisestä ja monilajisesta puustosta ja pensaista muodostuva reuna. Raivaamalla puun taimia ja pajukkoa voidaan myös luoda lisää avoimia kohtia, joita jo olemassa olevien niitty-laikkujen lisäksi hoidetaan niittämällä. Saarekkeen monimuotoisuutta lisäävä lahoppuusto tulisi jättää paikoilleen.

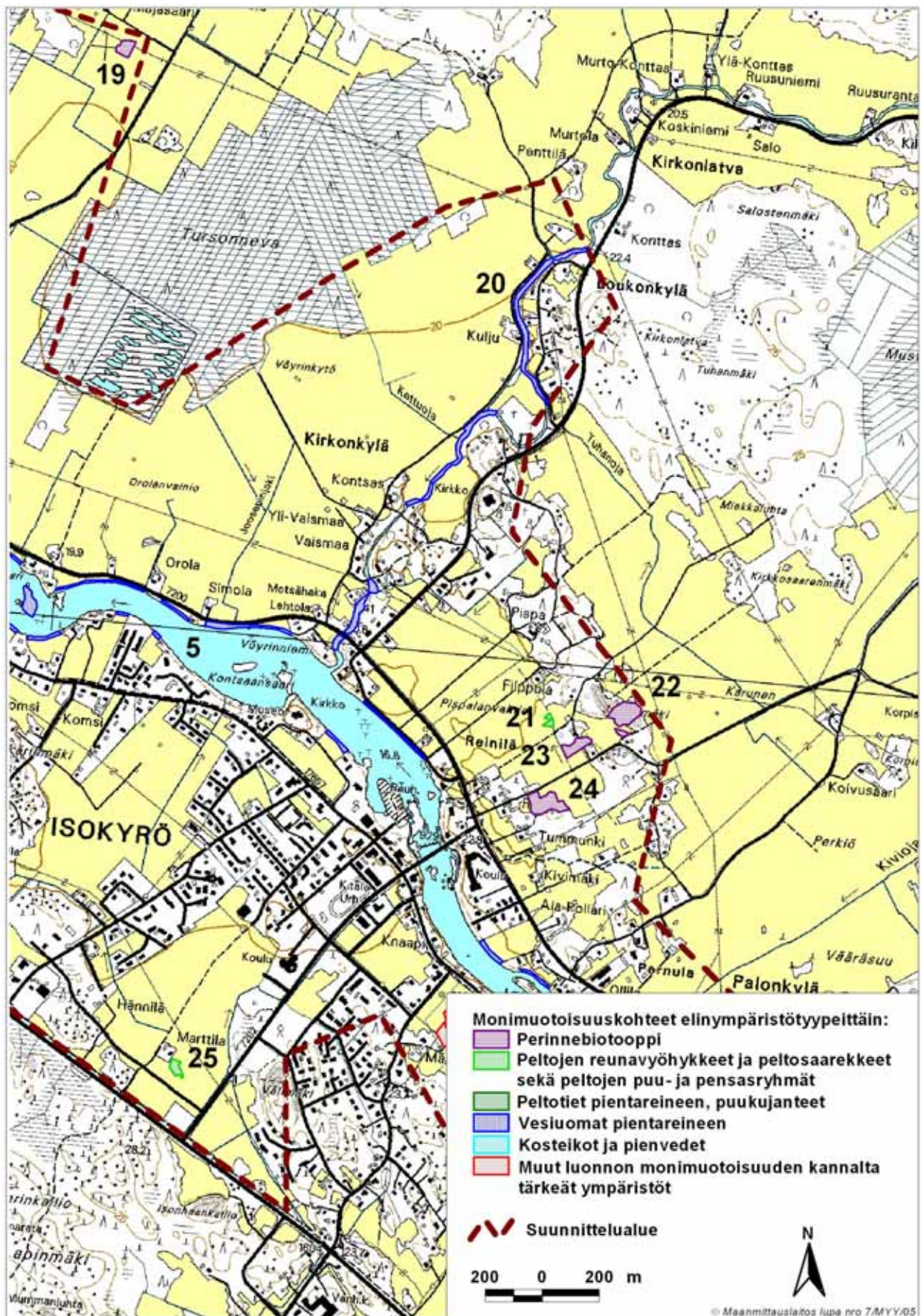
Mahdollinen erityistukisopimus: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

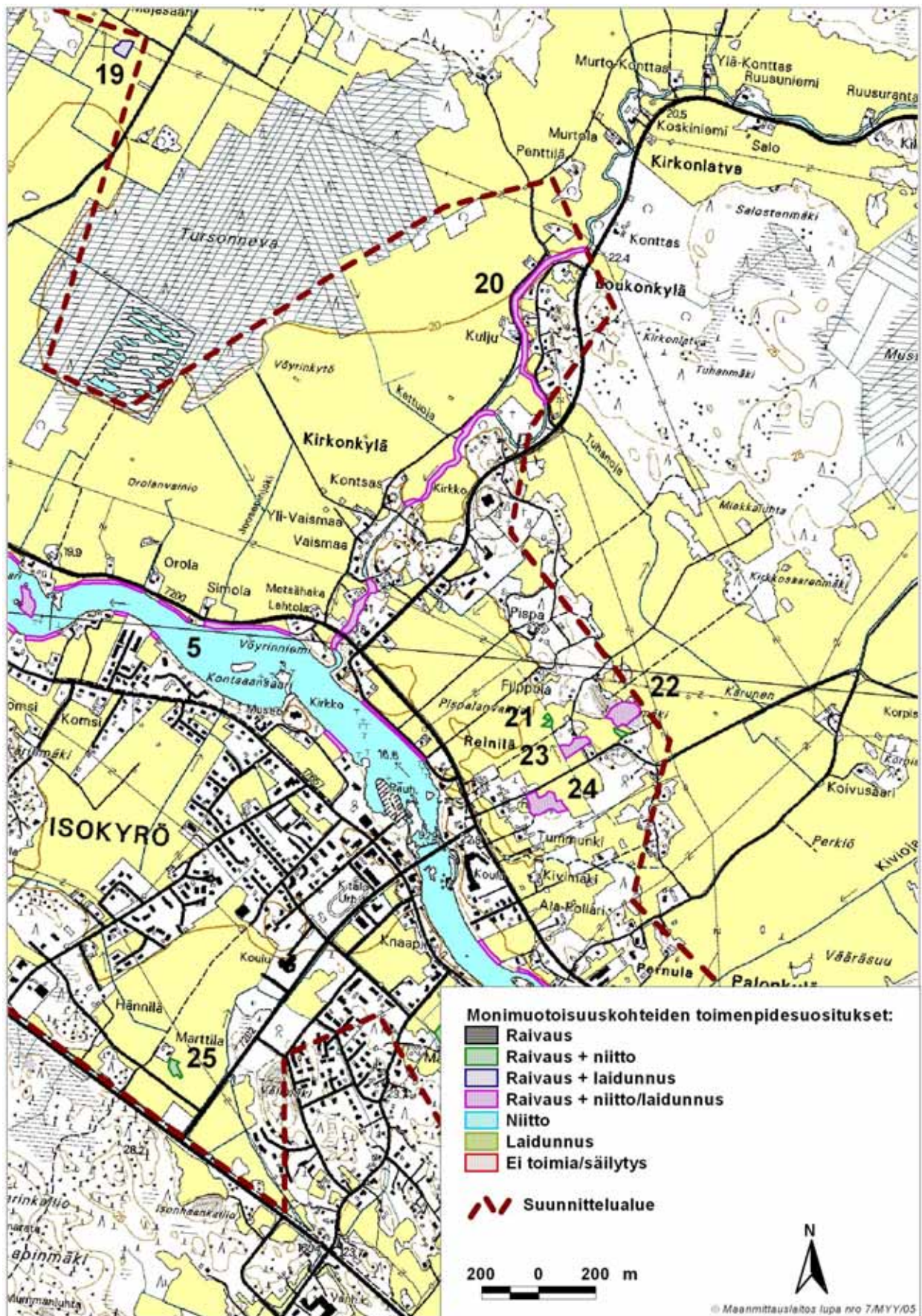
Kuva 5. Monimuotoinen metsäsaareke (kohde 15).

Kuva 6. Vanha hakamaa (kohde 22) muodostaa monimuotoisen pellon reuna-vyöhykkeen, jossa on puita, pensaita ja niittymäistä kasvillisuutta.

Kartta 5. Kohteiden 19-25 elinympäristötyypit.

Kartta 6. Kohteiden 19-25 toimenpidesuositukset.

7.2.5 Kohteet 26-49 (Kartat 7-8)

26. Peltoon rajautuva luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä elinympäristö

Pihapiirin läheisyydessä on peltoon rajautuva laajahko alue, jolla kasvaa kerroksellisesti eri-ikäisiä koivuja, tuomia, pihlajia, kuusia, katajia, herukoita ja vadelmaa. Puiden ja kivien välissä on jonkin verran metsäkasvillisuutta ja matalampaa niittyajastoa, kuten ahomansikkaa, isomaksaruohoa, heinätahtimöä, lampaannataa ja nurmitädykettä. Enimmäkseen alueella kasvaa rehevänä suurruohoja.

Toimenpidesuositukset: Aluetta ylläpidetään ja kehitetään avoimia kohtia niittämällä sekä puus-toa ja pensastoa raivaamalla niin, että siitä kehittyisi mahdollisimman monilajinen, eri-ikäinen ja kerroksellinen. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla luoden näin olosuhteet monipuolisemmalle niittykasvillisuudelle.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

27.-28. Peltotie pientareineen ja kalliosaareke

Leveäpientareinen pitkä peltotie johtaa maantien vieressä sijaitsevilta maatalousrakennuksilta metsänlaitaan (27.). Pientareiden kasvillisuus on alueelle tyypillistä korkeaa ja rehevää suurruohoniittyä. Tien puolivälissä kasvaa kaksi koivua, joiden juurella kasvaa erittäin runsaasti peltokortetta ja lisäksi matalampaa niittykasvillisuutta. Tien vieressä pellolla on kaunis pieni kallioinen saareke, jossa kasvaa katajaa ja koivua (28.).

Toimenpidesuositukset: Tien pientareiden sekä saarekkeen laitojen niitto ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää ja luo olosuhteet monipuolisemmalle valoa vaativalle niittylajistolle.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

29.-30. Tuore niitty sekä puu- ja pensasryhmä

Palonkylässä kylätien varrella sijaitsee laajahko peltoon, metsään ja tilustiehen rajautuva tuore niitty, jota on aiemmin laidunnettu (29.). Niityllä on jonkin verran kiviä, muurahaispesiä, vanhaa piikkilanka-aitaa sekä yksittäisiä pensaita ja puita. Tilalle vievän tien varressa on vanha lato sekä suuria koivuja. Erityisen leimansa niitylle antavat etenkin metsän rannassa sijaitsevat ja vanhojen umpeenkasvavien oijen levennyiskohtiin syntyneet kosteat painanteet. Kasvillisuus kohteella on pääosin korkeaa suurruoho- ja heinäniittyä. Samantapainen peltoon ja metsään rajautuva niittyalue jatkuu kohteiden välisen metsäkaistaleen takana. Niitty ympäröi perunapeltoa sekä kahta pientä lehtipuusaarekettä. Niittykasvillisuus jatkuu melko samanlaisena lukuun ottamatta vanhan kuusen alla olevaa kuivaa, paahteista ketomaista laikkua, jolla kasvavat muun muassa nurmitatar, pukinjuuri ja lampaannata. Kohteilla on myös komea vanha mänty, katajia, pihlajia, haapoja, tuomia ja mustaherukkapensaita. Tilalle vievän tien ja kylätien risteyksessä, niittyalueen itäpuolella, on pellole ulottuva kallioiden ja kivien ympärille muodostunut pieni puiden ja pensaiden valtaama alue (30.). Keskellä olevan suuren haavan ympärillä kasvavat pihlajat, koivut, katajat, pajut, tuomet ja vadelma. Reunoilla on kapea vyöhyke suurruohoja.

Toimenpidesuositukset: Puuntaimia raivaamalla sekä niittämällä tai laiduntamalla kenttäkerroksen kasvillisuutta niittyalue säilyy avoimena, yksittäiset puut ja pensaat erottuvat maisemasta ja niittykasvillisuus kehittyy monimuotoisemmaksi. Tienristeyksen puu- ja pensasryhmälle hoitona voi olla laitamien suurruohojen niitto sekä hienoinen puun taimien, vadelman ja pajun raivaus kerroksellisuutta silmällä pitäen.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito (niityt) tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen (niityt + puu- ja pensasryhmä).

31. Savikuoppa ympäristöineen

Kohteen 33. läheisyydessä tien vieressä sijaitsee vanha veden täyttämä savikuoppa, jossa kasvaa jonkin verran kosteikkolajeja. Savikuopan etelänpuoleinen ympäristö on valoisa ja paahteinen. Monimuotoisen ympäristön luovat vanhat koivut, kivikkoisuus sekä muurahaisten ja sammakkojen runsaslukuisuus. Muuten savikuoppaa ympäröivät kasvillisuus on rehevää.

Toimenpidesuositukset: Säilytys.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

32. Joenrantaniityt

Palonkylänsaari on perinteisesti ollut luonnonlaitumena. Nykyään kuitenkin saaren keskiosa on kylvönurmea ja suurin osa entisestä joenrantaniitystä on sulkeutunut korkeasta puustosta. Saaren eteläpään vanhan ladon on korvannut vanhan puuaidan ympäröimä saunamökki. Jokipientareelle nousevat jäät ovat kuitenkin pitäneet saaren eteläpuoleisen rinteiden avoimena ja kasvillisuuden monipuolisena. Joenrantaniityllä kasvavat muun muassa harakankello, ahopukinjuuri, särmäkuisma, kissankello, päivänkakkara, metsäkurjenpolvi ja rantatädyke. Rantaniityn erikoisuus on mökin ympärillä oleva kivistä kasattu jääpato. Joen vastarannalta, saaren itäpuolelta, kulkee karja joen matalikkokohdasta saareen laiduntamaan. Koko saaren idänpuoleinen vastaranta on liitetty maantien ja joen väliseen nurmilaitumeen. Paahteisella länteen viettävällä jokipientareella timotein, nurmipuntarpään ja muiden heinien joukossa kasvavat kuivan niityn lajeista ahoniittyhumala, keltamaksaruoho, päivänkakkara, nurmipiippo, tuoksusimake, kissankello ja ahopukinjuuri. Lisäväriä tuovat hiirenvirna, apilat, voikukka ja nurmitädyke. Laitumelta on karjalla pääsy myös pieneen ja heinikkoiseen Heinäsaareen, jonka valtalajistoon kuuluvat viitakastikka, timotei, rönssyleinikki, lehtovirmajuuri ja luhtamatar. Laitumen ulkopuolella jokipiennar jatkuu paikoin hyvinkin jyrkkänä ja melko leveänä maantien ja joen välissä. Aikoinaan vasikoiden laiduntama joenrantaniitty on nyt heinikkoinen ja suurruohovaltainen. Pientareella kasvaa paljon puita ja pensaita, mutta se ei kuitenkaan ole umpeenkasvanut.

Toimenpidesuositukset: Laidunnuksen jatkaminen saarilla ja joen pientareella säilyttää niiden monimuotoisen niitykasvillisuuden sekä pitää maiseman avoinna. Maantien ja joen välisellä umpeen kasvavalla pientareella maisemaa tulisi avata raivaamalla, yksittäisiä näyttäviä puita ja pensaita säästellen. Pientareen niitykasvillisuus monipuolistuisi ja kenttäkerrokseen pääsisi enemmän valoa, mikäli aluetta laidunnettaisiin.

Mahdollinen erityistukisopimus: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

33. Hakamaa ja metsälaitumet

Kohde muodostuu kahdesta vierekkäisestä suurehkosta nurmilaitumesta, joihin on reunoilta aidattu mukaan metsää sekä hakamainen kivikkoalue. Maantien vieressä maisemallisesti merkittävällä paikalla on hakamainen nurkkaus. Siellä sijaitsee vanhalle riihenkiukaalle kasvanut suuri kuusi, kivikkoa ja niiden ympärille kasvaneita katajia, haapoja, koivuja ja pihlajia, jotka muodostavat varjoisan ja viihtyisän oleskelupaikan laiduneläimille. Kenttäkerroksen matala niitykasvillisuus osoittaa rehevyyden merkkejä tai puuttuu paikoin kokonaan karjan tallauksen jäljiltä. Etäämmällä tiestä, laitumien takaosasta yhteensä noin puoli hehtaaria metsää on aidattu laidunalueen sisäpuolelle. Osa metsälaitumesta ei ollut raivausjätteiden vuoksi inventointihetkellä laidunnuksessa. Laiduntamattoman alueen peltoon rajautuvalla ja valoisaalla länsilaidalla kasvaa runsaasti huomionarvoista nurmitatarta. Metsäalueella on metsälaitumien ominaispiirteitä, kuten karjan tallaamia polkuja sekä karjan matalaksi syövä, valoisa niitty-, heinä- ja metsäkasveista muodostuva kenttäkerros. Kahdesta metsälaitumesta eteläisemmässä on paikoin hyvin tiheää taimikkoa.

Toimenpidesuositukset: Maantien viereinen hakamainen nurkkaus kivineen ja yksittäisine puihin suositellaan säilytettäväksi sellaisenaan karjan suojapaikkana ja maisemallisena yksityiskohdaksi. Metsälaidunalueilla tiheään puustoon tulisi raivata aukkoja, jotta karjalle ravinnoksi kelpaavat niitylaikut lisääntyisivät ja karjan kulku alueella helpottuisi. Raivausjätteet tulisi kerätä pois, jotta alueet voidaan pitää laidunnuksessa eikä maaperä rehevöidy maatuovasta puusta vapautuvista ravinteista. Rehevöityminen köyhdyttää laitumen niitylajiston monimuotoisuutta.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kuva 7. Laidunnus pitää rantaniityn avoimena ja kasvillisuuden matalana (kohde 32).

Kuva 8. Nykyään hakamaat ovat usein kylvönurmen puustoisia laiteita, jotka toimivat karjan suojapaikkoina (kohde 33).

34. Kivisaareke

Maantien varressa keskellä nurmilaidunta on vanhan tuvan paikalle syntynyt kivikkoinen saareke. Kivien ympärillä kasvavat muun muassa päivänkakkara, ahopukinjuuri, metsäkurjenpolvi, harakankello ja huomionarvoinen mäkikaura. Kohteella on myös muutamia maisemallisesti näyttäviä vanhempia puita.

Toimenpidesuositukset: Kivisaarekkeet puu- ja pensasryhmineen suositellaan säilytettäväksi. Kivien ja nurmen välisen niittymäisen vyöhykkeen niittäminen pitäisi kasvillisuuden matalana ja toisi kiviä paremmin esiin. Valoisat auringon lämmittämät kivikot ovat tärkeä elinympäristö etenkin hyönteisille ja matelijoille.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

35. Pellon ja metsän reunavyöhyke

Lyhyt vyöhyke leveän ojan ja metsän välissä poikkeaa lähialueen pelloille rajautuvien metsien reunavyöhykkeistä. Pohjoiseen avautuvana reuna on varjoisa ja viileä. Kivien ja kivikoiden välissä kasvava puusto ja pensasto on enimmäkseen pajua ja pihlajaa. Kerrostuneen reunan muita puu- ja pensaslajeja ovat kataja, tuomi, haapa, vadelma, koivu ja kuusi. Kenttäkerroksen valtalajeja ovat maitohorsma ja mesiangervo. Ojassa kasvavat rentukka, palpakko, kurjenjalka, harmaasara ja ojakellukka.

Toimenpidesuositukset: Metsän reunaan raivataan varovasti niin, että tuloksena on kerroksellinen, eri-ikäisestä ja monilajisesta puustosta ja pensastosta muodostuva reuna. Kenttäkerroksen reheviä suuruohon valtaamia alueita voi niittää, jolloin avoimet kohdat säilyvät reunavyöhykkeellä ja niittykasvillisuudella on mahdollisuus kehittyä monipuolisemmaksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

36. Joenrantaniitty

Maantien ja Kyrönjoen välissä on pieni, mutta kuitenkin tavanomaista jokirantaa laajempi avoin niittyalue. Niityn kasvillisuus on heinä- ja suuruohovaltaista. Rehevöitymisestä kertovat nokkonen, maitohorsma, mesiangervo, vadelma, nurmipuntarpää ja nurminata. Lajistoltaan monipuolisella niityllä viihtyvät myös lampaannata, ahosuolaheinä, alsikeapila, nurmiröllä, niittynätkelmä ja korpikas-tikka.

Toimenpidesuositukset: Hoitotoimenpiteenä niitto ja niittojätteenkeruu pitäisi niityn avoimena ja lisääisi matalamman ja valoa vaativan niittykasvillisuuden sekä hyönteislajiston, kuten perhosten, elinmahdollisuuksia.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito.

37. Pellon ja metsän reunavyöhyke sekä kivisaarekkeet

Valtatielle näkyvällä paikalla sijaitsee pitkästä etelään, itään ja pohjoiseen avautuvasta metsän reunasta ja sen edustan kivisaarekkeista muodostuva kohde. Pellon reunan takana oleva metsä on paikoin melko avointa ja kenttäkerros niittykasvien peittämää. Reunalla kasvillisuudeltaan rehevät ja kuivat laikut vuorottelevat kivien lomassa. Reunavyöhykkeen kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat muun muassa ahomansikka, mesimarja, ahopukinjuuri, lampaannata, ahomatara, niittynätkelmä ja siankärsämö. Puu- ja pensaskerroksen muodostavat koivu, mänty, kuusi, kataja, pihlaja, vadelma, tuomi ja punaherukka. Metsään rajautuvalla pellolla on viisi kivisaarekettä ja yksittäisiä kiviä. Saarekkeissa kasvaa joitakin puita ja pensaita sekä suuruohoja. Suurimmassa saarekkeessa on vanha lato.

Toimenpidesuositukset: Luonnonarvoiltaan monimuotoista reunavyöhykettä ylläpidetään ja kehitetään avoimia kohtia niittämällä sekä puustoa ja pensaistoa raivaamalla niin, että tuloksena olisi mahdollisimman monilajinen, eri-ikäinen ja kerroksellinen metsänreuna. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla luoden näin olosuhteet monipuolisemmalle niittykasvillisuudelle. Puustoisten ja avoimien kohtien vaihtelu lisää pienelinympäristöjen ja niistä riippuvaisten eliölajien, kuten hyönteisten, määrää. Kivisaarekkeet ja vanha lato suositellaan säilytettäväksi. Ne lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta muun muassa toimimalla levähdys- ja piilopaikkoina linnuille ja hyönteisille sekä tuovat vaihtelua maise-

makuvaan. Suurimpien saarekkeiden laitamia voidaan niittää ja varovaisella raivauksella suosia mahdollisimman monilajista puustoa ja pensastoa.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

38. Pellon ja metsän reunavyöhyke

Pellon ja metsän välinen reunavyöhyke liittyy läheiseen vanhaan laidunniittyyn (kohde 39.) ja sen takana oleva metsä on aikoinaan osittain saattanut olla laidunnettu. Reunassa on melko nuorta lehtipuustoa, pensaita ja kiviä. Aluskasvillisuus on melko korkea ja rehevää. Paikoin on myös niitty- ja metsäkasvillisuutta sekä avoimia niittylaikkuja. Metsän reunassa valoisalla mättäällä kasvoi huomionarvoisena ahokissankäpälä, jota ei ole tavattu muilta inventointikohteilta.

Toimenpidesuositukset: Metsän reunassa on suositeltavaa tehdä harkiten raivausta monikerrok-sista ja monilajista metsän reunaa silmällä pitäen. Avoimia kohtia lisätään raivaamalla paikoittain aukkoja puu- ja pensaskerrokseen sekä niitetään avoimet niittymäiset laikut.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

39. Perinnebiotooppi

Vanha laidunalue muodostuu kallioiden välisestä ojanotkosta ja sitä ympäröivästä kallioisesta, mäkisestä ja kivikkoisesta niittyalueesta. Lähemmäs hehtaarin suuruinen perinnebiotooppi rajautuu etelässä metsään ja ojan pohjoispuolella nurmilaitumeen. Kohteen kivinen pohjoisnurkka sisältyy edelleen laitumeen. Ojan eteläpuolinen alue on vanhoista aidan jäänteistä päätellen ollut metsänreunaan saakka laidunta. Ojan korkeilla ja leveillä pientareilla kasvaa tuoretta matalaa niittukasvillisuutta. Paikoin on myös reheviä suurruoholaikkuja. Yleisimpiin lajeihin kuuluvat siankärsä-mö, rätvänä, rönsyleinikki, nurmitädyke, heinätahtimö, kumina, ahomansikka, ahopukinjuuri, niittynurmikka ja koiranputki. Kallioiden päällä ojan pohjoispuolella kasvaa runsaasti keltamaksaruohoa sekä muutama kitukasvuinen kataja. Ojan eteläpuolisen pientareen päällä kasvaa pensas- ja puuryhmiä, muun muassa näyttäviä mäntyjä, katajia, terttuseljoja, tuomia ja pihlajia. Piennar-töyrään ja metsän välinen alue on kivikoinen tuore heinäniitty, jonka valtalajina on nurmilauha.

Toimenpidesuositukset: Kohteen ominaispiirteet saadaan säilytettyä laiduntamalla. Laidunnetta-vaa aluetta voi myös pienellä raivauksella laajentaa heinikkoisen metsän puolelle.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistämi-nen.

40. Puustoinen saareke

Valtatielle näkyvällä paikalla sijaitsee pieni saareke, jolla kasvaa maisemallisesti näyttävät mänty ja kuusi. Kivinen saari on kenttäkerrokseltaan heinikkoinen.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeelle suositeltavaa on kenttäkerroksen niitto ja varovainen rai-vaus, niin etteivät maisemapuut peity muun kasvillisuuden joukkoon.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai maiseman kehittä-minen ja hoito. Kohde yksinään liian pieni-alainen erityistuella hoidettavaksi (alle 0,15 ha), mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tu-kimuotoon kuuluvia kohteita.

41. Kivisaareke ja kiviröykkiöt

Tien läheisyydessä pellolla on useita pieniä kiviröykkiöitä ja yksi suurempi kivisaareke, jolla kasva-vat maisemallisesti näyttävät kuusi ja mänty sekä koivua ja pihlajaa. Muu kasvillisuus on suur-ruohoa ja vadelmaa.

Toimenpidesuositukset: Säilytettävä. Saareke ja kiviröykkiöt lisäävät alueen luonnon monimuo-toisuutta muun muassa toimimalla levähdys- ja piilopaikkana linnuille ja hyönteisille sekä tarjoa-malla erilaisia pienelinympäristöjä mikroilmastoinen. Mänty ja kuusi tuovat kohteelle myös mai-semallista arvoa.

Mahdollinen erityistukimuoto: Eivät täytä erityistuen pinta-alavaatimusta.

42. Kivisaareke

Saarekkeen suurien kivilohkareiden ja pienempien kivien väliin on muodostunut varjoisia ja viileitä elinympäristöjä. Saarekkeessa on runsaasti erilaisia puita ja pensaita. Koivu, haapa, kuusi, pihlaja,

mänty, paju, tuomi, ruusu, vadelma ja punaherukka täyttävät kivien kolot. Karulla paikalla kiven päällä kasvavat kituliaasti mänty ja kuusi. Niittykasvillisuus saarekkeen laidoilla on rehevää ja vaatimatonta.

Toimenpidesuositukset: Säilytettävä. Saareke lisää alueen luonnon monimuotoisuutta muun muassa toimimalla levähdys- ja piilopaikkana linnuille ja hyönteisille sekä tarjoamalla erilaisia pienelinympäristöjä mikroilmastoinen. Kivisaareke ja sen kitukasvuiset havupuut tuovat myös vaihtelua maisemakuvaan. Saarekkeen monimuotoisuutta voi lisätä niittämällä rehevää suurruohokasvillisuutta sekä pienellä raivauksella suosia kerroksellista ja monilajista puustoa ja pensastoa.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Ei täytä erityistuen pinta-alavaatimusta. Kohde yksistään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

43. Hakamaa

Peltoon, metsään ja kylätiehen rajautuvassa suurehkossa haassa on vielä hiljattain ollut laiduneläimiä, joiden tallaamat polut ovat vielä näkyvissä. Laidunta ympäröi vanha ja osittain hyvin huonokuntoinen piikkilanka- ja puuaita. Pienipiirteisyyttä hakaan tuovat kiviroykkiöt, kalliopaljastumat, metsäsaareke ja rehevöitynyt lammikko. Hakamaan avoimet alueet ovat pääasiassa suurruohoniittyä, lukuun ottamatta kallioiden laiteita ja metsän reunaa, joissa kasvaa matalampia valoa vaativia kasveja, kuten mesimarjaa, ahomansikkaa, ahosuolaheinää, nurmitatarta, kissankelloa ja huopakeltanoa. Metsäsaarekkeen ja metsän reunan välisen alueen kenttäkerroksen muodostavat tuoreen kangasmetsän kasvit, kuten metsätähti ja metsämitikka. Lammikon reunoilla kasvaa runsaasti järvikortetta. Muita kosteikkokasveja ovat muun muassa rantaluikka, suohorsma, ojaleinikki, ojasorsimo ja kurjenjalka. Kohde on suunnittelualueen edustavimpia hakamaita.

Toimenpidesuositukset: Hakamaan säilyminen edellyttää aidan kunnostusta ja laidunnuksen jatkamista. Myös lammikon umpeenkasvuun tulisi kiinnittää huomiota ja mahdollisesti niittää ympäröivää kasvillisuutta, erityisesti runsaana esiintyvää järvikortetta.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

44. Kallioniitty

Kahden tilan välissä viettää metsän reunasta alas lounaaseen kallioinen mäki, joka näkyy Lauroilan kylätielle. Kenttäkerros on pääosin suurruohoniittyä. Maan pinnalle paljastuvien kallioiden kuivilla ja valoisilla reunoilla kasvaa kuitenkin pienruohoja, kuten niittynätkelmä, ahosuolaheinä, siankärsämö, hiirenvirna, nurmitädyke, rätvänä ja heinätähtimö. Metsän reunassa kasvavat vanhat ja näyttävät kuusi ja koivu. Lisäksi kohteella kasvaa pieniä, hiukan pylväsmäisiä katajia sekä runsaasti nuoria männyn taimia.

Toimenpidesuositukset: Melko avoimena pysyneen kallioalueen ominaisia piirteitä voidaan säilyttää ja kehittää varovaisesti raivaamalla puun taimia sekä niittämällä tai laiduntamalla korkeaa kasvillisuutta. Näin estetään maisemallisestikin näyttävän kohteen umpeenkasvu.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

45. Peltolähde ympäristöineen

Kyrönjoen pohjoispuolta myötäilevän maantien varrella on peltolähde, jonka vedenpinta on noin metrin peltomaata alempana. Lähde ympäristöineen muodostaa muutaman aarin suuruisen kosteikon. Alueen keskellä on korkeakasvustoisia mänttäreitä, joiden ympärillä on hyvin liikaista vettä. Myös lähteen pellolle nousevat reuna-alueet ovat rehevöityneet ja kasvavat alueelle tyypillisiä suurruohoja.

Toimenpidesuositukset: Vedenlaadun parantamiseksi lähteen ympärille olisi hyvä perustaa viljelmätön suojavyyhyke, joka vähentäisi ravinnepitoisen veden huuhtoutumista pellolta lähteeseen. Lähteen ravinnetasoa pyritään köyhdyttämään myös niittämällä lähdettä ympäröivää korkeaa kasvillisuutta. Hoitotoimenpiteiden tavoitteena on köyhdyttää lähdettä ja sen ympäristöä niin, että lähteen vesi puhdistuisi ja sen alkuperäinen kasvillisuus palautuisi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai suojavyyhykkeen perustaminen ja hoito. Kohde yksistään on pinta-alaltaan liian pieni (noin 0,05 ha) tukihakemuk-

seen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita tai kohteen pinta-alaa voi lisätä suojavyöhykkeen perustamisella.

46. Pellon ja metsän reunavyöhyke

Viljelemättä jätetty niittyvyöhyke seuraa noin 200 metrin matkalta idänpuoleista metsän reunaan. Useita metrejä leveällä vyöhykkeellä kasvavia niittylajeja ovat metsäkurjenpolvi, särmäkuisma, niittynätkelmä, voikukka, ahomansikka, valkoapila, nurmitädyke, ojakellukka, rönsyleinikki ja hiirenvirna. Metsänreunan puulajeja ovat muun muassa vanhat raidat, haapa, kiiltopaju ja koivu. Vyöhykkeen eteläpäädyssä on metsänreunan sisällä avoin niitty- ja metsälajeja kasvava alue. Reunan sisäpuolella kasvavat katajat, ruusupensaat, tuomi, herukka ja syreeni kertovat reunan olleen joskus avoimempi. Metsän reunapuuston takana kulkee melkein koko matkalta kapea polku. Reunassa on myös aukko, jossa on puiden lomassa rykelmä sammalpeitteisiä kiviä ja lahopuuta.

Toimenpidesuositukset: Metsän reunaan voi raivata sinne tänne aukkoja, etenkin kohtiin, joissa puiden takana on niittykasvillisuutta, katajia ja marjapensaita merkkeinä aikaisemmasta avoimuudesta. Reunalla kasvavia koivuja ja pajuja voi myös harventaa niin, että katajat, ruusupensaat, tuomi, herukka ja syreeni tulevat esiin tuoden metsän reunaan lajistollista monimuotoisuutta ja kerroksellisuutta. Vanhat puut ja lahopuut tulee säilyttää. Niittyvyöhykettä sekä metsän reunaan tehtyjä aukkoja niittämällä niittykasvien kirjo säilyy ja edelleen kehittyy monimuotoisemmaksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

47. Metsäsaareke

Pellon keskellä sijaitsee korkea kallioinen saareke, jolta on raivattu puustoa. Saarekkeen puu- ja pensaslajisto on monipuolinen, joten sillä on hyvät edellytykset kehittyä luonnon monimuotoisuuden kannalta edustavaksi metsäsaarekkeeksi. Lajistoon kuuluvat pihlaja, kuusi, koivu, mänty, terttuselja, vadelma, punaherukka, kataja, pajut ja lehtikuusi. Kenttäkerroksessa kasvaa ahomansikkaa, kissankelloa, ahomataraa, mesimarjaa, heinätahtimöä, siankärsämöä, ahosuolaheinää ja maitohorsmaa.

Toimenpidesuositukset: Raivaus niin, että puusto- ja pensasto on mahdollisimman monikerroksinen, eri-ikäinen ja monilajinen vaihdellen avoimien niittylaikkujen kanssa. Aukkopaikkoja voi tarvittaessa niittää niin, etteivät horsma ja muut suurruohot valtaa alaa vaateliaammilta niittykasveilta.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

48. Peltoon rajautuva kallioalue

Eteläinen maantielle näkyvä puustoinen ja heinikkoinen kallioreuna rajautuu rypselpeeltoon ja piha-piireihin. Kohteella kasvaa runsaasti suurruohoja, heiniä ja haapoja. Kallioisten kohtien laidoilla esiintyy muun muassa päivänkakkaraa, kissankelloa, ahomansikkaa, huopakeltanoa, isomaksaruohoa ja keltamaksaruohoa. Vanha niittykasvien peittämä kärrytie seuraa osittain kallion reunaan.

Toimenpidesuositukset: Melko avoimena pysyvä kallioalueen ominaisia piirteitä voidaan säilyttää ja kehittää varovaisesti raivaamalla puun taimia ja niittämällä tai laiduntamalla korkeaa kasvillisuutta. Näin estetään maisemallisestikin näyttävän kohteen umpeenkasvu.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

49. Orismalanjoki

Kyrönjoen sivujoki, Orismalanjoki, virtaa Orismalan kylän ja peltoaukeiden läpi lähellä Isonkyrön ja Ylistaron rajaa laskien lopuksi Kyrönjokeen. Pieni joki muodostaa avoimeen maisemakuvaan mukittävän vihreän nauhan. Joen varrella kasvavat erikokoiset matalat lehtipuut ja pensaat. Lajistoon yleisimpinä kuuluvat koivu, pihlaja, tuomi, harmaaleppä, terttuselja, vadelma ja herukat. Pensaston juurella ja paikoin avoimilla joenpientareilla kasvaa tavanomaisia ja rehevyyttä ilmentäviä niittykasveja. Lähellä vesirajaa kasvillisuutta edustavat muun muassa lehtovirmajuuri, kurjenjalka, suo-orvokki, viiltosara, terttualpi, ranta-alpi ja keltakurjenmiekka. Vanha Isonkyrön pitäjänkarta vuodelta 1936 kertoo Orismalanjoen pientareiden olleen aikoinaan suurelta osin niittyä. Nyt pientareet ovat päässeet kasvamaan umpeen. Pensaat ovat peittäneet alleen niittykasvillisuuden ja sulkenneet avoimen peltomaiseman. Toisaalta Orismalanjoen vihreä pensasnauha toimii ekologisena käytävänä eläimistöille tarjoten kulkureitin sekä suoja-, ravinnonhankinta- ja pesäpaikkoja. Lisäksi

korkea piennarkasvillisuus varjostaa uomaa ja viilentää vettä, mikä puolestaan vähentää uoman tukkeutumista ja leväkukintoja.

Toimenpidesuositukset: Suositeltavaa olisi raivata joen pientareiden puustoa ja pensastoa niin, että maisema avautuisi. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puustoa vaan luoda näkymäaukkoja, jotka vaihtelevat luonnollisesti maisemaan sopivien puu- ja pensasryhmien sekä yksittäisten maisemapuiden kanssa. Niittykasvillisuutta tulisi ylläpitää ja kehittää niittämällä avoimia kohtia sekä keräämällä niittojäte pois.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

7.2.6 Kohteet 50-72 (Kartat 9-10)

50. Tuore niitty

Tilustien varressa pellon ympäröimänä on pieni kallioinen mäki, joka suureksi osaksi kasvaa korkeaa suurruoho- ja heinäniittyä. Laidoilla on näyttäviä vanhoja puuyksilöitä, muun muassa kaksi kuusta ja koivuja. Myös tien toisella puolella niittyä vastapäätä kasvavat komea mänty ja pihlaja. Pellon puoleisella laidalla kallion juurella maa on kuivaa ja karua kasvaen muun muassa ahomansikkaa, ahosuolaheinää, isomaksaruohoa ja heinätähtimöä.

Toimenpidesuositukset: Niitolla ja niittojätteen poiskeruulla saadaan köyhdytettyä maaperää, mikä luo edellytykset monimuotoisemmalle ja valoa vaativalle matalakasvuiselle niittylajistolle.

Mahdollinen erityistukisopimus: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

51. Metsäsaareke

Pitkänomainen kynnetyn kesantopellon ympäröimä saareke sijaitsee näkyvällä paikalla Ulvilantielle. Saarekkeen keskiosassa on vanhoja puita, joiden lomassa kasvaa runsaasti kuusentaimia. Saarekkeen laidoilla kasvaa matalaa niittykasvillisuutta, mutta paikoin on myös nokkosen ja vadelman valtaamia reheviä laikkuja. Yleisimpiä niittylajeja ovat lampaannata, ahomansikka, harakankello, heinästähtimö, niittynätkelmä, hiirenvirna ja nurmitädyke. Puu- ja pensaskerroksen muodostavat koivu, kuusi, mänty, kataja, pihlaja, tuomi ja punaherukka.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeen laitojen, erityisesti rehevien laikkujen niitto. Pensaiden ja puukerrosten pitäminen varovaisella raivauksella mahdollisimman monikerroksisena ja monilajisena.

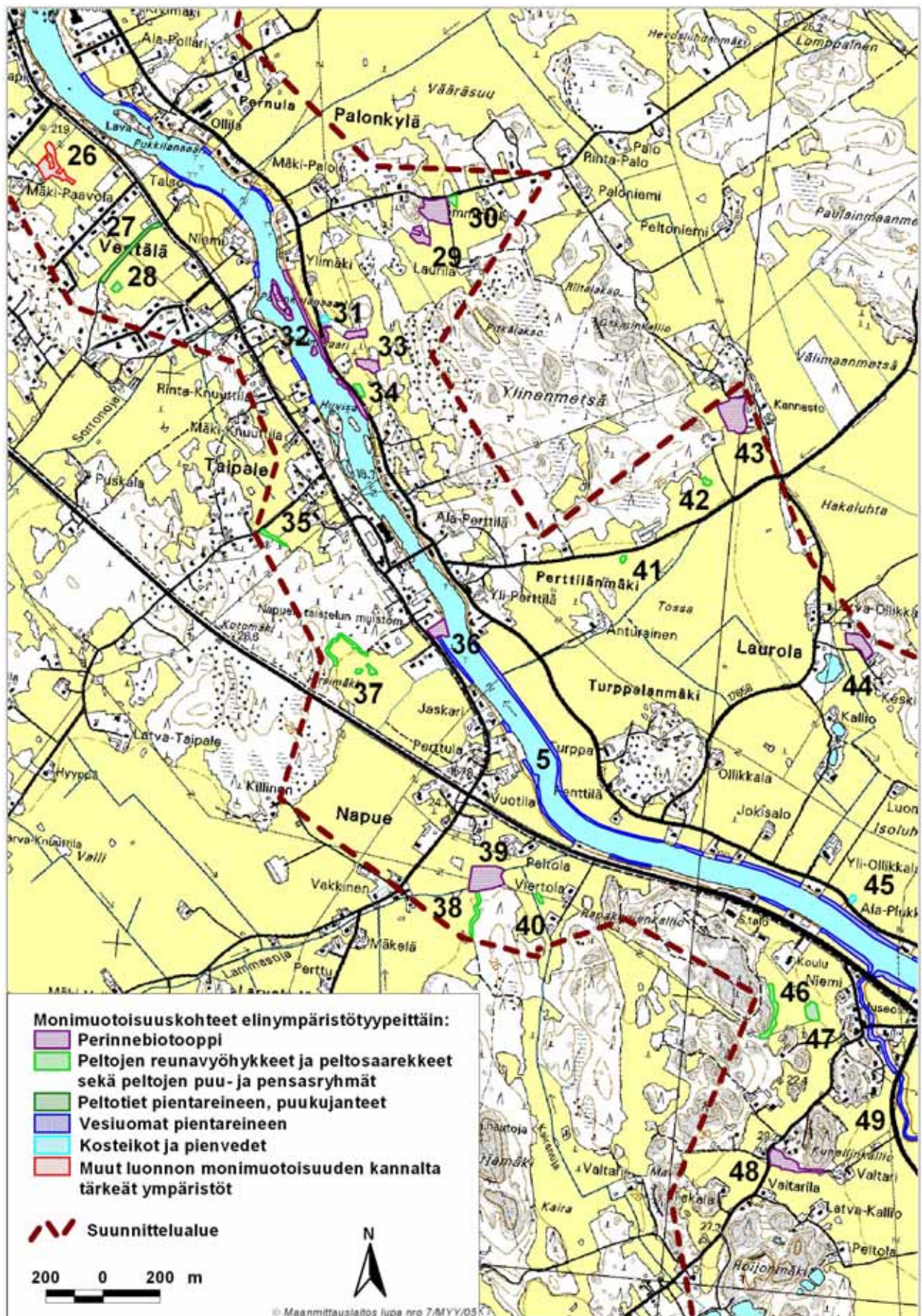
Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Ei täytä erityistuen pinta-alavaatimusta. Kohde yksistään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

52. Pellon ja metsän reunavyöhyke

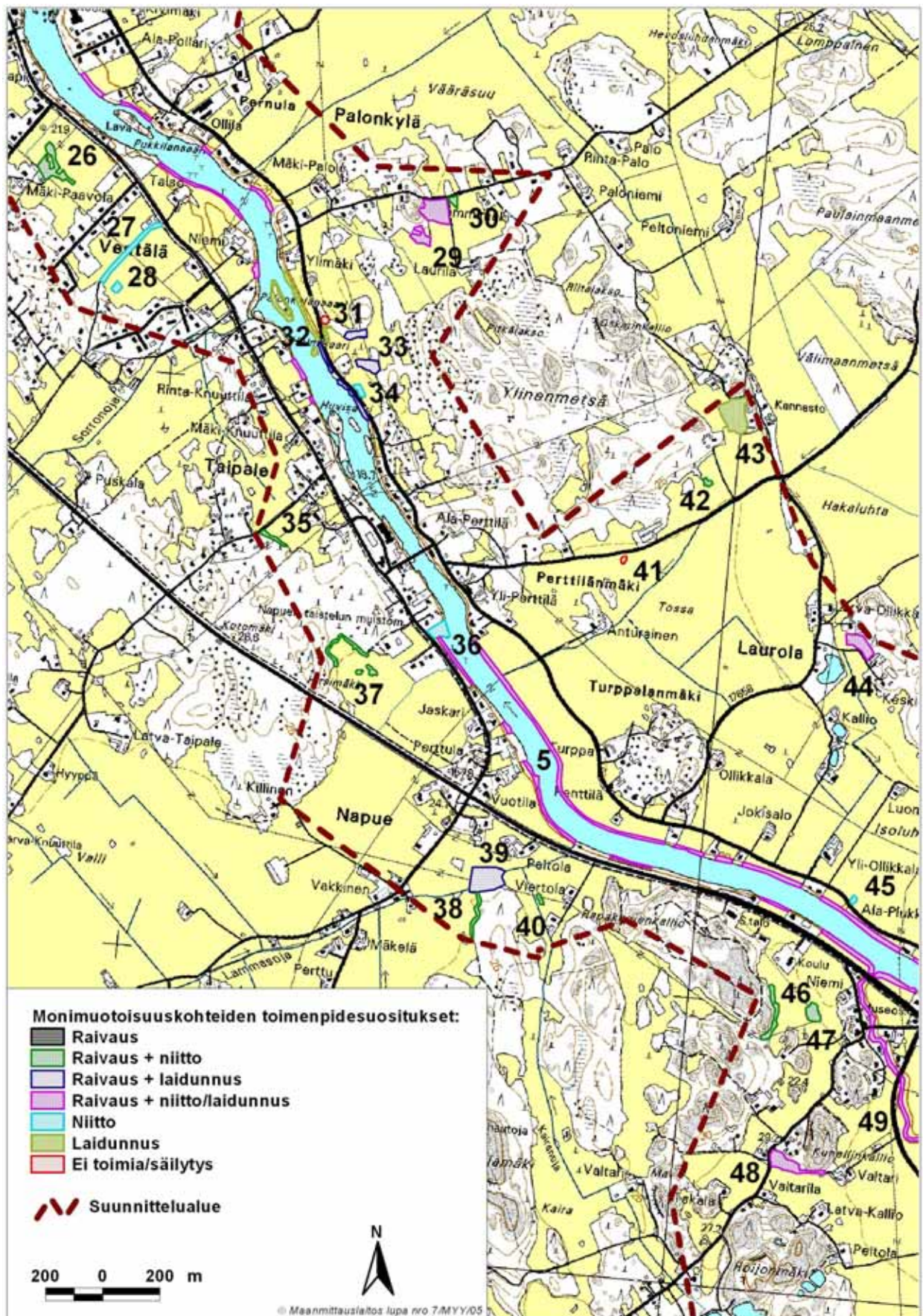
Niemekkeenä pellolle ulottuvan metsän eteläpuoleisessa reunassa on runsaasti avoimia niittymäisiä kohtia ja alueelle melko tavanomaista, mutta eri-ikäistä puustoa. Aivan metsän reunassa kasvaa melko nuoria haapoja, lähempänä reunaa koivun ja männyn taimia. Lisäksi kohteen puustoon kuuluvat eri-ikäiset ja -kokoiset pajut. Avoimissa kohdissa on niittykasvillisuus paikoin matalaa ja paikoin rehevämpää suurruohovaltaista. Lajistoon kuuluvat muun muassa lillukka, särmäkuisma, niittynätkelmä, hiirenvirna, siankärsämö ja metsäkurjenpolvi. Rehevyyttä indikoivat muun muassa mesiangervo, maitohorsma, nokkonen ja vadelma.

Toimenpidesuositukset: Luonnonarvoiltaan monimuotoista reunavyöhykettä ylläpidetään ja kehitetään avoimia kohtia niittämällä sekä puustoa ja pensaistoa raivaamalla niin, että tuloksena olisi mahdollisimman monilajinen, eri-ikäinen ja kerroksellinen metsänreuna. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla, luoden näin olosuhteet monipuolisemmalle niittykasvillisuudelle. Puustoisten ja avoimien kohtien vaihtelu lisää pienelinympäristöjen ja niistä riippuvaisten eliöeläinten, kuten hyönteisten, määrää.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kartta 7. Kohteiden 26-49 elinympäristötyypit.

Kartta 8. Kohteiden 26-49 toimenpidesuosituksset.

53. Metsäsaareke

Metsänreunasta pellolle kuroutuva mäkinen niemeke erottuu maisemasta. Kenttäkerros on matalaa niittykasvillisuutta, jonka seassa on myös tuoreen kangasmetsän kasveja. Yleisimpiä lajeja ovat hiirenvirna, aho-orvokki, nurmipiippo, siankärsämö, niittynätkelmä, metsämaitikka, puolukka, heinätahtimö, nurmitädyke, käenkaali ja metsämarre. Kohteen rehevöitymisestä ja orastavasta umpeenkasvusta kertovat vadelma, nurmipuntarpää ja nokkonen.

Toimenpidesuositukset: Aluskasvillisuuden niitto ja niittojätteen pois kerääminen säilyttävät kohteelle ominaisen avoimen kenttäkerroksen piirteet ja monipuolisen kasvilajiston. Niittämällä köyhdytetään maaperän ravinnetasoa, jolloin estetään myös rehevöitymisen ja umpeenkasvun eteneminen. Kohteella kasvavat maisemallisesti kauniit puut tulisi säilyttää. Tarvittaessa puita ja syntyviä taimia voi harventaa kenttäkerroksen riittävän valoisuuden takaamiseksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksistään on pinta-alaltaan liian pieni (noin 0,05 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

54. Kalliosaarekkeet

Kolme vierekkäistä pientä kalliosaarekettä tuovat vaihtelua peltomaisemaan. Saarekkeilla kasvaa matalaa niitty- ja heinävaltaista kasvillisuutta. Maisemallisesti erityisen arvokkaita ovat saarekkeilla kasvavat komeat männyt.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeilla kasvavat männyt säilytettävä erityisesti maisemallisista syistä. Mäntyjen korostamiseksi muu kasvillisuus suositellaan pidettäväksi matalana tarvittaessa raivaamalla ja niittämällä.

Mahdollinen erityistukisopimus: Maiseman kehittäminen ja hoito. Vain kaksi saarekkeista yhdistettynä samaan hakemukseen täyttävät erityistuen vaatiman pinta-alan, 0,15 hehtaaria.

55. Kalliosaarekkeet

Kohteena on kaksi vierekkäistä kallioista saarekettä, joilla kasvaa eri kokoisia ja erilaisia pensaita ja puita. Lajeina pihlaja, koivu, kataja, kuusi ja pajut. Reunoilla kasvaa hieman matalaa niittymäistä kasvillisuutta. Kallio pilkottaa paikoin puuston ja pensaston lomasta.

Toimenpidesuositukset: Säilytettävä. Lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta muun muassa toimimalla levähdys- ja piilopaikkoina linnuille ja hyönteisille.

Mahdollinen erityistukimuoto: Eivät täytä erityistuen pinta-alavaatimusta.

56. Lammikko ympäristöineen

Metsän siimeksessä sijaitsee pieni lammikko, joka kaakosta rajautuu peltoon. Hiljattain kaivettu oja yhdistyy lammikon ruskeaan ja sameaan veteen. Lammikon ranta on kivikkoinen ja muuttuu nopeasti metsäksi. Vesirajassa kasvaa leveäosmankäämi, kurjenjalka, järvikorte ja saroja. Vedessä on muun muassa pikkulimaskaa ja palpakkoa. Lammikon ja pellon välisessä reunassa on sekä puus- toa, muun muassa koivun ja männyn taimia, että avoimia kohtia, joissa kasvaa matalaa niittykasvillisuutta, kuten ahomansikkaa, siankärsämöä, nurmitädykettä, hiirenvirnaa ja niittynätkelmää. Lammikon ympärillä ja aurinkoisella pellon reunalla lenteli runsaasti tytönkorentoja.

Toimenpidesuositukset: Lammikko olisi hyvä säilyttää nykyisessä tilassaan. Vaarana on, että lammikkoon yhdistetty oja kuljettaa ravinteita pellolta. Ravinnetason kasvusta voi seurata lammikon rehevöityminen ja umpeenkasvu. Lammikon ja pellon välistä piennarta niittämällä voidaan säilyttää monipuolinen niittylajisto, joka on tärkeä sudenkorennoille, ja yhdistää sen metsän ja pellon välillä kulkevaan niittykasvillisuusvyöhykkeeseen (katso kohde 57.). Pientareelle voi jättää kasva- maan pari puuta viilentämään lammikon vettä sekä sitomaan maata pientareella ja vähentämään pellolta lampeen huuhtoutuvia rehevöittäviä ravinteita.

Mahdollinen erityistukimuoto: Ei täytä erityistuen pinta-alavaatimusta yksinään. Yhdistettynä pellon ja metsän väliseen reunavyöhykkeeseen (kohde 57.) voidaan lampea hoitaa erityistukimuoto- na luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

57. Pellon ja metsän reunavyöhyke

Kaakkoon suuntautuvaa peltoon rajautuvaa paahteista metsän reunaa seuraa vaihtelevan levyi- nen niittykasvillisuusvyöhyke. Yleisimpiin lajeihin kuuluvat ahomansikka, särmäkuisma, hiirenvirna,

niittynätkelmä, heinätahtimö, nurmitädyke ja siankärsämö. Eteläisessä päädyssä on pieni eteläau-rinkoon päin kalteva paljas maalaikku, jolla kasvaa pelkästään huopakeltanoa. Metsän reunan puuston muodostavat kuusi, koivu, mänty, pihlaja ja kataja. Siellä täällä pilkottavat eri kokoiset ki-vet tuovat vaihtelua metsän reunaan. Muutaman metrin etäisyydellä pellon reunasta on vielä jäljel-lä vanha piikkilanka-aitaa, joka kertoo metsänreunan olleen joskus laidunnuksessa. Reunan avoimuus kertoo usein aikaisemmasta laiduntamisesta. Pellolla lensi ja varoitteli useita isokuoveja.

Toimenpidesuosituks: Metsän reunaa seuraava niittyvyöhyke tulisi säilyttää avoimena niittä-mällä. Kohteessa voisi lisätä puuston kerroksellisuutta varovaisesti raivaamalla, niin että puustoi-set ja avoimet kohdat vuorottelevat ja puusto olisi mahdollisimman monilajista ja eri-ikäistä.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kartalle rajattuun pinta-alaan voi-daan yhdistää myös metsän reunassa sijaitseva lammikko ympäristöineen (kohde 52.).

58. Puukujanne pientareineen

Vanha, lähes 300 metriä pitkä koivukuja reunustaa maatilalle vievää kapeaa hiekkatietä. Osa van-hoista koivuista on kuollut, kaadettu tai katkennut ja kujanteeseen on muodostunut aukkoja. Kujan-teessa kasvaa myös yksi vanha mänty.

Toimenpidesuosituks: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säily-minen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusimi-nen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenoksien leikkaaminen tarvitta-essa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

59. Kallioiset saarekkeet

Kohteen muodostavat kaksi kallioista saarekettä, joissa toisessa on lähinnä vain puustoa ja toi- sessa runsaammin myös avoimia niittyalaikkuja sekä vaihtelevan kokoisia puita ja pensaita. Saa- rekkeissa vaihtelevan korkuisten kallioiden välissä on kuivia ja paikoin reheviäkin niittyalaikkuja se- kä hienoja puuyksilöitä. Saarekkeiden puu- ja pensaslajistoon kuuluvat kataja, pihlaja, kuusi, koi- vu, mänty, kiiltopaju, virpapaju, terttuselja ja vadelma. Kuivilla kalliolaikuilla kasvavat ahopukinjuu- ri, lampaannata, iso- ja keltamaksaruoho, siankärsämö, kurjenkello, huopakeltano ja heinätahtimö.

Toimenpidesuosituks: Saarekkeissa niittykasvillisuuden niittäminen kehittää lajistosta moni- puolisen ja säilyttää saarekkeiden avoimen yleisilmeen. Saarekkeilla saa kasvaa muutamia yksit- täisiä puita ja pensaita kallioiden lomassa. Maisemallisesti edustavat puuyksilöt säilytetään ja niitä voi paremmin tuoda esiin ympäristöstä pienellä raivauksella.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kuva 9. Kivisaarekkeet tarjoavat levähdys- ja piilopaikkoja linnuille ja hyönteisille (kohde 59).

60. Lato ympäristöineen

Tien varressa maisemallisesti edustavalla paikalla on kokonaisuus, johon kuuluu kaksi pienehköä kalliokukkulaa, niiden välistä kulkeva tilustie ja sen varressa sijaitseva vanha ulkorakennus ympäröivine niittyineen. Kohteen kenttäkerroksen kasvillisuus muodostuu etenkin rakennuksen ympärillä pääosin korkeista ja rehevistä suurruohoista. Paikoin tien pientareella ja kallioiden ympärillä on kuivia ja paahteisia laikkuja, joilla kasvaa muun muassa ahosuolaheinää, huopakeltanoa, ahopu-kinjuurta, keltamaksaruohoa ja ahomansikkaa. Lähellä tietä kallion vieressä kasvaa näyttävä mänty. Tilustienpiennarta koristava koivu ja rakennuksen takaa kohoavat tuomet tuovat kohteelle maisemallista monimuotoisuutta.

Toimenpidesuositukset: Kohdetta voi kehittää maisemallisesti näyttävämmäksi ja luonnonarvoitaan monimuotoisemmaksi rehevöitynyttä kenttäkerrosta niittämällä, jolloin myös maisemallisesti edustavat puut saadaan paremmin esiin. Tarvittaessa voidaan raivata puun taimia ja pensaiteita, ettei kohde kasvaisi umpeen. Jo paikalla kasvavat katajat ja vanhat puut tulisi säilyttää.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai maiseman kehittäminen ja hoito.

61. Joenrantaniitty ja kallioniitty

Kohde on muusta jokirannasta poikkeava noin kaksisataa metriä pitkä melko jyrkkä, mutta leveä joenrantaniitty. Ilmeisesti laidunnuksen avulla avoimna pysyneellä pientareella kasvaa vain muutama vanha harmaaleppä, pihlaja, tuomi ja kiiltopaju. Kasvillisuus on melko rehevää heinikköä ja suurruohoniittyä aivan vesirajaan saakka eikä rannassa ole ollenkaan jokivarrelle tyypillisiä kasvilisusvyöhykkeitä. Rantakasveja ovat muun muassa vähäisissä määrin ruokohelppi ja rantakukka. Ylistaron rajaa kohti jokiranta muuttuu kallioisemmaksi ja pientareen kasvillisuus matalammaksi. Lajeina muun muassa kissankello, rantamatara, kumina ja rätvänä. Pellolla pientareeseen rajautuen on laaja puuton kallioalue, joka on ilmeisesti laidunnuksen avulla pysynyt avoimena. Kallio on laidoiltaan rehevöitynyt, mutta kallion päällä kasvillisuus on heinävoittoista paikoin kuivaakin niittyä. Yleisimpiä lajeja ovat nurmirölli, nurmilauha, lampaannata, ahomansikka, siankärsämö ja kissankello.

Toimenpidesuositukset: Laidunnus pitää joenrantaniityn ja kallion avoimena ja kasvillisuuden monimuotoisena. Vanhat puut ja pensaateita tulee säilyttää.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

62. Koivukujanne pientareineen

Koivukuja jokivartta myötäilevän tien varrella.

Toimenpidesuositukset: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenokkien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

63. Tuore niitty

Metsän koillisreunan ja pellon väliin sijoittuu noin 20 metriä leveä ja lähes 200 metriä pitkä niittymäinen vyöhyke. Niittyyn rajautuvasta haapasaarekkeesta löytyi vanhaa piikkilankaa, mikä saattaa kertoa alueen olleen joskus laidunnuksessa. Kenttäkerroksen kasvillisuus on pääosin heinävaltaisista, mutta pellon reunassa ja metsän laidassa sijaitsevan kallion juurella sekä kivien ympärillä tava- taan edustavampaa pienruohoniittyä. Matalien niittukasvien, kuten ahomansikan, niittynätkelmän, heinätahtimön, harakankellon ja päivänkakkaran lisäksi niityllä kasvaa rehevöitymisestä kertovaa koiranputkea, mesiangervoa ja vadelmaa, jotka usein ovat merkkejä alkavasta umpeenkasvusta. Niityn eteläisessä päädyssä kasvaa vanhoja mäntyjä ja iso raita.

Toimenpidesuositukset: Puun taimien raivaus sekä kenttäkerroksen niitto tai laidunnus estävät alueen umpeenkasvun ja edistävät monimuotoisen niittukasvillisuuden kehittymistä.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

64. Peltojen puu- ja pensasryhmät

Maisemakohteen muodostavat kaksi vanhaa mäntyä, jotka näkyvät valtatielle. Mäntyjen juurella kasvaa edustavaa pienruohoniittyä, jonka tyyppilajeja ovat muun muassa ahomansikka, päivänkakkara, ahomatara, niittynätkelmä, nurmitädyke ja hiirenvirna. Mäntyjä ympäröi myös matalampi ja nuorempi puu- ja pensaskerros, jonka muodostavat kataja, pihlaja ja harmaaleppä.

Toimenpidesuositukset: Männyt suositellaan säilytettäväksi. Muita puita ja pensaita voi raivata tarvittaessa niin, etteivät ne peitä mäntyjä ja niittykasvillisuutta. Myös niityn kasvilajisto säilyy matalana, kun sitä silloin tällöin niitetään, eivätkä suurruohot pääse valtaamaan alaa.

Mahdollinen erityistukisopimus: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Ei täytä erityistuen pinta-alavaatimusta. Kohde yksistään on pinta-alaltaan liian pieni (noin 0,05 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

65. Kivisaarekkeet

Valtatien varrella pellon keskellä on kaksi sammalpeitteistä kivistä, kivilohkareista ja kalliosta muodostuvaa hyvin pienialaista saareketta. Saarekkeilla kasvaa katajaa, pihlajaa, mäntyä ja koivua, joskin hyvin vähän. Kivien välissä kasvaa korkeaa heinä- ja suurruohovaltaista kasvillisuutta.

Toimenpidesuositukset: Säilytettävä. Saarekkeet lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta muun muassa toimimalla levähdys- ja piilopaikkoina linnuille ja hyönteisille sekä tuovat vaihtelua maisemakuvaan.

Mahdollinen erityistukimuoto: Eivät täytä erityistuen pinta-alavaatimusta.

66. Kalliosaarekkeet

Pellon keskellä sijaitsee kaksi pientä vierekkäistä saareketta, joissa vaihtelevat paljas kallio, avoin niittykasvillisuus sekä puu- ja pensasryhmät. Molemmissa saarekkeissa kasvaa nuoria mäntyjä, koivuja, pihlajia ja tuomia. Saarekkeet tuovat sekä maisemallista että biologista monimuotoisuutta yksipuoliseen peltomaisemaan. Niissä vaihtelevat kallio, niitty, puusto ja pensaikko tarjoavat suojapaikkoja erilaisia elinympäristövaatimuksia omaaville eliölajeille, kuten hyönteisille, linnuille ja matelijoille.

Toimenpidesuositukset: Saarekkeiden laitamien ja avoimien kohtien niitto sekä monimuotoisten pensas- ja puuryhmien korostaminen varovaisella raivauksella tarpeen mukaan.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Molemmat yhdessä täyttävät erityistuen vaatiman vähimmäispinta-alan, 0,15 hehtaaria.

67. Peltolähde ympäristöineen

Yksi Isonkyrön salamyhkäisimmistä muinaisjäänöksistä sijaitsee keskellä peltoa Orismalassa, lähellä Ylistaron rajaa. Leväluhdan uhrilähde on toiminut hentorakenteisen ja kaunismuotoisen kansan suokalmistona vuosina 500-600 jKr., jolloin paikalla oletetaan olleen Kalevalan Pohjola ja lähdeä käytetyn louhen orjien suokalmistona. Lähteen ympäriltä on löydetty myös käärmekoristeinen solki, kaularengas, rannerenkaita ja pronssikattila. Erikoisen historiansa lisäksi lähde tuo monimuotoisuutta peltoympäristön luontoarvoihin. Maanpinnalle pulppuavan lähteen ympärillä kasvaa niittykasvillisuutta ja muutama puu, joilla on myös maisemallista merkitystä. Peltolähteet ympäristöineen ovat harvinainen elinympäristö maaseudulla.

Toimenpidesuositukset: Säilytettävä.

Muinaismuistolain suojelema.

68. Kallioniitty

Metsänlaidasta pellolle työntyvällä kallioisella niemekkeellä on vanha huonokuntoinen lato, jonka ympäristöä koristavat muutama kookkaampi puu ja pensas. Lajistoon kuuluvat muun muassa pihlaja, kataja, haapa, ruusu, terttuselja, mustaherukka ja tuomi. Kenttäkerros on pääosin suurruohoniittyä, lukuun ottamatta kallioalajastumien kuivia ja valoisa reunoja, joilla viihtyvät lampaanata, ahosuolaheinä, kissankello, ahomansikka ja nurmipiippo.

Toimenpidesuosituks: Puiden taimien raivaus ehkäisee niityn umpeenkasvua ja korostaa vanhoja puita ja pensaita. Niittämällä kenttäkerrosta voidaan niittykasvilajistoa kehittää monimuotoisemmaksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito.

69.-71. Myllärin luonnonlaidunalueet

Laajan nurmilaidunalueen sisällä on kolme erillistä ja erityyppistä luonnonlaidunaluetta, joiden yhteispinta-ala on noin 1,5 hehtaaria. Pienin alueista on kallioinen ja kivikkoinen korkea saareke, jolla kasvaa muutamia yksittäisiä koivuja ja mäntyjä (69.). Aluskasvillisuuden karja on laiduntanut täysin matalaksi. Saarekkeen läheisyydessä sijaitsee laidunnettu kallioinen mäki, jonka keskellä on vanha riihi ja kuivaaja (70.). Laitamilla kasvaa pari pihlajaa ja koivua. Kenttäkerroksen yleisimpiä kasvilajeja ovat pelto- ja pihasaunio, timotei, koiranputki ja polvipuntarpää. Nurmilaitumen sisään rajautuu myös laaja kallioinen metsäsaareke (71.). Kalliot ovat paikoin korkeita ja jyrkkäreunaisia. Laidunalueen etelälaidasta on rajattu pois kapea pohjois-eteläsuuntainen sola, joka avautuu etelän puolelle pellolle. Saarekkeen laidoilla kasvaa pääasiassa lehtipuita, kuten koivua ja haapaa. Sisempänä valtapuuna on mänty ja pensaskeroksessa yleinen laji on kataja. Puuston harvennuksen tuloksena kenttäkerros on valoisa ja saarekkeessa vaihtelevat erilaiset elinympäristöt. Erityisesti saarekkeen laidoilla on monipuolista niittykasvillisuutta, joka muuttuu saarekkeen sisäosissa heinäniityn, tuoreen kankaan ja kuivien kanerva- ja jäkälälajikojen mosaiikiksi. Paikoin kallioiden välissä on myös kosteita, erilaisia saroja kasvavia painanteita.

Toimenpidesuosituks: Paras hoitomuoto kohteilla on laidunnuksen jatkaminen. Riiehen ympäriltä voi lisäksi niittää rehevää kasvillisuutta ja nopeuttaa maaperän köyhtymistä keräämällä niittojäte pois. Näin melko yksipuolinen ja rehevä kasvillisuus korvautuu hiljalleen vaateliammalla ja monipuolisemmalla niittylajistolla. Pienemmissä saarekkeissa tulisi säilyttää yksittäisiä puita ja pensaita sekä tuoda niitä paremmin esiin mahdollisia uusia taimia raivaamalla ja korkeaa aluskasvillisuutta niittämällä. Metsäsaarekkeessa tulisi harvennuksella ylläpitää harvapuustoisuutta, joka lisää auringon säteilyn pääsyä aluskasvillisuuteen ja puiden rungoille parantaen valosta ja lämmöstä hyötyvien eliölajien elinoloja. Tällöin myös eläimet pääsevät paremmin kulkemaan saarekkeessa ja valoa vaativat niittylajit tarjoavat ravintoa laiduntajille. Tasavälein harventamisen sijaan suositellaan kuitenkin puustoisten ja valoisten kohtien vaihtelua. Pystyyn jätetään eri-ikäisiä ja erilajisia puita.

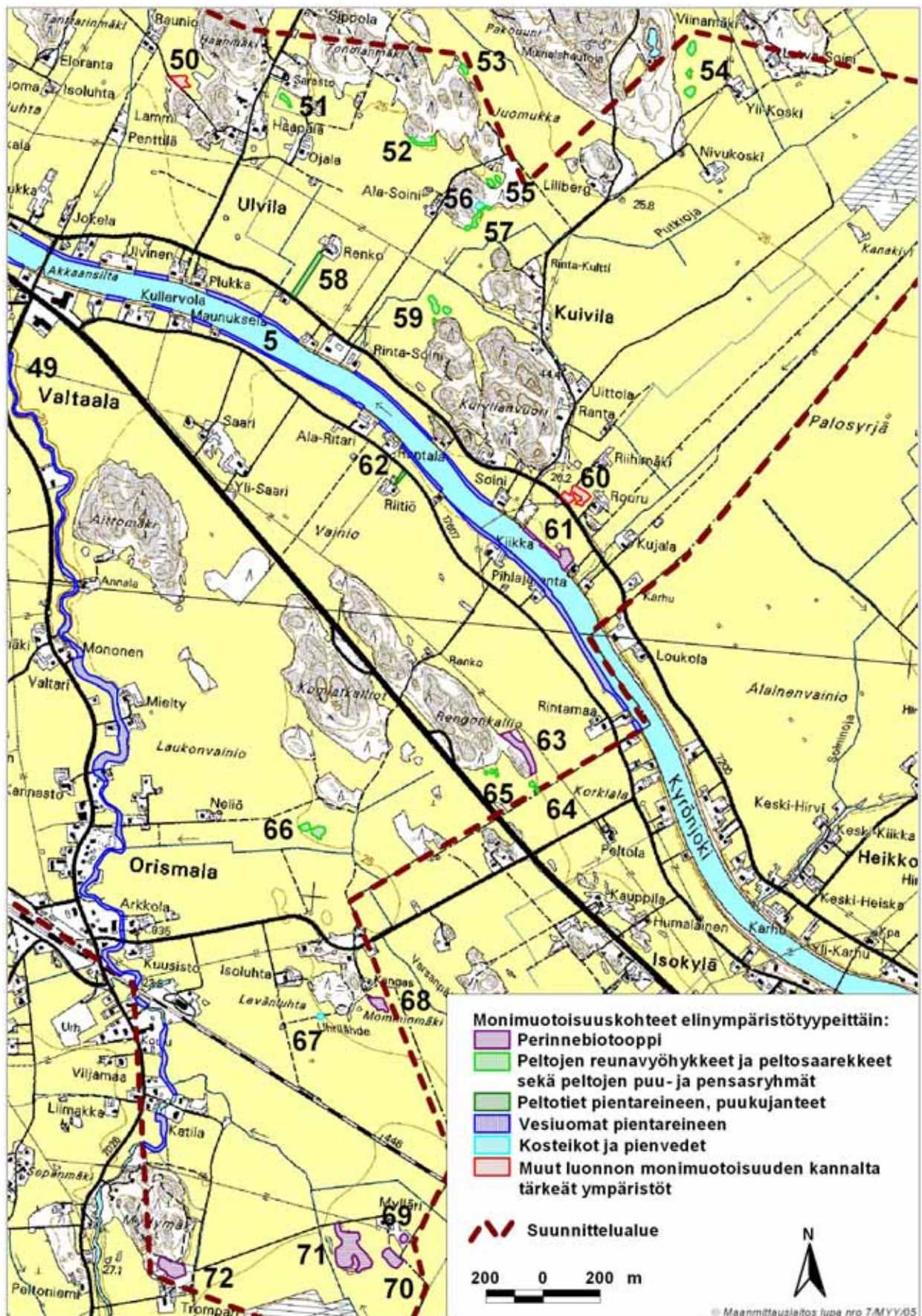
Mahdollinen erityistukimuoto: Kohteen hoidolle nykyisellään voidaan hakea tukea luonnon monimuotoisuuden edistämiseen ja hoitoon. Kohteille voidaan hakea myös perinnebiotoopin hoitotukea, mikäli luonnonlaitumet rajataan erilleen nurmilaitumesta ja niitä hoidetaan perinnebiotooppituen edellyttämällä tavalla.

72. Hakamaa

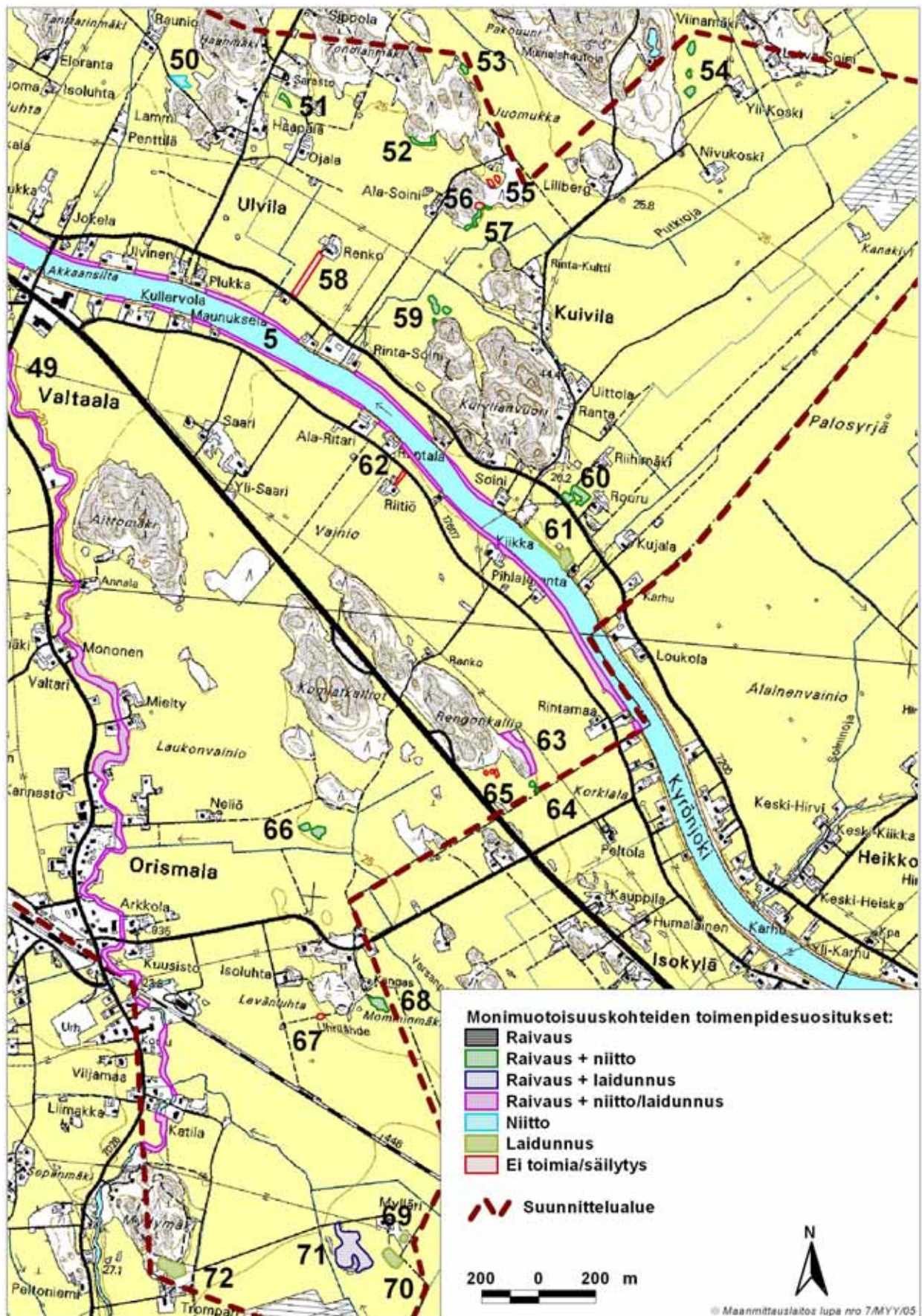
Kaakkoon viettävässä jyrkässä kalliorinteessä sijaitsee vanha hakamaa. Hakamaisuudesta kertovat vanhan aidan rippeet sekä harvakseltaan kasvavat vanhat männyt. Kenttäkerroksen kasvillisuus muodostuu suurelta osin suurruohoista ja heinästä. Yleisimpiä lajeja ovat muun muassa timotei, nokkonen, juolavehna, koiranputki, niittyleinikki ja nurmitädyke. Rinteen alaosassa on rehevöitynyt lammikko, jota asuttaa sorsaperhe.

Toimenpidesuosituks: Alueen palauttaminen laidunnukseen tai niittykasvillisuuden niittäminen säilyttää ja tuo paremmin esiin alueen ominaispiirteet.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kartta 9. Kohteiden 50-72 elinympäristötyypit.

Kartta 10. Kohteiden 50-72 toimenpidesuositukset.

7.2.7 Kohteet 73-82 (Kartat 11-12)

73. Hakamaa

Hevosten laiduntama haka on näkyvällä paikalla Lehmäjokea myötäilevälle maantielle joen vastakkaisella puolella. Laitumen pihapiiriin rajautuvassa kivikkoisessa päädyssä on kolme suurta koivua sekä komeita mäntyjä. Kivien ympärillä kasvavat päivänkakkara, isomaksaruoho, niittynurmikka, nurmirölli, niittynätkelmä ja poimulehti. Kivillä kasvaa myös vanhoja puutarhan kivikkokasveja. Rehevyyttä indikoivat nokkonen, hevонhierakka ja koiranputki. Keskeimmällä laidunta on lohkarainen kiviröykkiö. Muualta laidunala on pinnanmuodoiltaan tasainen ja kasvillisuus matalaksi syötyä. Alaa ei ole kynnetyt tai kylvetty kymmeneen vuoteen. Laidunalue on jaettu kahteen osaan, joissa molemmissa laiduntaa yksi hevonen.

Toimenpidesuositukset: Laidunnuksen jatkaminen säilyttää laitumen ominaispiirteet, joihin kuuluvat vanhat suuret puut, kivet ja matalaksi laidunnettu niittykasvillisuus.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

74. Lehmäjoki

Lehmäjoki saa alkunsa Untamalannevan eteläpuolelta lähtevästä Vehkakorvenojasta ja virtaa peltoaukeiden läpi laskien lopulta Isonkyrön kirkon kohdalla Kyrönjokeen. Lehmäjoella on erittäin suuri merkitys Kyrönjoen alaosan vedenlaatuun. Lehmäjoen valuma-alueesta suuri osa kuuluu happamiin sulfaattimaihiniin, ja vesi onkin hyvin hapanta ja huonolaatuista. Tulvaongelmien vuoksi Lehmäjokea on perattu moneen kertaan (Savea toim. 1996). Lehmäjoen pientareet ovat etenkin Lehmäjoen keskustan ja Hyypän välisellä osuudella olleet perinteisesti avointa niittyä ja monessa paikassa laidunnuksessa. Nykyään lehtipuut ja pensaat peittävät maiseman monin paikoin. Lehmäjoen varrella kasvavat harmaaleppä, haapa, koivu, pihlaja, tuomi, kuusi, vadelma, herukkapensaat ja kiiltopaju. Niittykasvillisuus pientareilla on korkeaa ja rehevää. Yleisimpiä lajeja ovat maitohorsma, mesiangervo, pietaryrtti, pujo, sarjakeltano, suo-orvokki ja lehtovirmajuuri. Kulttuurimaiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta on tärkeä estää jokivarren hillitsemätön umpeenkasvu ja ylläpitää alueelle omaleimasta kylä- ja viljelymaisemaa. Suunnittelun alueella Kleemolanmäen kohdalla laidunnettu jokiranta on avoin ja poikkeuksellisen kaunis maisemapuineen (katso kohde 79.).

Toimenpidesuositukset: Lehmäjoen pientareiden tiheään pensaikkoon tulisi raivata näkymäaukkoja erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea pensaikkaa vaan jättää jokiympäristöön luonnollisesti sopivia puu- ja pensasryhmiä sekä yksittäisiä maisemapuita avoimien kohtien kanssa mosaiikiksi. Puustoa ja pensastoa voidaan myös istuttaa. Tällöin olisi käytettävä alueelle ominaista lajistoa, kuten leppää, koivua, mäntyä, haapaa, kuusta, raitaa ja pihlajaa. Istutusten tulisi olla mahdollisimman luonnollisen näköiset eivätkä ne saa maisemallisesti tärkeillä kohdilla peittää näkymää. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimempana. Suojavyöhykkeiden perustaminen Lehmäjoelle on vesien-suojelullisesti tärkeää, sillä suojavyöhykkeet vähentävät huomattavasti pelloilta vesiin huuhtoutuvan maa-aineksen ja ravinteiden määrää. Suojavyöhykkeiden maaperään ja kasvillisuuteen pidättyvät ravinteita ja torjunta-aineita. Suojavyöhykkeet elävöittävät myös maisemaa ja toimivat eri eläinlajien suojapaikkoina ja kulkureitteinä. Lehmäjoelle suojavyöhykkeitä ehdotetaan perustettavaksi erityisesti suoraan vesistöön rajoittuville pelloille, uoman ja maantien väliin jääville kapeille pelto-lohkoille, kalteville pelloille ja pohjavesialueille (Savea toim. 1996).

Mahdollinen erityistukimuoto: Jokirannan historiasta, toimenpiteistä ja hoidon tavoitteesta riippuen joko maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito tai suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito. Edellä mainittujen erityistukimuotojen sopimusala on vähintään 0,15 hehtaaria. Sopimusala voi muodostua useammasta erillisestä alueesta, joista jokaisen pinta-alan on kuitenkin oltava vähintään 0,05 hehtaaria.

75. Metsäsaareke

Pieni kivikkoinen metsäsaareke sijaitsee ohrapellon keskellä metsän laidassa. Saarekkeessa kasvaa vanhoja koivuja. Reunoilla kasvaa pensaita ja puun taimia, muun muassa pihlajaa. Saarekkeen laidoilla on kapea vyöhyke suurruohoja, kuten maitohorsmaa.

Toimenpidesuosituks: Raivaus niin, että puusto- ja pensasto on mahdollisimman monikerroksinen, eri-ikäinen ja monilajinen vaihdellen avoimien niittylaikkujen kanssa. Aukkoja ja saarekkeen reunoja niittämällä luodaan olosuhteet vaateliaammalle ja monimuotoisemmalle niittylajistolle ja estetään avoimien kohtien umpeenkasvu. Laidoilla auringon lämmittämät kivet lisäävät hyönteislajiston elinmahdollisuuksia.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

76. Vanha savusauna ympäristöineen

Metsän laidassa pienellä mäellä erottuvat vanha savusauna ja lato puiden, pensaiden ja niittykasvillisuuden keskeltä. Rakennukset, harmaalepät, koivut, männyt ja haavat sekä niitä ympäröivät kukkivien mesikasvien runsaus muodostavat sekä luonnon monimuotoisuudelle merkittävän saarekkeen että maisemallisesti näyttävän kohteen Lehmäjoen maatalousvaltaisessa ympäristössä. Puiden keskellä on myös keskeltä katkennut pystyyn jäänyt laho puupötkelö.

Toimenpidesuosituks: Puun taimia ja pensastoa harkiten raivaamalla ja kenttäkerrosta niittämällä saadaan näyttävät rakennukset sekä yksittäisinä tai ryhminä kasvavat puut ja pensaat korostumaan paremmin maisemasta. Monilajista ja -ikäistä kasvillisuutta tulisi suosia ja lahoppuit jätetään kohteelle monimuotoisuutta lisäämään. Niittämisen seurauksena myös kenttäkerroksen rehevyys vähenee ja kasvillisuus kehittyy monipuolisemmaksi.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai maiseman kehittäminen ja hoito.

77. Koivukujanne pientareineen

Hyvin vanha koivukuja.

Toimenpidesuosituks: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenokkien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

78.-79. Kleemolanmäen laitumet

Kleemolanmäellä on laaja laidunalue (78.), johon nurmilaitumen lisäksi kuuluu hakamaisia saarekkeitä ja metsälaidunalueita. Laidunalueeseen on sen itälaidalta rajattu metsää mukaan. Metsälaitumella on ennen ollut talo, josta merkinä on enää navetan kivijalka. Kenttäkerros on valoisa ja heinikkoinen. Kasvillisuudessa on sekä niityn että tuoreen kankaan lajistoa. Yleisimpiä lajeja ovat kissankello, kultapiisku, käenkaali, metsätähti, ahomansikka, nurmi- ja rohtotädyke sekä niittynätkelmä. Metsän laidassa on myös huopakeltanolaikku kuivalla ja paahteisella paikalla. Talouskeskuksen lähetyvillä on kivikkoisia ja puustoisia saarekkeitä sekä pieni lampare, joiden ympäristössä kasvillisuus on melko rehevää. Laidunalue jatkuu pohjoiseen mentäessä metsään, jonka läpi karja kulkee vapaasti kauempana metsän keskellä sijaitsevalle nurmilaitumelle. Navetan takana on aivan pihapiiriin rajautuen pieni vasikkahaka, jossa kasvaa muun muassa kuusi, terttuselja, pihlaja ja terijoen salava. Vasikkahakaa vastapäätä tien toisella puolella on hevosen ja kahden lampaan laidun. Laitumen tiehen rajautuva pohjoispää on maisemallisesti erittäin näyttävä. Ympäristöstä erottuvat kalliolisella kumpareella suuret puut ja vanha lato. Laidun rajautuu etelässä Lehmäjokeen. Tulviva joen ranta (79.) on pysynyt laiduntamisen avulla avoimena. Kenttäkerros on lyhyeksi syötyä niittykasvillisuutta. Pientareella kasvavat muun muassa ahomansikka, syysmaitiainen, kissankello, huopakeltano, ahosuolaheinä, siankärsämö ja nurmilauha. Pientareen jyrkissä kohdissa on paikoin eläinten jäljiltä maapaljastumia. Erityistä huomiota kiinnittää erikoisen komea yksinäinen mänty, jota on myös sanottu Lehmäjoen rahapuuksi. Männyin juurella on alkuperältään arvoituksellinen matala kiviroykkiö. Laitumen itälaitaa kulkevan ojan pientareet ovat myös osan matkasta matalaksi laidunnetut.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen säilyttää ja kehittää luonnonlaidunalueiden hakamaisia ominaispiirteitä. Laitumen metsäisillä osuuksilla voi puustoa ja pensastoa raivata paikoin karjan kulkemisen helpottamiseksi sekä luoda valoisia aukkoja puuston sekaan, joihin kehittyvä ravinnoksi kelpaavaa heinäkasvillisuutta. Halutessaan voi laidunkokonaisuudesta rajata erilleen pelkästään luonnon laitumesta muodostuvia alueita, kuten metsälaitumen, jota voi tällöin hoitaa perinnebiotooppina. Maisemallisesti näyttävän perinteisen ladon säilyminen hevos- ja lammasaassa edellyttää ladon kunnostusta.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito.

80. Metsäsaareke

Tulitikunmäki on noin hehtaarin kokoinen luonnontilaisen kaltainen metsäsaareke. Saarekkeen sisällä on hyvin suuria ja vanhoja koivuja, mäntyjä, haapoja, pihlajia ja tuomia sekä lähes kuusimäinen harventunut pylväskataja, joka kertoo saarekkeen olleen joskus avoimempi. Nyt saarekkeen sisäosat kasvavat nuorta lehtipuustoa. Myös kuusen taimia on runsaasti. Kenttäkerros on heinä- ja ruohovaltainen. Lehtomaista aluskasvillisuutta ilmentävät käenkaali, oravanmarja, ahomansikka, metsäimarre ja metsäalvejuuri. Saarekkeen sisässä on arvokkaana lisänä lahoppuuta sekä niillä viihtyviä kääpiä. Etenkin saarekkeen tielle näkyvälle reunalle luovat kerroksellisen luonteen lehtipuusto ja -pensasto. Laidoilla sekä aukkopaikoissa valtalajeina ovat mesiangervo, maitohorsma ja vadelma. Saarekkeen läheisyydessä tien varressa on maisemallisia kivisaarekkeita. Saarten edustalla havaittiin parvi peltopyitä.

Toimenpidesuosituks: Saarekkeen sisäosan tulisi antaa olla mahdollisimman luonnontilainen ja hoitotoimenpiteissä keskittyä saaren reunavyöhykkeeseen. Metsän reunaa raivataan varovasti niin, että tuloksena on kerroksellinen, eri-ikäisestä ja monilajisesta puustosta ja pensaistosta muodostuva reunavyöhyke saarekkeen sisäosien ja pellon väliin. Raivaamalla puun taimia ja pajukkoa voidaan myös luoda lisää avoimia kohtia, joita jo olemassa olevien niittymäisten kohtien lisäksi hoidetaan niittämällä. Saarekkeen monimuotoisuutta lisäävä lahoppuusto tulisi jättää saarekkeeseen sekä säilyttää vanhat puut, jotka ovat tärkeitä muun muassa tikoille ja monille hyönteisille. Tien varren pienillä kivisaarekkeilla voi kiviä sekä puita ja pensaita tuoda paremmin esiin pienellä raivauksella ja niitolla.

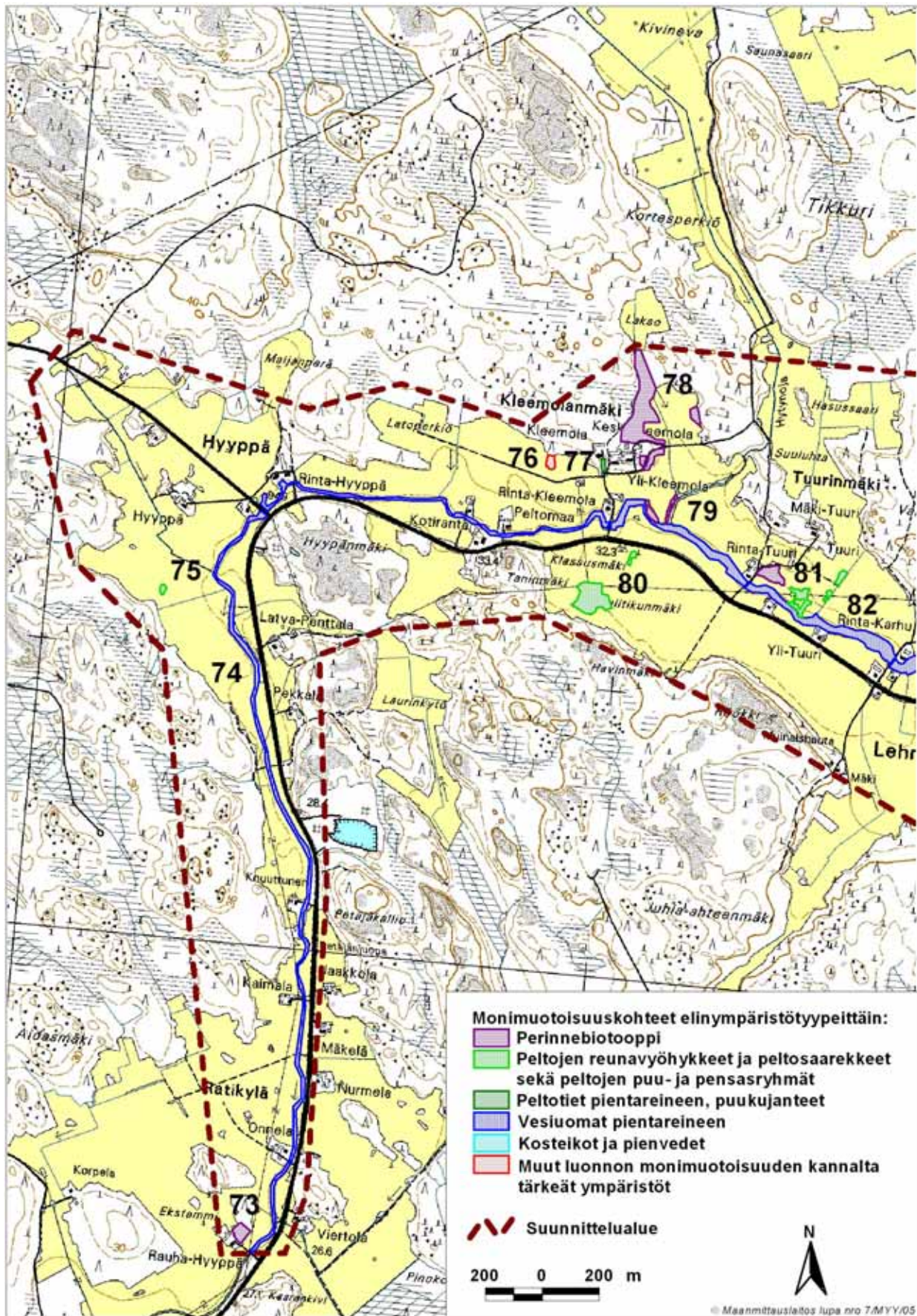
Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

81.-82. Tuurinmäen niitty ja saarekkeet

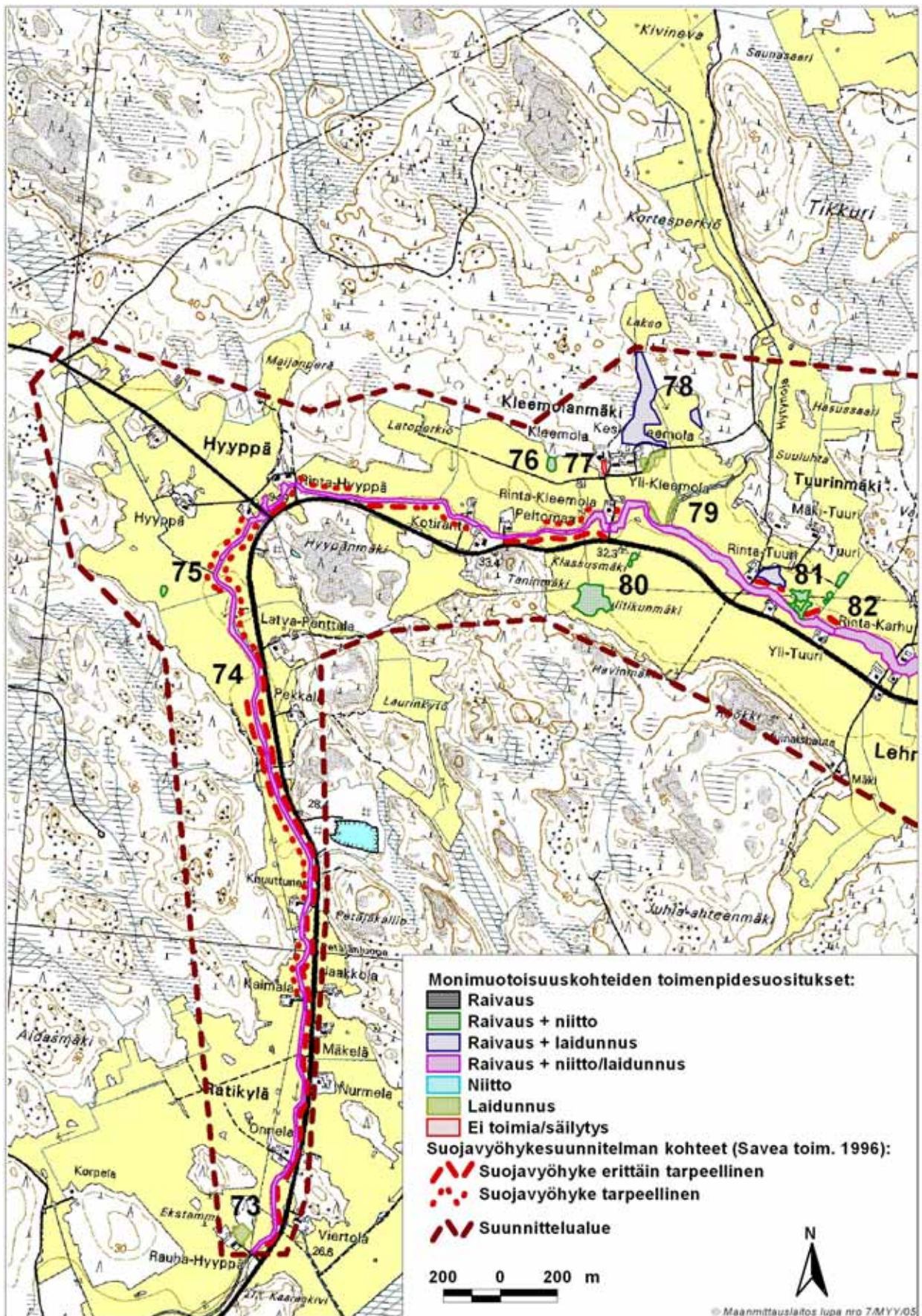
Maisemallisesti tärkeällä paikalla Lehmäjoen varressa kohoaa mäkinen ja paikoin kallioinen niitty (81.). Paikalla on vanha maatalousrakennus sekä uudehko kuivaaja. Tiloille vievän tien laidalla on vanha hakaan johtanut portti, joka kertoo mäen olevan entistä laidunluuetta. Kuivaajan vieressä on kauniisti kasvaneita puita ja ehkä alueen edustavin pylväskataja. Niityn kasvillisuus on pääosin korkeaa ja rehevää suurruohoniittyä, mutta seassa sinnittelevät vielä ahomansikka, poimulehti, nurmitädyke, ojakellukka ja kissankello. Niityltä jatkuu joen rantaan saakka osittain metsäinen ja osittain avoin alue, jonka reunoilla on hakamaisia piirteitä (82.). Puustoon kuuluvat pihlajien ja tuomien lisäksi vanhat männyt, kuuset ja pylväsmäiset katajat. Pensaskerroksen lajeja ovat terttuselja, vadelma ja herukat. Peltoon rajautuvalla reunavyöhykkeellä on kenttäkerroksessa sekä metsän että niityn lajistoa. Kasvillisuus vaihtelee metsäkortteen, mustikan, puolukan ja käenkaalin valtaamista alueista rehevään suurruohoniittyyn. Välissä on pellon laidassa ja puiden juurilla kuivia laikkuja, joilla kasvavat niittysuolaheinä, kissankello, lampaannata, ahomansikka ja ketoahorvokki. Pellolla, etäämmällä joesta, on kivisaarekkeita ja haapasaareke.

Toimenpidesuosituks: Kuivaajaa ympäröivällä niityllä paras hoito on laidunnus. Laiduntamalla kohde pysyy avoimena ja kauniit katajat sekä puuryhmät korostuvat paremmin. Vaihtoehtoisesti mäkeä, metsänreunaa ja muita avoimia niittymäisiä alueita voi niittää ja mahdollisesti puiden taimia ja pensaita raivata niin, että pylväsmäiset katajat ja kauniit puuyksilöt saavat valoa ja tilaa kasvaa. Etäämmällä olevat kivisaarekkeet ja haapasaareke on tärkeä säilyttää. Saarekkeiden laitojen niittukasvillisuutta voi niittää ja puu- ja pensaskerroksesta kehittää harkiten raivaamalla mahdollisimman monilajisen ja kerroksellisen.

Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito (81.) ja/tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen (81. ja 82.).

Kartta 11. Kohteiden 73-82 elinympäristötyypit.

Kartta 12. Kohteiden 73-82 toimenpidesuosituksset.

7.2.8 Kohteet 83-87 (Kartat 13-14)

83. Pellon ja metsän reunavyöhyke

Lehmäjoen keskustassa on Untamalaan vievän tien ja pellon välissä tiheä kuusimetsä, joka on vuoden 1936 kartassa ollut vielä merkitty hakamaaksi. Peltoon rajautuvalta sivultaan entinen laidunalue on kuitenkin säilyttänyt hakamaisia piirteitään. Metsän reunassa puiden lomassa on paljon paksurunkoisia vanhoja pylväsmäisiä katajia ja vanhoja alhaalta asti oksaisia koivuja. Kenttäkerroksen lajisto on hyvin monimuotoista. Yleisimpiä lajeja ovat mesimarja, ahomansikka, ketosilmäruoho, lampaannata, nurmipiippo, heinätähtimö, siankärsämö ja ojakärsämö. Metsän rannan pienruohoniitty muuttuu ulommaksi mentäessä heinikkoiseksi ja rehevämmäksi. Nurmilauhan, timotein ja nurmipuntarpään seassa kasvaa maitohorsmaa, koiranputkea ja mesiangervoa. Pellon ja reunavyöhykkeen välisen ojan lajistoon kuuluu jouhivihvilä, leveäosmankäämi, suohorsma ja nuokkurusokki. Ojan reunalla on myös huopakeltanoa kasvavia paahteisia maapaljastumia.

Toimenpidesuosituks: Ojan varressa kasvavaa lehtipuupensastoa ja -taimikkoa tulisi raivata siten, että takana varjoon jäänyt niittykasvillisuus saisi valoa. Myös metsän reunassa taimia ja pensastoa raivaamalla saadaan hakamaiset piirteet ja pylväsmäiset katajat paremmin esiin. Avoimia alueita hoidetaan niittämällä. Tavoitteena on metsän reuna, jossa kerroksellisen ja monilajisen puuston ja pensaston välissä on avoimia niitty laikkuja.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

84. Kosteikko

Pellon laidalla on hakkuuaukean ympäröimä pieni ja aurinkoinen kosteikko, joka on runsaslukuisina ympärillä lentelevien ukonkorentojen ahkerassa käytössä. Vedessä kasvavat muun muassa leveäosmankäämi, tupasluikka, jouhivihvilä, suohorsma ja ratamosarpio. Kosteikkoa ympäröivät männyn, koivun, pajun ja harmaalepän taimet.

Toimenpidesuosituks: Säilytettävä.

Mahdollinen erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

85. Puukujanne pientareineen

Maatiloille vievää tietä kehystää hyvin vanha puukujanne. Kujanne alkaa vanhoista koivuista ja muuttuu pihapiirin kohdalla mäntykujaksi. Osa vanhoista koivuista on kaadettu ja kujanteeseen on syntynyt aukkoja. Puiden välinen niittykasvillisuus on matalaa ja kirjavaa. Pihapiirin läheisyydessä on tien varressa kaksi vanhaa punaista aittaa.

Toimenpidesuosituks: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenoksien leikkaaminen tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain. Puukujannetta voi myös halutessaan pidentää jokirantaan päin. Myös vanhat aitat ovat olennainen osa maisemallista kokonaisuutta ja niiden kunnossapito osa kohteen hoitotoimia.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

86. Koivukujanne pientareineen

Perinteinen koivukuja on maisemallisella paikalla peltoaukeiden keskellä.

Toimenpidesuosituks: Maisemallisesti arvokkaan ja seudulle perinteisen puukujanteen säilyminen edellyttää vanhojen koivujen korvaamista ja aukkojen täyttämistä uusilla koivuilla. Uusiminen tulisi mielellään toteuttaa niin, että vanhojen puiden väliin istutetaan uusia taimia, joiden tieltä vanhat puut kaadetaan pois vasta noin 10-20 vuoden kuluttua. Näin maisema ei oleellisesti muutu kujanteen uusimisen aikana. Hoitoon kuuluu myös vanhojen puidenoksien leikkaaminen ja muiden kuin kujannepuiden taimien ja pensaiden raivaus tarvittaessa sekä puiden välisen piennarkasvillisuuden niittäminen vuosittain.

Mahdollinen erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

87. Koivuhaka

Hieman kivikkoinen koivuhaka sijaitsee maantien varressa maisemallisesti näyttävällä paikalla. Vasikoiden laiduntamassa haassa on tasakokoisia koivuja melko säännöllisin välein sekä jonkun verran matalia kiviä. Kasvillisuus on melko yksipuolista, maaperän korkeaa ravinnetasoa ilmentävää ja matalaksi syötyä. Tien puoleisella laidalla hakaa reunustaa perinteinen vanha riukuaita. Haan pohjoislaitaa kulkevan maatilalle vievän tien vastakkaista puolta koristaa koivukujanne.

Toimenpidesuosituks: Erityisesti maisemallisista syistä laidunnusta tulisi jatkaa haassa. Laidunnus tulisi suunnitella siten, että maaperän ravinteikkaus vähenisi ja kasvillisuus ei tuhoutuisi syksyn sateilla liiasta laiduneläinten määrästä. Maisemallisesti näyttävä riukuaita vaatii kunnostusta tai kokonaan uusimista.

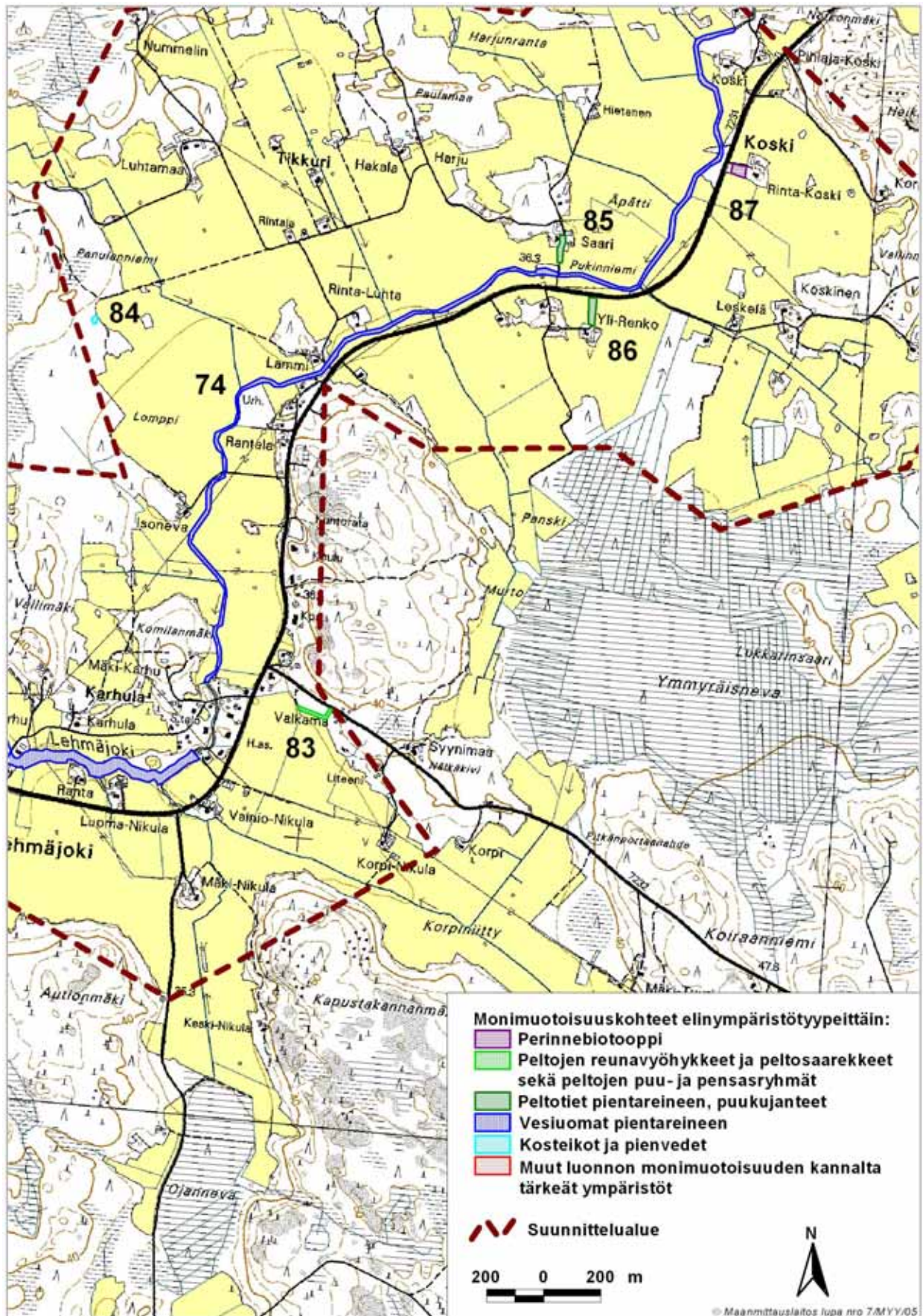
Mahdollinen erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai maiseman kehittäminen ja hoito.

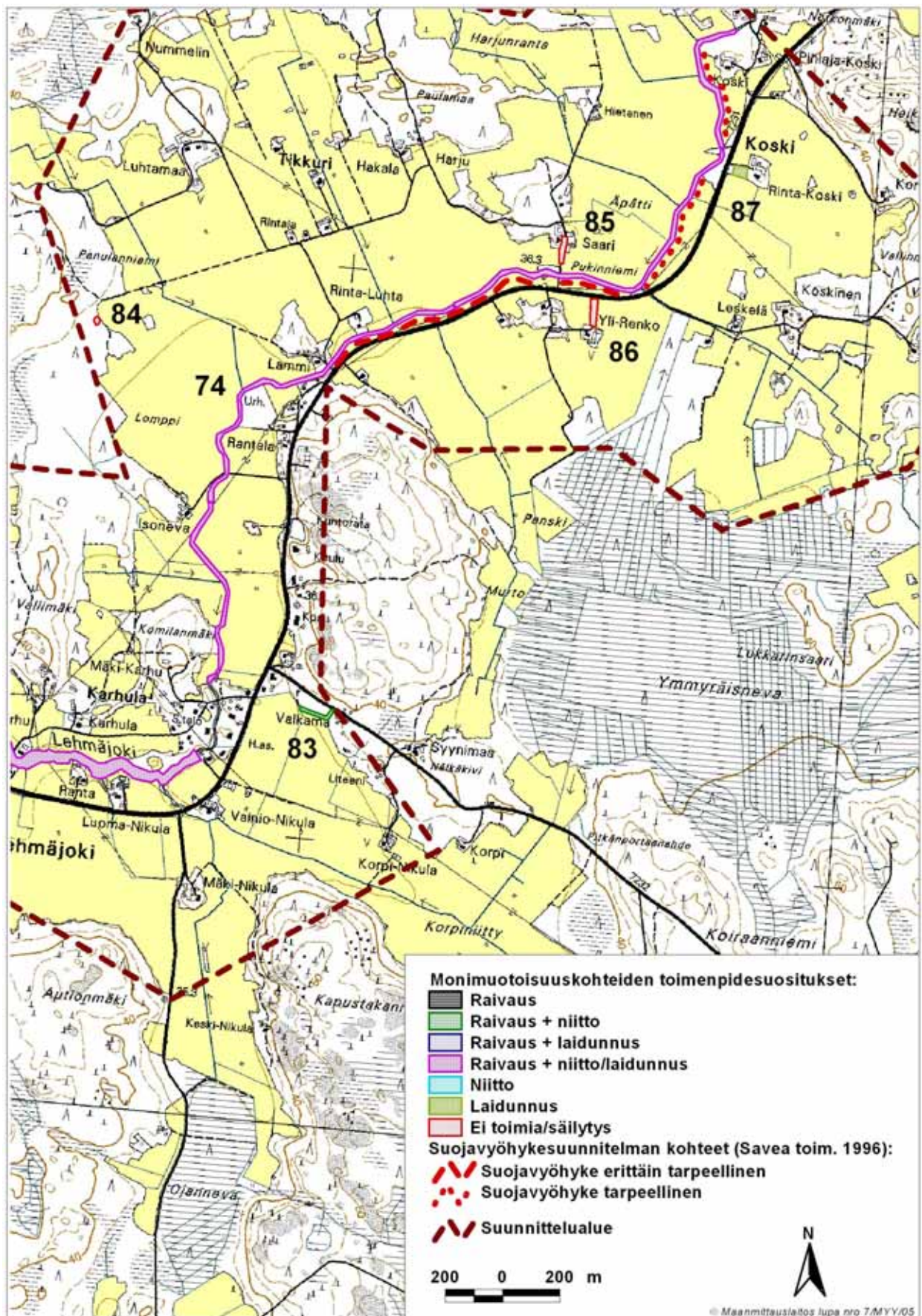
Kuva 10. Koivukujat ja vanhat maatalousrakennukset ovat olennainen osa pohjalaista maaseutumaisemaa (kohde 85).

Kuva 11. Harvapuustoisuus parantaa lämmöstä ja valosta hyötyvien eliölajien elinoloja (kohde 87).

Kartta 13. Kohteiden 83-87 elinympäristötyypit.

Kartta 14. Kohteiden 83-87 toimenpidesuositukset.

Lähteet

- Heikkilä, M.** (toim.) 2002: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. – Maa- ja metsätalousministeriö & Ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 591. 58 s.
- Isonkyrön kunta** 2005: Isokyrö pähkinänkuoressa. – www.isokyro.fi, 11.10.2005.
- Kekäläinen, H. & Molander, L.-L.** 2003: Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan perinnemaisemat. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Vaasa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 250. 319 s.
- Koivisto, A.-M.** 2002: Kyrönjoen kasvillisuus- ja habitaattikartoitus. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Vaasa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 282. 39 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö** 2004: Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000-2006 – Maisemanhoito, luonnon monimuotoisuus, perinnebiotoopit. Helsinki. 19 s. [esite].
- Maa- ja metsätalousministeriö** 2005: Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000-2006 – Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Helsinki. 13 s. [esite].
- Maisema-alueryöryhmän mietintö II.** 1992: Arvokkaat maisema-alueet. – Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Helsinki. 204 s.
- Priha, M.** (toim.) 2003:
- Perinnebiotooppien hoitokortti 1 – Laidunnus. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 2 – Niitto. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 3 – Peruskunnostus. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 5 – Perinnebiotooppien hoidon suunnittelu. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 6 – Tuoreet niityt ja kedot. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 7 – Hakamaat ja metsälaitumet. 4 s. [esite].
 - Perinnebiotooppien hoitokortti 9 – Järven- ja joenrantaniityt, jokivarsien tulvaniityt. 4 s. [esite].
- Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- Priha, M. & Borg, O.** (toim.) 2003: Perinnebiotooppien hoitokortti 4 – Kulotus. – Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 4s. [esite].
- Ranto, M.** 1999: Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Vaasa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 122. 123 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I.** (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Rautio, L.-M. & Ilvessalo, H.** (toim.) 1998: Ympäristön tila Länsi-Suomessa. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Pohjanmaan liitto & Etelä-Pohjanmaan liitto, Jyväskylä. 296 s.
- Savea, T.** (toim.) 1996: Kyrönjoen vesistöalueen suojavyöhykkeiden mallisuunnitelmat Hyypänjoelle ja Lehmäjoelle. – Länsi-Suomen ympäristökeskus & Vaasan läänin vesiensuojeluyhdistys ry., Pietarsaari. 37 s.
- Savea-Nukala, T., Rautio, L.-M. & Seppälä, M.** 1997: Kyrönjoen tila ja vesiensuojelun taso. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Vaasa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 16. 167 s.
- Seppälä, K. T.** 2002: Isonkyrön Orismala-Valtaalan osayleiskaava-alueen luontoselvitys. – Käsikirjoitus. 11 s.
- Warén, T.** 2005: Tervajoen kaava-alueen luontoselvitys. – Käsikirjoitus. 64 s.